

Wat telt voor de Belgen?

Analyse van de determinanten van
het individuele welzijn in België

Juni 2017

Arnaud Joskin, arj@plan.be

Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut die beleidsrelevante studies en vooruitzichten maakt over economische, socio-economische en milieuvraagstukken. Daarnaast bestudeert het de integratie van die vraagstukken in een context van duurzame ontwikkeling. Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

De werkzaamheden van het FPB worden steeds gekenmerkt door een onafhankelijke benadering, transparantie en aandacht voor het algemeen welzijn. De kwaliteit van de gegevens, een wetenschappelijke methodologie en de empirische geldigheid van de analyses staan daarbij centraal. Tot slot zorgt het FPB voor een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werkzaamheden en draagt zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Publicaties

Terugkerende publicaties:

Vooruitzichten

Planning Papers (laatste nummer):

Het doel van de "Planning Papers" is de analyse- en onderzoekswerkzaamheden van het Federaal Planbureau te verspreiden.

115 De administratieve lasten in België voor het jaar 2014
Chantal Kegels, Dirk Verwerft - Februari 2016

Working Papers (laatste nummer):

3-17 Regularisatie studieperioden in de werknemersregeling - Typegevallen analyse
Yves Brys, Vesna Stavrevska, Saskia Weemaes - April 2017

Overname wordt toegestaan, behalve voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay

Wettelijk Depot: D/2017/7433/11

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel

tel.: +32-2-5077311

fax: +32-2-5077373

e-mail: contact@plan.be

<http://www.plan.be>

Wat telt voor de Belgen?

Analyse van de determinanten van het individuele welzijn in België

Juni 2017

Arnaud Joskin, arj@plan.be

Abstract - Aan de hand van de gegevens van de EU-SILC-enquête worden in deze *Working Paper* de determinanten van het individuele welzijn in België geanalyseerd. Uit die analyse blijkt dat gezondheid, zowel mentaal als fysiek, de belangrijkste determinant van het welzijn van de Belgen is. Een voldoende hoog inkomen hebben om toegang te krijgen tot de gangbare levensstijl in België, werk hebben en omringd zijn door naasten hebben ook een aanzienlijke impact op het welzijn. Dat geldt voor de gemiddelde Belg. Het onderzoek van de verschillende subgroepen toont ook dat die determinanten niet voor alle Belgen een even belangrijke rol spelen. Die resultaten dragen bij tot de werkzaamheden van het FPB rond het onderzoek van aanvullende indicatoren naast het bbp.

Jel Classification - A13, I3, P52

Keywords - België, Welzijn, Tevredenheid met het leven, Gezondheid, Duurzame ontwikkeling, SILC, Indicatoren.

Inhoudstafel

Synthese.....	1
1. Inleiding	3
2. Het welzijn en zijn determinanten	5
2.1. Het welzijn definiëren	5
2.2. Het individuele welzijn meten	5
2.3. Het subjectief welzijn als sleutel tot de analyse van de determinanten van het welzijn	6
2.3.1. Definitie en maten	6
2.3.2. Beschikbare statistische gegevens	7
2.4. Analysemethodes van de determinanten van het welzijn	8
2.4.1. Inleiding	8
2.4.2. Correlaties	9
2.4.3. Gegeneraliseerde lineaire modellen	9
3. De belangrijkste determinanten van het welzijn op internationaal niveau.....	11
3.1. Inleiding	11
3.2. Belangrijkste resultaten van de internationale studies	12
3.2.1. Kwaliteit van de resultaten	12
3.2.2. Demografische kenmerken	12
3.2.3. Levensstandaard en armoede	13
3.2.4. Werk en vrije tijd	14
3.2.5. Gezondheid	14
3.2.6. Opleiding en vorming	15
3.2.7. Samenleving	15
3.3. Conclusies	16
4. De determinanten van het welzijn in België.....	18
4.1. Inleiding	18
4.2. Keuze van de statistische gegevens	18
4.3. Methode en variabelen die voor de analyse worden gebruikt	19
4.3.1. Methode	19
4.3.2. Afhankelijke variabele: tevredenheid met het leven	19
4.3.3. Onafhankelijke variabelen	22
4.4. Voorstelling van de verschillende gebruikte modellen	25
4.4.1. Twee referentiemodellen	25
4.4.2. Een aanvullend model	26

4.5. Resultaten van de analyse van de referentiemodellen	27
4.5.1. Inleiding	27
4.5.2. Kwaliteit van de resultaten van de modellen	27
4.5.3. Demografische kenmerken	29
4.5.4. Levensstandaard en armoede	31
4.5.5. Werk en vrije tijd	34
4.5.6. Gezondheid	35
4.5.7. Opleiding en vorming	36
4.5.8. Samenleving	36
4.6. Resultaten van het aanvullende model	38
4.7. Conclusies	40
5. Conclusies	43
6. Bibliografie	45
7. Bijlagen	50

Lijst van tabellen

Tabel 1	Samenvatting van de variabelen die in de referentiemodellen worden gebruikt	23
Tabel 2	Referentiemodellen en de variabelen ervan	25
Tabel 3	Impact van het beschikbaar inkomen en van het equivalent inkomen op het welzijn van de Belgen.....	32
Tabel 4	Gemiddelde welzijn voor verschillende subgroepen (schaal van 0 tot 10)	50
Tabel 5	Beschrijvende statistieken met betrekking tot de variabelen van de referentiemodellen	51
Tabel 6	Beschrijvende statistieken met betrekking tot de variabelen van het aanvullende model	52
Tabel 7	Resultaten van de referentiemodellen - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten).....	53
Tabel 8	Resultaten van de referentiemodellen - Niet-gestandaardiseerde coëfficiënten uit de geordende PROBIT-modellen (Ordered PROBIT Model)	55
Tabel 9	Resultaten voor de subgroepen werknemers, werklozen en inactieven (socio-economische statuten) - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2.....	58
Tabel 10	Resultaten voor de subgroepen mannen en vrouwen (geslacht) - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2.....	60
Tabel 11	Resultaten voor de 4 subgroepen naar leeftijd - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2	62
Tabel 12	Resultaten voor de kwintielen van het equivalent inkomen - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2.....	64
Tabel 13	Resultaten van het aanvullende model - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten).....	66

Lijst van figuren

Figuur 1	Verdeling van het welzijn in België (schaal van 0 tot 10) in % van de respondenten	20
Figuur 2	Gemiddelde welzijn (schaal van 0 tot 10) naar equivalent inkomensdeciël.....	21
Figuur 3	Impact van de belangrijkste determinanten op het welzijn in België.....	40

Synthese

De Belg is gemiddeld genomen tevreden met zijn leven. Op een schaal van 0 tot 10 beoordeelt de Belg zijn welzijn met iets meer dan 7,5 punten. De beoordeling van het welzijn verschilt echter onder de Belgen. Ten opzichte van het gemiddelde zijn de personen die permanent arbeidsongeschikt of werkloos zijn, die geen diploma bezitten, een laag inkomen hebben of die alleen wonen minder tevreden met hun leven.

Deze *Working Paper* (WP) verklaart die verschillen en toont wat telt voor het welzijn van de Belgen. Hij analyseert in detail de determinanten van het individuele welzijn in België aan de hand van de gegevens van de EU-SILC-enquête en volgens een op internationaal niveau beproefde methodologie. Het voordeel van die enquête is dat ze een groot aantal levensgebieden bestrijkt, waaronder het welzijn, en dat ze een grote steekproef bevat die representatief is voor de Belgische bevolking (ongeveer 11 000 individuen die zijn gegroepeerd in ongeveer 6 000 huishoudens).

Uit de analyse blijkt dat in België gezondheid, zowel mentaal als fysiek, de belangrijkste determinant van het welzijn is. Ten opzichte van een Belg in goede gezondheid leidt een zeer slechte gezondheidstoestand tot een gemiddeld verlies van meer dan 1,6 punten aan welzijn. Na gezondheid hebben de volgende determinanten de grootste impact op het gemiddelde welzijn in België: een voldoende hoog inkomen hebben om toegang te krijgen tot de gangbare levensstijl, werk hebben en omringd zijn door naasten.

Het inkomen is een determinant van het welzijn, maar de impact ervan is vrij beperkt. Een verdubbeling van het inkomen doet het welzijn gemiddeld met 0,3 punt toenemen. Wie geen voldoende hoog inkomen heeft om toegang te krijgen tot de gangbare levensstijl in België, verliest bijna 0,7 punt aan welzijn. Ten opzichte van een voltijds werkende, doen permanent arbeidsongeschikt zijn of werkloos zijn, het welzijn afnemen met respectievelijk ongeveer 0,5 punt en 0,2 punt. Geen diploma hebben doet het gemiddelde welzijn van de Belgen ook dalen met 0,3 punt. Wat de naasten betreft, doen niet alleen wonen, iemand hebben om in vertrouwen te nemen en iemand hebben om hulp aan te vragen het welzijn elk tussen 0,2 en 0,3 punt stijgen.

Die resultaten gelden voor een gemiddelde Belg. Om die resultaten te vervolledigen, werden ook verschillende subgroepen van de Belgische bevolking geanalyseerd: vrouwen en mannen, werklozen, werkenden en inactieven, vier leeftijdscategorieën en vijf inkomenscategorieën (kwintielen). Uit de analyse blijkt dat de determinanten van het welzijn niet voor alle Belgen een even belangrijke rol spelen en dat er grote verschillen bestaan tussen bepaalde subgroepen. Zo een zeer slechte gezondheidstoestand hebben, niet gehuwd zijn en een toename van het inkomen een grotere impact voor de werklozen dan voor de gemiddelde Belg en de werkenden. Permanent arbeidsongeschikt zijn, geen diploma hebben en geen hulp kunnen vragen aan iemand hebben een grotere impact voor de min-25-jarigen dan voor de gemiddelde Belg en de ouderen.

De in deze WP gepresenteerde analyse, maakt het mogelijk de determinanten van het welzijn te bepalen. Daarmee kan ook de impact van een reeks variabelen op het welzijn concreet worden gemeten en zo is beter te begrijpen hoe bepaalde levensgebeurtenissen het welzijn van de Belgen beïnvloeden.

De hier voorgestelde resultaten dragen bij tot de toekomstige werkzaamheden van het Federaal Planbureau (FPB) rond het onderzoek naar aanvullende indicatoren naast het bbp om het welzijn van de huidige generaties te meten. De resultaten van die werkzaamheden zullen worden gepubliceerd in een volgende *Working Paper*. Naast het welzijn van de huidige generaties zal het FPB in zijn toekomstige werkzaamheden ook het welzijn van de toekomstige generaties en dat van personen in andere landen onderzoeken.

1. Inleiding

Het Federaal Planbureau (FPB) heeft in februari 2016 een eerste rapport over de aanvullende indicatoren naast het bbp gepubliceerd (FPB, 2016). In dat rapport wordt een set van 64 indicatoren voorgesteld, die worden onderverdeeld in 12 thema's, om het welzijn van mensen en de ontwikkeling van de samenleving te meten. Die set van indicatoren werd onderverdeeld volgens drie dimensies van duurzame ontwikkeling die een onderscheid maken tussen het welzijn van de personen van de huidige generatie in een gegeven land (de dimensie Hier en nu), het welzijn van de toekomstige generaties (de dimensie Later) en de impact van een land op het welzijn van personen in andere landen (de dimensie Elders).

Naar aanleiding van de voorstelling van dat rapport aan de Kamer (Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers, 2016) en op uitdrukkelijk verzoek van die laatste om het aantal indicatoren te verminderen, heeft het FPB verder onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om de informatie uit verscheidene indicatoren in één indicator te synthetiseren. Het FPB heeft zijn werkzaamheden gericht op het onderzoeken van een zogenaamde compositie indicator voor elk van de drie bovenvermelde dimensies. Een compositie indicator wordt berekend (of samengesteld) aan de hand van verschillende indicatoren (of variabelen) die in verschillende eenheden zijn uitgedrukt. Wanneer de keuze van die indicatoren is gemaakt, wordt een compositie indicator opgesteld door aan elk van die indicatoren een gewicht toe te kennen en een methode te kiezen om ze te aggregeren. Om een dergelijke indicator op te stellen, is het van essentieel belang de componenten ervan en het respectievelijke gewicht ervan te kiezen. Een delicate keuze.

Deze WP analyseert in detail de determinanten van het individuele welzijn in België om een 'objectieve' keuze te kunnen maken over de componenten van de 'compositie' indicator voor de eerste dimensie van duurzame ontwikkeling, d.w.z. het huidige welzijn van de Belgen (de dimensie Hier en nu). Naast de keuze van de componenten zelf, is het met de analyse ook mogelijk de impact van elk van die determinanten op het welzijn van de Belgen te meten en dus *in fine* het gewicht te bepalen dat aan elk van die componenten van de compositie indicator zal worden toegekend. De voorlopige resultaten van deze WP werden voorgesteld in het in februari 2017 gepubliceerde rapport over de aanvullende indicatoren naast het bbp (FPB, 2017). De gedetailleerde resultaten van de analyse worden hier integraal voorgesteld.

De analyse van de determinanten van het welzijn in België werd uitgevoerd aan de hand van gegevens die afkomstig zijn van de EU-SILC-enquête van 2013 (statistieken van de EU over inkomen en levensomstandigheden) en volgens een beproefde methodologie. Het betreft een micro-economische analyse in de zin dat ze berust op gegevens die op individueel niveau worden verzameld. Bijgevolg worden in deze WP niet de determinanten van het welzijn van de Belgische samenleving geanalyseerd, maar wel die van de individuen die daar deel van uitmaken.

De enquêtegegevens bestrijken een groot aantal demografische, sociale en economische variabelen, alsook een specifieke module die aan het welzijn van de Belgen is gewijd en die alleen voor het jaar 2013 beschikbaar is. Het voordeel van die gegevens is dat ze afkomstig zijn uit een grote steekproef die

representatief is voor de Belgische bevolking: er werden ongeveer 11 000 personen – die zijn gegroepeerd in ongeveer 6 000 huishoudens – ondervraagd over hun welzijn.

In het volgende hoofdstuk van de WP (zie 2) worden verschillende benaderingen voorgesteld om het welzijn te meten en wordt er dieper ingegaan op de benadering die werd gekozen om de determinanten ervan te analyseren. Na een bespreking van de beschikbare statistische gegevens en analysemethodes, wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste determinanten van het welzijn die op internationaal niveau worden gebruikt (zie 3). Vervolgens wordt een gedetailleerde analyse gemaakt van de determinanten van het welzijn voor België aan de hand van een reeks specifieke modellen (zie 4). Tot slot worden alle resultaten voorgesteld in de conclusies (zie 5). De statistieken met betrekking tot de enquêtegegevens en de cijferresultaten van de analyse bevinden zich in de bijlage bij deze WP (zie 7).

De in deze WP voorgestelde analysemethode en resultaten werden besproken tijdens een intern seminarie van het FPB op 28 februari 2017 – waarop verschillende universiteitsprofessoren werden uitgenodigd – en tijdens de vergadering van het wetenschappelijk comité voor de nationale rekeningen (Instituut voor de Nationale Rekeningen - INR) op 15 maart 2017.

De resultaten van deze WP zijn een eerste stap naar de opbouw van een compositie indicator om het welzijn van de huidige generaties in België te meten. De afwerking daarvan vereist een keuze van de samenstellende indicatoren en van de aggregatiemethode.

De keuze om zich in de eerste plaats toe te spitsen op de dimensie 'Hier en nu' doet geen afbreuk aan het feit dat het welzijn en de ontwikkeling van de samenleving moeten worden gemeten door de drie dimensies van duurzame ontwikkeling samen te analyseren. Het FPB zal bijgevolg zijn onderzoek naar de opbouw van compositie indicatoren voor de andere twee dimensies – het welzijn 'Later' en 'Elders' – voortzetten. Al die werkzaamheden zullen ook worden voorgesteld in de komende rapporten over de aanvullende indicatoren naast het bbp.

2. Het welzijn en zijn determinanten

2.1. Het welzijn definiëren

Het menselijke welzijn is een gangbaar begrip waarvoor echter een duidelijke definitie ontbreekt. Er worden bovendien verschillende namen aan gegeven (bijvoorbeeld levenskwaliteit, tevredenheid met het leven, geluk, enz.) naargelang van de disciplines die zich over het onderwerp buigen (economie, filosofie, psychologie, enz.). Het welzijn van mensen werd lange tijd alleen gemeten aan de hand van de middelen in termen van inkomen, materiële goederen of consumptie. Hoewel die middelen noodzakelijk zijn, volstaan ze op zich niet om het menselijke welzijn te verklaren en te meten (Stiglitz *et al.*, 2009). Naast die middelen is het welzijn afhankelijk van een reeks factoren die niet even gemakkelijk te identificeren en te meten zijn. Om het multidimensionale begrip van het welzijn te kunnen analyseren, is kennis vereist over waaruit het bestaat, d.w.z. de determinanten ervan.

Op het vlak van het welzijn is het belangrijk dat een onderscheid wordt gemaakt tussen het individuele welzijn en het welzijn van de samenleving. In deze *Working Paper* (WP) worden enkel de determinanten van het individuele welzijn geanalyseerd. Niettemin worden in dit document ook bepaalde aspecten van de samenleving geanalyseerd, zoals het vertrouwen in anderen of in de instellingen.

2.2. Het individuele welzijn meten

Het rapport van de Commissie over de meting van economische prestaties en sociale vooruitgang (Stiglitz *et al.*, 2009) onderscheidt drie benaderingen om het welzijn te meten. Al die benaderingen leggen de nadruk op mensen (en dus op het individuele welzijn) en wat zij noodzakelijk achten voor hun leven, en gaan ervan uit dat het welzijn een multidimensionaal begrip is. Die drie benaderingen worden hieronder beschreven.

De eerste benadering heeft betrekking op het begrip van het subjectief welzijn die meent dat het individu zelf het best in staat is de tevredenheid met zijn leven te meten. Het bijvoeglijk naamwoord 'subjectief' verwijst naar het feit dat die benadering gericht is op hoe een individu zijn leven beleeft. Op die manier geeft het subjectief welzijn een samenvatting van alles wat telt voor het welzijn van elk individu. Die benadering zou kunnen worden teruggebracht tot de volgende vraag: hoe evalueer (of beleef) ik mijn eigen leven?

De tweede benadering is toegespitst op het begrip 'capaciteiten' waarmee het welzijn van een individu wordt bepaald door de mogelijkheid die dat individu heeft om te kiezen tussen verschillende 'toestanden en acties' (werkingen genaamd) die hij belangrijk acht (Stiglitz *et al.*, 2009). Door die benadering meet het welzijn het functioneren van een individu en de vrijheid waarover hij beschikt om te functioneren zoals hij dat wenst. Die benadering zou in verband kunnen worden gebracht met de volgende vraag: heb ik mijn doelen in het leven bereikt en heb ik daarvoor de nodige kansen gekregen?

Terwijl de hierboven beschreven benaderingen in verschillende disciplines (economie, psychologie en filosofie) werden ontwikkeld, houdt de laatste benadering rechtstreeks verband met de economische theorie en meer bepaald de consumententheorie. In die benadering wordt het welzijn van een individu

gemeten door het ‘nut’ dat hij op een gegeven moment uit zijn leven haalt. Hoewel dat ‘nut’ in de consumententheorie uitsluitend voortvloeit uit de consumptie van goederen en diensten, kan het ook betrekking hebben op andere aspecten van het leven, zoals de gezondheidstoestand of de sociale relaties. In dat geval is het probleem dat die andere aspecten van het leven – in tegenstelling tot goederen en diensten – niet worden gemeten aan de hand van waargenomen prijzen op een markt. Daarom moet een specifieke methode worden gebruikt om een prijs te zetten op die aspecten van het leven, zoals de gezamenlijke analyse of het equivalent inkomen (zie bijvoorbeeld Fleurbaey, 2009). Die economische benadering zou in verband kunnen worden gebracht met de volgende vraag: welk nut haal ik uit mijn leven?

De keuze van een van die drie benaderingen van het welzijn komt *in fine* neer op een louter normatieve keuze die buiten het kader van deze WP valt. In de praktijk verwijzen die drie benaderingen echter naar hetzelfde geheel van elementen die ieders welzijn kenmerken (Stiglitz *et al.*, 2009). Die gemeenschappelijke kenmerken van het welzijn – die hier determinanten worden genoemd – kunnen verwijzen naar acties (bijvoorbeeld werken), toestanden (bijvoorbeeld in goede gezondheid verkeren) of vrijheden op bepaalde gebieden (bijvoorbeeld over stemrecht beschikken op politiek gebied). Hoewel er determinanten van het welzijn bestaan die voor iedereen gemeenschappelijk zijn, moet daaruit een keuze worden gemaakt en moet worden bepaald of ze overal ter wereld identiek zijn. Om een antwoord op die vraag te bieden, zijn er tastbare gegevens nodig. Tot op heden zijn de meest complete statistische gegevens over het welzijn en zijn determinanten beschikbaar via de eerste benadering van het welzijn, d.w.z. de benadering toegespitst op het subjectief welzijn. De WP maakt gebruik van die gegevens – die op internationaal en Belgisch niveau beschikbaar zijn – om de determinanten van het individuele welzijn te analyseren. De keuze om die benadering te gebruiken is dus pragmatisch. Er moet echter in het achterhoofd worden gehouden dat die benadering het individuele welzijn op een bepaalde manier meet en dat er andere manieren bestaan om het welzijn te meten. In het vervolg van deze WP verwijst de term ‘welzijn’ naar het individuele welzijn. In de volgende paragraaf wordt een analyse gemaakt van het subjectief welzijn en de verschillende manieren om dat te meten.

2.3. Het subjectief welzijn als sleutel tot de analyse van de determinanten van het welzijn

2.3.1. Definitie en maten

Om de determinanten van het welzijn te kunnen analyseren, zijn statistische gegevens over het welzijn absoluut nodig. Daartoe zijn de gegevens afkomstig uit het meten van het subjectief welzijn op individueel niveau essentieel. Subjectief welzijn: “*geeft een samenvatting van de verschillende waarderingen die mensen ervaren t.o.v. hun leven, de gebeurtenissen rondom hen, hun lichaam en geest, en de omstandigheden waarin zij leven*” (Diener, 2006, vertaling FPB). De afgelopen jaren zijn verschillende indexen ontwikkeld die de validiteit van het subjectief welzijn bevestigen om het welzijn te meten (zie bijvoorbeeld Eurofound, 2010; Helliwell *et al.*, 2012). Zo kunnen die maten een bepaald economisch gedrag voorspellen – zoals spaar- of consumptiegedrag – en bepaalde gezondheidstoestanden of -indicatoren – zoals levensverwachting, depressie, hoge bloeddruk of slapeloosheid (zie bijvoorbeeld Blanchflower, 2009; Chapple, 2010). Ze stemmen ook overeen met bepaalde fysieke uitdrukkingen van vreugde of pijn

en de emotionele toestand van individuen, maar ook met bepaalde karaktereigenschappen, zoals altruïsme (zie bijvoorbeeld Kahneman *et al.*, 2006; Chapple, 2010).

Er worden doorgaans twee manieren onderscheiden om het subjectief welzijn te meten (Stiglitz *et al.*, 2009). De eerste manier bestaat erin dat een individu zijn tevredenheid met het leven op een gegeven moment evalueert: dat wordt de algemene tevredenheid met het leven genoemd. Die evaluatie gebeurt hoofdzakelijk op een visuele schaal – de Cantrilschaal genaamd – die bijvoorbeeld van 0 tot 10 gaat (waarbij 0 het laagste en 10 het hoogste niveau is). Bepaalde enquêtes gebruiken ook zogenaamde Likertschalen, waarop individuen moeten aangeven in welke mate ze akkoord (of niet akkoord) gaan met een stelling. Een tweede manier om het subjectief welzijn te meten is door na te gaan of positieve of negatieve gevoelens of affecten op een bepaald moment aanwezig, dan wel afwezig zijn: dat worden dan affecten of emoties genoemd. Dergelijke maten werden echter weinig verzameld in vergelijking met de maten die betrekking hebben op de evaluatie van het leven. Dit kan onder meer verklaard worden door het feit dat er verschillende methodes bestaan om die affecten te meten (*Experience Sampling Method* of *Day Reconstruction Method*) en dat die ingewikkeld zijn om uit te voeren.

Aangezien deze WP tot doel heeft de determinanten van het welzijn in het leven in het algemeen te onderzoeken, is het aangewezen het subjectief welzijn te meten aan de hand van de tevredenheid met het leven. Er bestaat een zekere consensus over het feit dat de evaluatie van het leven (aan de hand van een Cantrilschaal) momenteel de best beschikbare maat is (zie bijvoorbeeld Deaton *et al.*, 2010; Dolan *et al.*, 2006, Chapple, 2010), hoewel daarop enige kritiek wordt geleverd. Zo wordt er in bepaalde studies melding gemaakt van een mogelijke culturele bias wanneer het welzijn wordt gemeten. Dat zou de grote verschillen tussen landen wat betreft de tevredenheid met het leven kunnen verklaren (zie bijvoorbeeld Blanchflower, 2009). Andere studies vermelden ook dat niet iedereen op dezelfde manier kijkt naar de schalen die worden gebruikt om de tevredenheid met het leven te meten (Kahneman *et al.*, 2006). Die kritiek wijst er dus in de eerste plaats op dat er problemen bestaan om het welzijn te vergelijken. Aangezien het beoogde doel hier niet is het welzijn tussen België en andere landen te vergelijken, maar wel de determinanten van het welzijn te onderzoeken, is het gebruik van het subjectief welzijn (gemeten aan de hand van de tevredenheid met het leven) aangewezen. Rekening houdend met het feit dat de determinanten van het welzijn worden geanalyseerd aan de hand van de subjectieve tevredenheid met het leven, zullen 'welzijn' en 'tevredenheid met het leven' in het vervolg van dit document als gelijkwaardig worden beschouwd.

2.3.2. Beschikbare statistische gegevens

De beschikbare gegevens over het welzijn zijn vandaag voornamelijk afkomstig van internationale enquêtes. Die enquêtes worden vaak uitgevoerd door andere instellingen dan de officiële statistische instellingen en bestrijken een groot aantal landen in de wereld. Toch zijn er landen die zelf een enquête over het welzijn uitvoeren, maar die zijn sterk in de minderheid. In de meeste van die enquêtes wordt het welzijn gemeten aan de hand van een vraag over de algemene tevredenheid met het leven. Die vraag wordt weergegeven op een Cantrilschaal (zie 2.3.1). Met die enquêtes kunnen – naast de gegevens over het welzijn – een groot aantal variabelen op individueel niveau (en soms op huishoudensniveau) worden verzameld. Het gaat om de leeftijd, het geslacht, het feit of het individu al dan niet werk heeft, de gezondheidstoestand, enz. In alle gevallen hebben die enquêtegegevens betrekking op een

representatieve steekproef van de onderzochte bevolking, maar de omvang ervan is nogal variabel. Buiten enkele nationale enquêtes, hebben de verzamelde gegevens uitsluitend betrekking op volwassenen (vaak personen van ten minste 16 jaar).

Op internationaal niveau zijn twee van de enquêtes die het vaakst worden gebruikt om de determinanten van het welzijn te analyseren afkomstig van niet-officiële statistische instellingen. Het betreft de volgende enquêtes: *World Value Survey* (zes enquêtes sinds 1981) en *Gallup World Poll* (sinds 2005). In Europa moeten er vier enquêtes worden aangestipt: het betreft de enquêtes *European Social Survey* (zeven enquêtes sinds 2002), *Eurobarometer* (jaarlijkse enquête sinds 1973), *European Quality of Life Survey* (vier enquêtes sinds 2003) en *EU-SILC* (enkel beschikbaar in 2013 in een ad-hocmodule bij de enquête). Op nationaal niveau zijn de voornaamste enquêtes de volgende: *General Social Survey* en *Panel Study of Income Dynamics* in de Verenigde Staten, *General Health Questionnaire* en *UK Household Longitudinal Study* in het Verenigd Koninkrijk, *German Socio-Economic Panel* in Duitsland, *Enquête statistique sur les ressources et les conditions de vie* in Frankrijk en *Household, Income and Labour Dynamics* in Australië.

In bijna alle bestaande enquêtes zijn de verzamelde gegevens transversaal (*cross-sectional data*), d.w.z. dat het niet mogelijk is dezelfde individuen in de tijd te volgen. Een dergelijke opvolging op individueel niveau is alleen beschikbaar in de enkele nationale longitudinale enquêtes die hierboven werden vermeld. De longitudinale (panel) gegevens hebben twee voordelen ten opzichte van andere enquêtegegevens. Eerst en vooral kunnen ze rekening houden met verschillende aanpassingen in de tijd als gevolg van bepaalde levensgebeurtenissen, zoals een huwelijk of het verlies van een baan. Zo is het mogelijk dat bepaalde determinanten slechts een tijdelijke impact hebben op het welzijn, terwijl andere een permanente impact hebben. Met die longitudinale gegevens kan bijgevolg de richting van het oorzakelijkheidsverband tussen het welzijn en bepaalde onafhankelijke variabelen worden nagegaan.

2.4. Analysemethodes van de determinanten van het welzijn

2.4.1. Inleiding

De methodes om de determinanten van het welzijn in detail te analyseren zijn nauw verbonden met de gegevens die over het welzijn beschikbaar zijn. Zoals aangegeven in paragraaf 2.2.2, is het merendeel van die gegevens afkomstig van de benadering die is toegespitst op het subjectief welzijn, en in het bijzonder op het meten van de tevredenheid met het leven. De enquêtes die worden gebruikt om die gegevens over het welzijn te verzamelen, hebben als voordeel dat ze een groot aantal gegevens op individueel niveau samenbrengen. Het is dus mogelijk na te gaan of er een eventueel verband bestaat tussen die gegevens – gegroepeerd in de vorm van variabelen (geslacht, leeftijd, enz.) – en het welzijn. Deze paragraaf presenteert twee methodes die algemeen worden gebruikt om die specifieke gegevens te analyseren. De eerste methode wordt kort beschreven, terwijl de tweede meer in detail wordt voorgesteld. Het doel van deze WP is echter niet die methodes uitgebreid te beschrijven.

2.4.2. Correlaties

De eerste methode bestaat erin de bestaande correlatie tussen twee variabelen te meten. In dit geval wordt er nagegaan in welke mate het welzijn en de andere beschikbare variabelen in de enquêtes met elkaar gecorreleerd zijn. Als de gegevens normaal verdeeld zijn en de verwachte relatie (*expected relationship*) tussen de twee geanalyseerde variabelen lineair is, kan een Pearson-correlatiecoëfficiënt worden berekend. Die coëfficiënt heeft een waarde tussen -1 en +1; een nulwaarde betekent dat er geen verband is tussen de twee geanalyseerde variabelen. Een negatieve coëfficiënt wijst op een negatieve correlatie tussen twee variabelen, d.w.z. dat de ene variabele stijgt als de andere daalt. Wanneer de gegevens niet normaal verdeeld zouden zijn en de verwachte relatie tussen de twee variabelen niet lineair zou zijn, kan een zogenaamde Spearman's rangcorrelatiecoëfficiënt worden gebruikt. Er bestaan ook andere testen om de correlatie tussen twee variabelen te meten. In alle gevallen geeft de correlatie aan dat een relatie wordt verwacht tussen het welzijn en een andere variabele, maar bevat ze geen oorzakelijkheidsverband tussen die twee variabelen. De correlatie wijst bovendien op een relatie tussen het welzijn en een enkele variabele tegelijkertijd (binaire relatie), waardoor het niet mogelijk is de relatie tussen het welzijn en een set van variabelen te verklaren. In dat geval wordt een andere methode aanbevolen en gebruikt voor de in deze WP voorgestelde analyse van de determinanten van het welzijn in België.

2.4.3. Gegeneraliseerde lineaire modellen

Om de beperkingen van de bovenvermelde methode op te vangen, worden de gegeneraliseerde lineaire modellen het meest gebruikt, en in het bijzonder met de 'methode van de gewone kleinste kwadraten (GKK)'¹. Voor de analyse van de determinanten van het welzijn is het met die modellen mogelijk de lineaire relatie te bestuderen tussen het welzijn – afhankelijke variabele genoemd – en een set van variabelen – onafhankelijke of verklarende variabelen genoemd. In onze analyse gaan die modellen na hoe en in welke mate bepaalde onafhankelijke variabelen de verschillen in het welzijn kunnen verklaren.

In het kader van de analyse van de determinanten van het welzijn en rekening houdend met de aard van de gegevens over het welzijn², zijn in theorie de PROBIT- en LOGIT-modellen de best geschikte lineaire modellen. Die twee soorten modellen maken een reeks bijkomende hypothesen zodat de verwachte waarden van het welzijn bestaande waarden kunnen aannemen op een bepaalde schaal (bijvoorbeeld een schaal van 0 tot 10). Verschillende studies hebben zich over de resultaten uit de verschillende lineaire modellen gebogen om ze met elkaar te vergelijken (zie bijvoorbeeld Ferrer-i-Carbonell *et al.*, 2004). Daaruit blijkt dat in het specifieke geval van de analyse van de determinanten van het welzijn, de ramingen die worden verkregen door de PROBIT- en LOGIT-modellen enerzijds, en de 'klassieke' lineaire regressies anderzijds, gelijkaardige resultaten opleveren. Daardoor worden die laatste gebruikt in de literatuur over de determinanten van het welzijn (zie bijvoorbeeld Eurostat, 2016a). Verschillende factoren verklaren die keuze. Eerst en vooral zijn de coëfficiënten van de lineaire

¹ In het vervolg van deze WP verwijst de term 'lineaire regressie' steeds naar de gewone methode van de kleinste kwadraten.

² De algemene tevredenheid met het leven wordt het vaakst gemeten aan de hand van een visuele Cantrilschaal, waarop verschillende niveaus van tevredenheid zijn aangeduid (zie 2.2.2).

regressies – in tegenstelling tot de coëfficiënten uit de PROBIT- en LOGIT-modellen³ – gemakkelijker te interpreteren, waardoor er ook gemakkelijker kan worden gecommuniceerd over de resultaten van de determinanten van het welzijn. Bovendien is het voordeel van die regressies dat de kwaliteit van hun verklarend vermogen kan worden gemeten aan de hand van de determinatiecoëfficiënt (genoteerd als R^2 en gesitueerd tussen 0 en 1⁴). In het kader van de analyse van de determinanten van het welzijn geeft een R^2 gelijk aan 1 aan dat de onafhankelijke (of verklarende) variabelen in een lineaire regressie alle verschillen in het welzijn verklaren.

Hoewel ze vaak worden gebruikt voor de analyse van de determinanten van het welzijn, steunen de lineaire regressies toch op een geheel van hypothesen die moeten worden gecontroleerd om de resultaten die daaruit voortvloeien te valideren. Zo moeten de onafhankelijke variabelen bijvoorbeeld voldoende onderling onafhankelijk zijn. Er moet ook worden nagegaan of de gegevens normaal zijn verdeeld of dat de verwachte relatie tussen de afhankelijke en de onafhankelijke variabele lineair is. Die verschillende elementen worden verderop in het document besproken.

³ Alleen de significantie en het teken van de coëfficiënten die voortvloeien uit de PROBIT- en LOGIT-modellen kunnen worden gebruikt in de analyse van de determinanten van het welzijn.

⁴ In de praktijk worden de aangepaste R^2 -coëfficiënten gebruikt omdat die rekening kunnen houden met het aantal onafhankelijke variabelen in de regressies en omdat zo kan worden vermeden dat – alleen door onafhankelijke variabelen toe te voegen – de waarde van R^2 mechanisch wordt verhoogd. In het vervolg van deze WP zullen alleen de aangepaste coëfficiënten worden vermeld en besproken.

3. De belangrijkste determinanten van het welzijn op internationaal niveau

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste determinanten van het welzijn op internationaal niveau voorgesteld. Aangezien een uitgebreid literatuuroverzicht over het onderwerp buiten het kader van deze WP valt, worden alleen de belangrijkste resultaten hieronder besproken. Naast die resultaten worden ook de resultaten van de analyse van de longitudinale gegevens op nationaal niveau gebruikt, aangezien die bijkomende informatie geven om zo een beter begrip te krijgen van de relatie tussen het welzijn en de determinanten ervan. Aan de hand van de longitudinale gegevens, d.w.z. dat dezelfde personen in de tijd kunnen worden gevolgd, is het immers mogelijk de determinanten van het welzijn op te sporen die louter een tijdelijke impact hebben op het welzijn, maar kan ook de richting van de oorzakelijkheidsverbanden tussen het welzijn en verschillende variabelen beter worden begrepen.

Aangezien er hier wordt geopteerd voor een benadering waarin de determinanten van het welzijn worden geanalyseerd door het subjectief welzijn te meten (zie 2.3), gebruiken alle studies in deze paragraaf gegevens die op individueel niveau (en soms op huishoudensniveau) worden gemeten en die afkomstig zijn van de bovenvermelde enquêtes (zie 2.3.2). Die studies hebben betrekking op geografische gebieden die doorgaans het nationale niveau overstijgen. Een van de redenen achter de keuze om met uitgebreide geografische gebieden te werken, is dat daardoor de omvang van de steekproef kan worden vergroot. Ook met het oog op het vergroten van de geanalyseerde steekproef maken talrijke studies gebruik van gegevens die meerdere jaren en dus meerdere enquêterondes bestrijken.

Bepaalde studies die hier worden gebruikt, bestrijken meerdere landen in de wereld (bijvoorbeeld Blanchflower, 2009; Chapple, 2010; Diener *et al.*, 2010; Dolan *et al.*, 2008; Helliwell *et al.*, 2009a; Helliwell *et al.*, 2009b; Helliwell *et al.*, 2012; Helliwell *et al.*, 2015; Decancq en Schokkaert., 2016), sommige zijn beperkt tot de landen van de OESO (Fleche *et al.*, 2011; Boarini *et al.*, 2012) of de lidstaten van de Europese Unie (Eurofound, 2010; Eurofound, 2013; Eurostat, 2016a). Die studies gebruiken hoofdzakelijk gegevens die het welzijn meten door de tevredenheid met het leven te evalueren aan de hand van een Cantrilschaal (zie 2.3.1).

Naast het belang om een beter begrip te krijgen van de determinanten van het welzijn, is het met die resultaten ook mogelijk te bestuderen in welke mate de determinanten van het welzijn in België overeenstemmen met die op internationaal niveau en na te gaan of de impact ervan op het welzijn gelijkaardig is. Daarom zullen de resultaten op internationaal niveau als *benchmark* worden gebruikt voor het vervolg van de analyse.

Om de resultaten gemakkelijker te kunnen lezen en de samenhang te behouden met de werkzaamheden van het FPB rond de aanvullende indicatoren naast het bbp (FPB, 2016; FPB, 2017) werden de belangrijkste determinanten van het welzijn in zes thema's gegroepeerd: demografische kenmerken, levensstandaard en armoede, werk en vrije tijd, gezondheid, opleiding en vorming en, ten slotte,

samenleving. De thema's milieu en klimaat en energie – die ook werden opgenomen in het laatste rapport van het FPB over de aanvullende indicatoren naast het bbp (FPB, 2017) om het welzijn van de huidige generaties te meten – komen niet aan bod omdat daarover te weinig gegevens beschikbaar zijn. Ze worden niettemin gedeeltelijk behandeld in de thema's gezondheid en samenleving. Vooraleer die verschillende thema's (3.2.2 tot 3.2.7) aan bod komen, wordt in 3.2.1 ingegaan op de kwaliteit van de resultaten, in het bijzonder het deel van de verschillen in het welzijn dat kan worden verklaard door de onafhankelijke variabelen die in de verschillende internationale studies worden gebruikt.

3.2. Belangrijkste resultaten van de internationale studies

3.2.1. Kwaliteit van de resultaten

In alle studies in deze paragraaf (zie 3.1) worden de determinanten van het welzijn geanalyseerd door lineaire regressies⁵ te gebruiken die verschillen in de onafhankelijke (of verklarende) variabelen die ze bevatten. De aangepaste R²-coëfficiënten (zie voetnoot 4) in die studies liggen tussen 0,1 en 0,4, wat erop wijst dat tussen 10 % en 40 % van de verschillen in het welzijn kan worden verklaard door de onafhankelijke variabelen die in de regressies worden gebruikt. Die coëfficiënt schommelt gemiddeld rond 0,3. De waarden van de R²-coëfficiënten verschillen ook sterk naargelang van de gebruikte onafhankelijke variabelen, maar ook naargelang van het geanalyseerde geografische gebied.

De waarden van die determinatiecoëfficiënten zijn absoluut gezien vrij laag. In het kader van de analyse van het welzijn liggen die waarden in werkelijkheid hoger, omdat individuele, genetische of persoonlijkheidskenmerken een groot deel van het welzijn zouden verklaren (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2012; Eurostat, 2016a). Door bijvoorbeeld het geval van tweelingen te analyseren, tonen bepaalde resultaten dat het welzijn zeer gelijkaardig is voor eenenige tweelingen (homozygote tweelingen), terwijl dat niet het geval is voor twee-eiige tweelingen (heterozygote tweelingen). Uit een aantal studies daarover blijkt dat genetica ongeveer 18 % tot 47 % van de verschillen in het welzijn (gemiddeld 32 %) zou verklaren, als dat laatste, zoals in deze WP, aan de hand van de tevredenheid met het leven wordt gemeten (Bartels, 2015; Eurostat, 2016a).

3.2.2. Demografische kenmerken

Er zijn een groot aantal demografische kenmerken beschikbaar in de enquêtes, hoewel slechts een klein deel daarvan een significante impact heeft op het welzijn. Het betreft voornamelijk de leeftijd en de samenstelling van het huishouden en/of de burgerlijke staat (gehuwd, gescheiden enz.).

De impact van de leeftijd op het welzijn werd veelvuldig bestudeerd. Er is een consensus over het feit dat er een U-vormige relatie bestaat tussen het welzijn en de leeftijd. Zo is het welzijn hoger voor jongeren en ouderen, terwijl het lager is voor personen die tussen die twee categorieën vallen; naargelang van de resultaten van de studies bevindt het minimum zich tussen 40 jaar en 65 jaar.

⁵ Onder meer om de validiteit van de resultaten te vergroten, worden in bepaalde studies de lineaire regressies aangevuld met de andere analysemethoden die in paragraaf 2.4 werden besproken, waaronder de logistische regressies.

De impact van de burgerlijke staat van personen (alleenstaand, gehuwd, gescheiden enz.) en soms van de samenstelling van het huishouden op het welzijn werd ook systematisch geanalyseerd. Uit die analyses blijkt dat alleen wonen en gescheiden of uit elkaar zijn een negatieve impact hebben op het welzijn. Omgekeerd heeft gehuwd zijn een positieve impact. De in Duitsland beschikbare longitudinale gegevens tonen dat het oorzakelijkheidsverband tussen het huwelijk en het welzijn in beide richtingen gaat (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2012). Niet alleen gehuwd zijn heeft een positieve impact op het welzijn, maar personen die aanvankelijk een relatief hoog welzijn hebben, zijn ook meer geneigd om te huwen. De resultaten die afkomstig zijn van de panelgegevens tonen ook dat huwen of scheiden slechts een tijdelijke impact heeft op het welzijn: er gebeurt dus een aanpassing in de tijd die met die levensgebeurtenissen te maken heeft (zie bijvoorbeeld Chapple, 2010).

Naast die resultaten merken we op dat er geen consensus is over de impact van kinderen op het welzijn, terwijl het geslacht geen impact heeft op het welzijn. Bepaalde studies tonen ook dat in de stad wonen een negatieve impact heeft op het welzijn.

3.2.3. Levensstandaard en armoede

Van alle variabelen die de levensstandaard en armoede meten, werd het inkomen het meest geanalyseerd. De werkzaamheden van Easterlin (Easterlin, 1974) hebben in de jaren 70 de studie van het verband tussen het inkomen en het welzijn op gang gebracht. De resultaten van die werkzaamheden hebben geleid tot wat de paradox van Easterlin wordt genoemd: ondanks een sterke stijging van het bbp (d.w.z. het globaal inkomen gemeten in een economie), is het welzijn stabiel gebleven in de tijd. Hoewel uit de resultaten op internationaal niveau blijkt dat – algemeen genomen – het inkomen (dat hier wordt gemeten op individueel niveau of huishoudensniveau) een positieve impact heeft op het welzijn, die impact relatief beperkt is. Daarvoor kunnen verschillende redenen worden aangestipt. Ten eerste daalt de impact van het inkomen op het welzijn wanneer het inkomen stijgt. Dat zou deels verklaren waarom het welzijn weinig is geëvolueerd in de tijd in vergelijking met de inkomens (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2012; O'Donnell *et al.*, 2014). Ten tweede tonen bepaalde studies ook dat wanneer het inkomen stijgt, de financiële verwachtingen ook stijgen (zie bijvoorbeeld Kahneman *et al.*, 2006). Ten derde is ook een zekere aanpassing van het welzijn in de tijd mogelijk als gevolg van een verandering in het inkomen. Dat zou erop wijzen dat een toename van het inkomen slechts een tijdelijke impact heeft op het welzijn (zie bijvoorbeeld Clark *et al.*, 2008). Dat aanpassingseffect kwam echter niet naar voren uit de analyse van bepaalde longitudinale gegevens, met name in Duitsland (Helliwell *et al.*, 2012). Tot slot is een relatieve inkomensmaat – eerder dan een absolute – meer aangepast om het welzijn te analyseren (zie bijvoorbeeld Chapple, 2010; Helliwell *et al.*, 2012). Zo blijkt uit Duitse longitudinale gegevens dat wanneer naast het inkomen een relatieve inkomensmaat wordt gebruikt, de impact op het inkomen kleiner is (Layard *et al.*, 2009). Zo geldt ook dat hoe hoger het inkomen van een individu ten opzichte van het referentie-inkomen is, hoe hoger zijn welzijn is (Ferrer-i-Carbonell, 2005). Uit bepaalde studies blijkt dat personen die het belangrijk vinden hun inkomen met dat van anderen te vergelijken, een lager welzijn hebben, en dat ze hoofdzakelijk met collega's vergelijken (Helliwell *et al.*, 2012). Andere studies tonen ook dat wanneer het inkomen een bepaalde minimale drempel voor levensonderhoud overschrijdt, het relatieve inkomen de belangrijkste bron van het welzijn wordt (zie bijvoorbeeld Clark *et al.*, 2008).

Naast de relatief beperkte impact van het inkomen op het welzijn, blijkt uit de internationale resultaten ook dat die impact aanzienlijk verschilt van studie tot studie. Daarvoor kunnen twee redenen worden vermeld. Ten eerste is de grootte van de impact van het inkomen op het welzijn afhankelijk van de onafhankelijke variabelen die in de regressies worden gebruikt. Wanneer er bijvoorbeeld variabelen met betrekking tot gezondheid of de samenleving worden ingevoerd, daalt de impact van het inkomen op het welzijn. Dat is ook het geval wanneer het inkomen wordt aangevuld door andere variabelen die de levensstandaard of armoede meten, zoals materiële ontbering of de aankoop van voeding (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2009a; Eurostat, 2016). Dat wijst erop dat naast het inkomen op zich, vooral wat met het inkomen kan worden gedaan, telt voor het welzijn (zie bijvoorbeeld Godefroy en Lollivier, 2014). Ten tweede is de grootte van de impact niet alleen afhankelijk van de manier waarop het inkomen wordt berekend, maar ook van het niveau waarop het wordt gemeten, d.w.z. op individueel niveau of op huishoudensniveau. Uit de resultaten blijkt dat hoe breder het inkomensconcept is (d.w.z. wanneer het beschikbaar inkomen op huishoudensniveau wordt gebruikt), hoe groter de impact van het inkomen op het welzijn is.

3.2.4. Werk en vrije tijd

Algemeen genomen blijkt uit de studies dat werkloos zijn een sterk negatieve impact heeft op het welzijn. Die impact varieert echter van het ene geografische gebied tot het andere, met name als gevolg van verschillende werkloosheidsstelsels. De impact van werkloosheid op het welzijn wordt echter verklaard door andere elementen dan louter financiële aspecten (zie bijvoorbeeld Eurostat, 2015a). De sociale aspecten, zoals de contacten met collega's of het economisch statuut (loontrekkende, zelfstandige, werkloze enz.) van de personen in de entourage zijn belangrijker voor het welzijn van de werklozen (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2012; Chapple, 2010). De impact van werkloos zijn op het welzijn is bijvoorbeeld minder groot als men is omringd door werklozen. De analyse van de longitudinale gegevens bevestigt dat werkloos zijn een negatieve impact heeft op het welzijn en dat er weinig of zelfs geen aanpassing is van het welzijn in de tijd als gevolg van die gebeurtenis (zie bijvoorbeeld Chapple, 2010).

Naast het werkaspect blijkt uit de studies dat ook het evenwicht tussen de tijd die wordt besteed aan werk en vrije tijd een impact heeft op het welzijn. Bepaalde studies tonen bijvoorbeeld dat de tijd die wordt besteed aan de woon-werkverplaatsingen een impact heeft op het welzijn (zie bijvoorbeeld Eurostat, 2016a).

3.2.5. Gezondheid

Net zoals inkomen of werk, werd gezondheid ook veelvuldig bestudeerd. Zowel de subjectieve gezondheidsmaten (d.w.z. wanneer individuen zelf hun eigen gezondheidstoestand evalueren) als de objectieve gezondheidsmaten (zoals hartstilstanden, beroerten of bloeddruk) geven aan dat gezondheid een aanzienlijke impact heeft op het individuele welzijn. Talrijke studies waarin gezondheid als onafhankelijke variabele werd opgenomen, tonen dat gezondheid de belangrijkste determinant van het welzijn is (zie bijvoorbeeld Fleche *et al.*, 2011). Dat resultaat wordt bovendien bevestigd in de studies die gebruikmaken van longitudinale gegevens. Zowel mentale als fysieke gezondheid hebben een grote

impact op het welzijn. Bepaalde studies tonen dat mentale gezondheid een grotere impact heeft op het welzijn dan fysieke gezondheid (zie bijvoorbeeld Fleche *et al.*, 2011; Layard *et al.*, 2014; Eurostat, 2016a).

Naast die resultaten geven de longitudinale gegevens ook een idee van hoe gezondheid het welzijn in de tijd beïnvloedt (Helliwell *et al.*, 2012). Daaruit blijkt dat het huidige welzijn wordt beïnvloed door de gezondheid in het verleden. Met name de mentale gezondheid als kind heeft een grote impact op het welzijn als volwassene (zie bijvoorbeeld Layard *et al.*, 2014). Volgens de resultaten van de longitudinale gegevens is er ook een zekere aanpassing aan een beperking of een gezondheidsprobleem (Helliwell *et al.*, 2012). Die aanpassing is echter minder groot wanneer het belangrijke gezondheidsproblemen betreft. De resultaten geven aan dat gezondheid een impact heeft op het welzijn en de longitudinale gegevens tonen dat er ook een omgekeerd verband bestaat: het welzijn heeft een impact op de gezondheid (Helliwell *et al.*, 2012).

3.2.6. Opleiding en vorming

Het opleidingsniveau van een individu is een variabele die vaak wordt opgenomen in de enquêtes. Algemeen genomen zijn de resultaten over de impact van de opleiding op het welzijn nogal tegenstrijdig, waardoor er daarover geen consensus bestaat. Dat wordt deels verklaard door het feit dat het opleidingsniveau verband houdt met andere variabelen, zoals het inkomen of gezondheid, die de impact van de opleiding op het welzijn afzwakken. Aangezien het opleidingsniveau weinig evolueert in de tijd, wordt de impact van de opleiding op het welzijn grotendeels opgevangen door vaste effecten wanneer er longitudinale gegevens worden gebruikt (zie bijvoorbeeld Chapple, 2010).

3.2.7. Samenleving

Aangezien de analyse van het welzijn brede aspecten van het leven bestuderen, nemen alle studies de variabelen op die bepaalde sociale en maatschappelijke aspecten van individuen meten. De resultaten met betrekking tot die aspecten werden in drie subthema's opgesplitst: de persoonlijke en sociale relaties (familie, vrienden enz.), het algemene leefkader (huisvesting, milieu, onveiligheid enz.) en de maatschappelijke organisatie (politiek en rechtssysteem, politie enz.). De resultaten op internationaal vlak worden hieronder voorgesteld voor elk van die drie subthema's.

Algemeen genomen is de impact van de samenleving op het welzijn het grootst voor de eerste categorie, d.w.z. de persoonlijke en sociale relaties. Zowel het aantal als de kwaliteit van die relaties hebben een grote impact op het welzijn. Alle studies waarin variabelen worden opgenomen die de persoonlijke en sociale relaties meten, tonen dat die een sleuteldeterminant vormen van het welzijn, en in bepaalde gevallen zelfs de belangrijkste determinant (zie bijvoorbeeld Godefroy en Lollivier, 2014; Helliwell *et al.*, 2009). Die relaties worden met verschillende variabelen gemeten: een vertrouwenspersoon hebben, op de hulp van iemand kunnen rekenen, het vertrouwen in anderen evalueren of de tijd die met vrienden wordt doorgebracht. Bepaalde resultaten wijzen er ook op dat de sociale relaties als kind een impact hebben op het welzijn als volwassene (zie bijvoorbeeld Layard *et al.*, 2014). Andere aspecten met betrekking tot de persoonlijke relaties werden ook vermeld in de paragraaf over de demografische kenmerken (zie 3.2.2): de samenstelling van het huishouden en de officiële burgerlijke staat.

Wat het tweede subthema betreft, het algemene leefkader van personen, blijkt uit de studies dat toegenomen onveiligheidsgevoelens een negatieve impact hebben op het welzijn. In bepaalde studies wordt ook de impact van het milieu op het welzijn gemeten. Uit de huidige analyses blijkt dat luchtkwaliteit, geluidshinder en bepaalde aspecten van het klimaat (aantal uren zonneshijn, warmte, vochtigheid en wind) een impact hebben op het welzijn (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2012). Die resultaten moeten echter nog worden bevestigd, aangezien er in de huidige enquêtes zeer weinig variabelen beschikbaar zijn die de rechtstreekse impact van het milieu op het welzijn meten. Het milieu heeft niet alleen een impact op het huidige welzijn van personen, maar ook op hun toekomstige welzijn. Dat verklaart dus gedeeltelijk waarom weinig variabelen rechtstreeks betrekking hebben op het milieu, aangezien de analyse van de determinanten steeds betrekking heeft op het huidige welzijn van personen. Bovendien wordt een deel van de impact van het milieu op het huidige welzijn gemeten aan de hand van andere variabelen, zoals gezondheid (zie bijvoorbeeld Eurostat, 2016a).

Wat tot slot de maatschappelijke organisatie betreft, hebben een vrijheidsgevoel ervaren in de samenleving en vertrouwen hebben in instellingen (politieke, gerechtelijke enz.) allebei een positieve impact op het welzijn. Dat geldt ook voor de evaluatie van de mate van corruptie. De resultaten met betrekking tot de impact van ongelijkheid, waaronder loonongelijkheid, op het welzijn zijn iets meer gemengd. Bepaalde resultaten tonen echter dat een toename van ongelijkheid een negatieve impact heeft op het welzijn (Alesina *et al.*, 2004).

3.3. Conclusies

De resultaten van de internationale studies tonen dat het inkomen een determinant is van het welzijn, maar niet de enige, en zeker niet de belangrijkste determinant. Zo zijn (zowel mentale als fysieke) gezondheid, werkloos zijn en de persoonlijke relaties (gescheiden of uit elkaar zijn, alleen wonen of geholpen worden door een naaste) de sleuteldeterminanten van het welzijn die op individueel niveau worden gemeten. Algemeen genomen hebben die determinanten een grotere impact op het welzijn dan het inkomen. Uit de studies blijkt ook dat de determinanten van het welzijn redelijk gelijkaardig zijn wanneer verschillende geografische gebieden worden vergeleken die het nationale niveau overstijgen, zoals de landen van de OESO of de Europese Unie. Die determinanten zijn ook stabiel in de tijd, aangezien de studies in dit document een lange periode bestrijken die gaat van de jaren 70 tot vandaag.

De geanalyseerde studies tonen echter dat er bepaalde verschillen optreden wanneer de determinanten van het welzijn op nationaal niveau worden vergeleken. Er kunnen drie verschillen in het bijzonder worden vermeld. Ten eerste zijn de determinanten niet altijd identiek in elk land. Dat zou onder andere door culturele verschillen kunnen worden verklaard (zie bijvoorbeeld Blanchflower, 2009; Fleche *et al.*, 2011). Dat punt moet echter worden gerelativeerd, aangezien verschillende studies tonen dat de verschillen tussen geografische gebieden eerder te wijten zijn aan verschillen op het vlak van sociale, institutionele of economische ervaringen dan aan verschillen op het vlak van de determinanten van het welzijn (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2009b; Veenhoven, 2010a). Ten tweede kan – zelfs als de determinanten identiek zijn in twee landen – de impact van elke determinant op het welzijn verschillen. Uit een recente studie (Fleche *et al.*, 2011) blijkt bijvoorbeeld dat de impact van werkloosheid op het welzijn van de OESO-landen zeer sterk verschilt van land tot land: de kleinste en de grootste impact verschillen met een factor vier. Ten derde verschillen de aangepaste determinatiecoëfficiënten (R^2) van

de regressies ook sterk van land tot land, wat erop wijst dat de analyse van de determinanten van het welzijn aan de hand van de beschikbare gegevens meer aangepast is aan bepaalde landen dan aan andere. Zo worden in twee recente studies de determinatiecoëfficiënten geraamd tussen 0,2 en 0,4 voor de verschillende OESO-landen (Fleche *et al.*, 2011) en tussen 0,3 en 0,5 voor de lidstaten van de Europese Unie (Eurostat, 2016a).

De bovenvermelde resultaten tonen dat voor het onderzoek naar de determinanten van het welzijn binnen een bepaald land de determinanten die eigen zijn aan dat land verder moeten worden uitgewerkt. Bijgevolg worden in het vervolg van deze WP de determinanten van het welzijn voor België in detail geanalyseerd en vergeleken met de determinanten op internationaal niveau.

4. De determinanten van het welzijn in België

4.1. Inleiding

Tot op heden hebben weinig studies zich over de specifieke determinanten van het welzijn in België gebogen. De weinige studies die bestaan (Eurofound, 2010; Layard *et al.*, 2014; Boulanger *et al.*, 2011, Decancq *et al.*, 2013; Eurostat, 2016a; Fleche *et al.*, 2011; Helliwell *et al.*, 2009a; Helliwell *et al.*, 2015; Hooghe en Vanhoutte, 2009; Hooghe en Vanhoutte, 2011; Ruyters *et al.*, 2014; Ruyters *et al.*, 2015) wijzen met name op gezondheid, persoonlijke relaties (gescheiden zijn of alleen wonen), werkloos zijn en inkomen als belangrijke determinanten van het welzijn van de Belgen. Die determinanten worden op individueel niveau gemeten en stemmen globaal genomen overeen met die op internationaal niveau (zie 3.2).

Hoewel die resultaten aanwijzingen geven over de determinanten van het individuele welzijn in België, zijn ze relatief beperkt. Daarvoor kunnen verschillende redenen worden aangestipt. Ten eerste verschillen de voornaamste determinanten en de impact ervan op het welzijn naargelang van de studie die wordt gebruikt. Ten tweede worden in slechts een klein aantal studies de benadering van het subjectief welzijn en de in deze WP voorgestelde analysemethododes gebruikt, waardoor het moeilijk is een vergelijking te maken met de determinanten van het welzijn op internationaal niveau (zie 3.2). Ten derde zijn de steekproeven, waarop de resultaten zijn gebaseerd, doorgaans klein (tussen ongeveer 70 en 1 600 personen) en niet representatief voor de Belgische bevolking. Tot slot, naast het kwantitatieve aspect van de gegevens, roept de kwaliteit van de gebruikte gegevens soms vragen op, met name gezien de aanbevelingen van de OESO over het meten van het welzijn (OESO, 2013).

In het licht van die beperkte resultaten voor België heeft het FPB besloten de analyse van de determinanten van het welzijn verder uit te diepen door de beste beschikbare gegevens te zoeken en die vervolgens met aangepaste instrumenten te analyseren. De determinanten van het welzijn in België worden ook vergeleken met die op internationaal niveau.

4.2. Keuze van de statistische gegevens

In België bestaan er verschillende enquêtes die gegevens over het welzijn bevatten. De meeste van die enquêtes worden op Europees niveau uitgevoerd (zie 2.3.2). De grootste verschillen tussen die enquêtes zijn methodologisch van aard (de vragenlijst, de manier waarop gegevens worden verzameld, de formulering en de volgorde van de vragen, het aantal verzamelde variabelen, enz.). Algemeen genomen zijn de meer recente enquêtes relevanter omdat ze de laatste kennis over het meten van het welzijn opnemen, met name de aanbevelingen van de OESO daarover (OESO, 2013). Er bestaan ook grote verschillen in de omvang van de steekproeven of de periode. De gegevens uit de *Gallup World Poll*-enquête hebben bijvoorbeeld betrekking op 1 000 Belgen, tegenover ongeveer 1 800 in de *European Social Survey*-enquête, terwijl die uit de ad-hocmodule over het welzijn van de EU-SILC-enquête op meer dan 11 000 Belgen betrekking hebben. Alle beschikbare gegevens voor België zijn transversaal (*cross-sectional data*), d.w.z. dat het niet mogelijk is dezelfde individuen in de tijd te volgen.

Om de determinanten van het huidige welzijn in België in detail te analyseren, gebruikt het FPB de gegevens uit de EU-SILC-enquête die in 2013 aan een specifieke module over het welzijn werden gekoppeld⁶. Die keuze wordt door verschillende elementen gerechtvaardigd. Eerst en vooral is het belangrijk recente gegevens te gebruiken, aangezien deze WP tot doel heeft de determinanten van het huidige welzijn van de Belgen te onderzoeken. Hoewel die gegevens slechts voor een jaar (in dit geval 2013) beschikbaar zijn, hebben ze als voordeel dat ze steunen op de grootste steekproef die vandaag beschikbaar is in België (ongeveer 11 000 Belgen van 16 jaar en ouder). Bovendien is die enquête bijzonder volledig omdat de ad-hocmodule over het welzijn⁷ een aanvulling vormt op de gebruikelijke EU-SILC-enquête die talrijke demografische en socio-economische variabelen bevat. Hoewel de variabelen van de ad-hocmodule die betrekking hebben op het welzijn op individueel niveau worden verzameld, worden andere variabelen van de enquête ook op huishoudensniveau verzameld (ongeveer 11 000 individuen die in ongeveer 6 000 huishoudens zijn gegroepeerd). Daardoor kan er bijkomende informatie worden verkregen om de determinanten van het welzijn te onderzoeken. Tot slot gebruikt die module een methodologie die overeenstemt met de huidige kennis inzake welzijnsmeting (OESO, 2013; Eurostat, 2016b).

4.3. Methode en variabelen die voor de analyse worden gebruikt

4.3.1. Methode

De keuze van de analysemethode is al eerder aan bod gekomen (zie 2.4). Net zoals in de meeste internationale studies (zie 3.1) worden de determinanten van het welzijn op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête geanalyseerd aan de hand van lineaire regressies, en in het bijzonder met de ‘methode van de gewone kleinste kwadraten (GKK)’ (zie 2.4.3). Zoals aangeraden door de OESO (OESO, 2013) worden ook lineaire PROBIT-modellen getest om de resultaten van de lineaire regressies te bevestigen en eventuele incoherenties op te sporen. Om de validiteit van de hypothesen die aan de basis liggen van de lineaire regressies (homoscedasticiteit van de residuen, afwezigheid van te sterke multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen, enz.) te controleren, worden er ook verschillende statistische testen uitgevoerd (zie 4.4.2).

Door lineaire regressies en PROBIT-modellen te gebruiken, moet een keuze worden gemaakt van de geanalyseerde variabele (afhankelijke variabele) – hier een maat van het welzijn – en de variabelen die het mogelijk maken de determinanten van het welzijn te onderzoeken (onafhankelijke of verklarende variabelen).

4.3.2. Afhankelijke variabele: tevredenheid met het leven

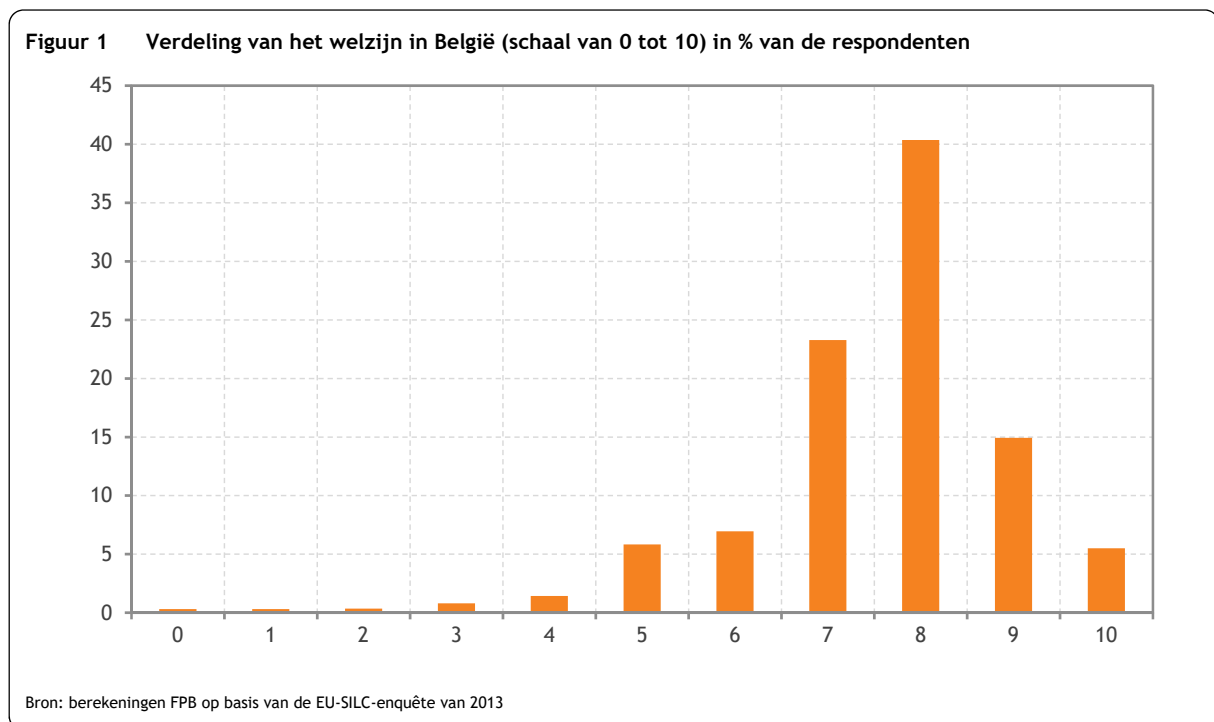
Wat de afhankelijke variabele betreft, wordt het individuele welzijn in deze analyse gemeten door de globale tevredenheid met het leven te evalueren op een schaal van 0 (helemaal niet tevreden) tot 10

⁶ De Belgische gegevens van die Europese enquête worden verzameld door de Algemene Directie Statistiek van de FOD Economie. Meer informatie over die enquête is beschikbaar via de volgende link: <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/gegevensinzameling/enquetes/silc/> (laatst geraadpleegd op 8/05/2017).

⁷ De ad-hocmodule bij de EU-SILC-enquête van 2013 die handelt over het welzijn bevat in totaal 22 variabelen. Meer informatie kan worden gevonden via de volgende link: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/methodology/list-variables> (laatst geraadpleegd op 8/05/2017).

(helemaal tevreden)⁸. Die maat wordt het meest gebruikt in de hierboven aangehaalde studies (zie 3.1), en wordt bovendien tot op heden beschouwd als de beste manier om het welzijn te meten (zie 2.3.1). Uit de gegevens die afkomstig zijn van de ad-hocmodule over het welzijn bij de EU-SILC-enquête blijkt dat de tevredenheid met het leven in 2013 gemiddeld 7,5 bedroeg in België⁹. Ter vergelijking: in de *European Social Survey*-enquête, die de tevredenheid met het leven op dezelfde manier meet als de EU-SILC-enquête, bedraagt het gemiddelde 7,4 in 2014¹⁰, of een niveau dat daar zeer dicht bij aanleunt.

De onderstaande figuur toont de verdeling, in procent van de respondenten, van de antwoorden op de vraag over de tevredenheid met het. Meer dan 60 % van de Belgen hebben een tevredenheid van minstens 8, terwijl iets minder dan 10 % van de Belgen een tevredenheid hebben kleiner dan of gelijk aan 5.

Aangezien het inkomen een economische sleutelvariabele is, toont figuur 2 de gemiddelde tevredenheid met het leven voor tien inkomenscategorieën die decielen worden geheten¹¹. Hier wordt het netto beschikbaar inkomen gebruikt op het niveau van het huishouden, verdeeld over de personen die daarvan deel uitmaken en volgens een ‘gewijzigde’ equivalentieschaal die door de OESO werd gedefinieerd¹². Het inkomen dat op die manier wordt berekend, wordt het (beschikbaar) equivalent inkomen geheten en op individueel niveau gemeten.

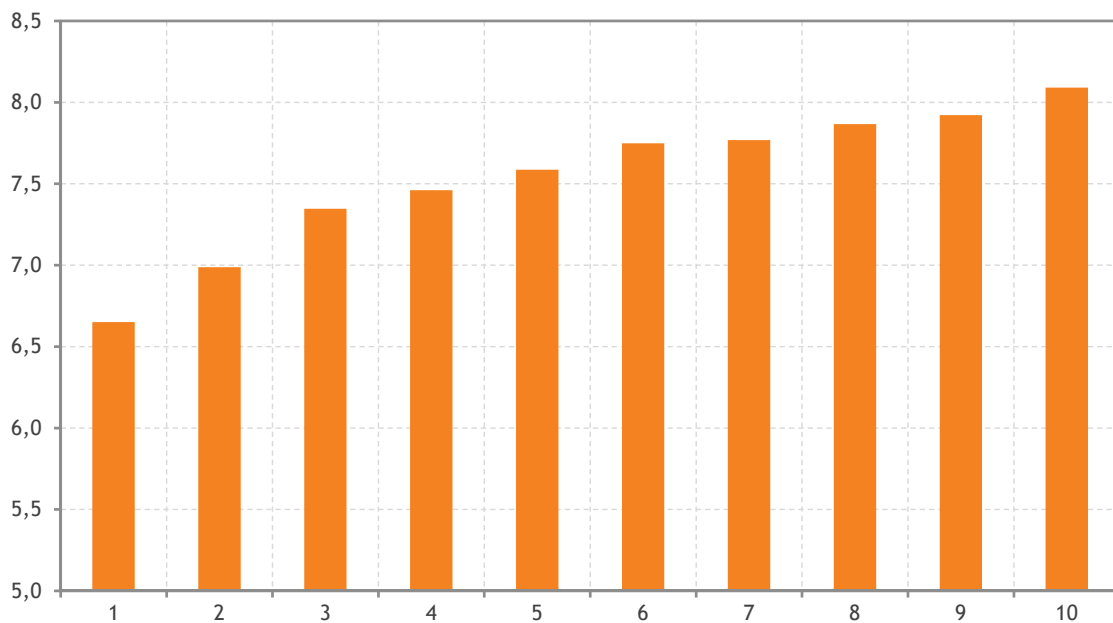
⁸ “Alles in acht genomen, hoe tevreden bent u met uw leven?”

⁹ Gemiddelde van 9 812 personen die de vraag hebben beantwoord. Merk op dat 112 personen of iets meer dan 1 % van alle respondenten die hebben deelgenomen aan de ad-hocmodule over het welzijn, niet hebben geantwoord op de vraag die de tevredenheid met het leven evalueert.

¹⁰ De gegevens van die enquête zijn niet beschikbaar voor 2013.

¹¹ Tien inkomensgroepen, decielen geheten, worden bepaald van de laagste tot de hoogste inkomens. Zo bevat het eerste deciel de 10 % laagste inkomens.

¹² Aan de belangrijkste persoon van het huishouden wordt een gewicht van 1 toegekend. Aan elk ander lid van het huishouden van 14 jaar of ouder wordt een gewicht van 0,5 toegekend, terwijl elk lid jonger dan 14 jaar een gewicht van 0,3 krijgt.

Figuur 2 Gemiddelde welzijn (schaal van 0 tot 10) naar equivalent inkomensdeciel

Bron: berekeningen FPB op basis van de EU-SILC-enquête van 2013

Zoals verwacht blijkt uit de figuur dat het welzijn stijgt met het inkomen. De impact van het inkomen op het welzijn daalt echter wanneer het inkomen stijgt (zie 3.2.3). Hoewel het welzijn van de Belgen gemiddeld 7,5 bedraagt, tonen de beschikbare gegevens ook dat dat welzijn ongelijk is verdeeld. Om dat fenomeen beter af te bakenen, werd het gemiddelde welzijn berekend voor een reeks subgroepen aan de hand van demografische kenmerken: het geslacht, de officiële burgerlijke staat, de samenstelling van het huishouden, het gewest van woonplaats, het socio-economische statuut en tot slot het opleidingsniveau. Die gegevens zijn samengebracht in tabel 4 van de bijlage.

Algemeen genomen blijkt uit de resultaten van de enquête dat personen die permanent arbeidsongeschikt zijn (6,0 op een schaal van 0 tot 10), geen diploma hebben (6,4), werkloos zijn (6,9) en die alleen wonen in een samengesteld huishouden met een (of meerdere) kind(eren) (7,0) een welzijn kleiner dan of gelijk aan 7 hebben.

Wanneer er wordt gekeken naar het gemiddelde welzijnsniveau voor de verschillende subgroepen, tonen de gegevens van EU-SILC dat mannen een iets hoger welzijn hebben dan vrouwen: 7,6 tegenover 7,5. Wanneer er wordt gekeken naar de officiële burgerlijke staat, zien we dat gehuwde personen een hoger welzijn hebben dan personen die uit elkaar, gescheiden of weduw(e)(naar) zijn; personen die nooit gehuwd zijn geweest, vallen tussen die twee groepen. De analyse van het gemiddelde welzijn naar de samenstelling van het huishouden geeft een ander beeld. Globaal genomen blijkt dat alleenstaande personen (met of zonder kind(eren)) een lager welzijn hebben dan personen die in een samengesteld huishouden met minstens twee volwassenen leven. Van de huishoudens met twee volwassenen, hebben die met een of twee kind(eren) een iets hoger welzijn dan die zonder kind(eren). Op het vlak van het socio-economische statuut blijkt uit de gegevens dat de werkenden een aanzienlijk hoger welzijn hebben dan de inactieven. Wat het opleidingsniveau betreft, blijkt uit de gegevens dat de

personen zonder diploma een bijzonder laag welzijn hebben ten opzichte van de andere opleidingsniveaus: hoe hoger het opleidingsniveau, hoe hoger het welzijn.

Door het welzijnsniveau voor die verschillende subgroepen te vergelijken, krijgt men een beeld van de verdeling van het welzijn in België. Die beschrijvende statistieken alleen volstaan niet om de verschillen in het welzijn te verklaren. Om daar dieper op in te gaan, werden in verschillende lineaire regressies verschillende onafhankelijke variabelen opgenomen om een verklaring te zoeken voor de verschillen in het welzijn die in België worden waargenomen. De onafhankelijke variabelen die in de analyse worden gebruikt, worden in de volgende paragraaf voorgesteld.

4.3.3. Onafhankelijke variabelen

De onafhankelijke variabelen werden – nog steeds in overeenstemming met de werkzaamheden op het FPB rond de aanvullende indicatoren naast het bbp (FPB, 2016; FPB, 2017) – ondergebracht in dezelfde thema's als die in de analyse van de determinanten op internationaal niveau (zie 3.1).

Om de verschillende resultaten in deze WP te vergelijken, zijn bepaalde variabelen die hier worden gebruikt gelijkaardig of zelfs identiek aan de variabelen die in de bestaande internationale studies worden gebruikt (zie 3.1). Het betreft de leeftijd, het geslacht, iemand hebben om in vertrouwen te nemen of hulp aan te vragen, het vertrouwen in anderen en in de instellingen (d.w.z. het gemiddelde vertrouwen in het politieke en rechtssysteem en de politie), vijf officiële burgerlijke statuten, de subjectieve gezondheidstoestand, het opleidingsniveau en de onveiligheidsgevoelens (zie tabel 1). De onderstaande tabel geeft een samenvatting van de variabelen die zijn gebruikt voor de analyse van de determinanten van het welzijn, terwijl de voornaamste beschrijvende statistieken met betrekking tot die variabelen zich in de bijlage bevinden (zie tabel 5 van de bijlage). Naast de leeftijdsvariabele werd ook een gekwadrateerde leeftijdsvariabele toegevoegd om de U-vormige relatie te testen tussen de leeftijd en het welzijn die in de internationale studies aan bod komt (zie 3.2.2).

Tabel 1 Samenvatting van de variabelen die in de referentiemodellen worden gebruikt

Thema's	Subthema's	Variabelen	Meeteenheid
Demografische kenmerken		Leeftijd	jaar
		Geslacht	M/V
		Officiële burgerlijke staat	5 categorieën
		Samenstelling van het huishouden	10 categorieën
		Gewest van woonplaats	3 gewesten
Levensstandaard en armoede		Equivalent inkomen (ln)	euro
		Ernstige materiële ontbering	Ja/nee
		Zich onder de armoededrempel bevinden	Ja/nee
		Eigenaar zijn van een woning	Ja/nee
Werk en vrije tijd		Socio-economisch statuut	10 categorieën
Opleiding en vorming		Opleidingsniveau	6 categorieën
Gezondheid		Subjectieve gezondheidstoestand	Evaluatie op een schaal van 1 tot 5
Samenleving	Persoonlijke en sociale relaties	Iemand hebben om in vertrouwen te nemen	Ja/nee
		Iemand hebben om hulp aan te vragen	Ja/nee
		Vertrouwen in anderen	Evaluatie op een schaal van 0 tot 10
	Leefkader	Onveiligheidsgevoelens	Evaluatie op een schaal van 1 tot 4
	Maatschappelijke organisatie	Vertrouwen in instellingen	Evaluatie op een schaal van 0 tot 10

Bron: Federaal Planbureau

Om de impact van familie op het welzijn verder uit te diepen, verdeelt de variabele 'samenstelling van het huishouden' de huishoudens in tien categorieën¹³. Bovendien houdt die variabele rekening met de leeftijd van de volwassenen waaruit het huishouden bestaat en het aantal kinderen dat in dat huishouden leeft.

Gezien de verschillende socio-economische statuten die in België bestaan en in plaats van een variabele op te nemen die alleen het werklozenstatuut omvat, wordt in de analyse een variabele opgenomen die tien socio-economische statuten bevat: loontrekkende (voltijds of deeltijds), zelfstandige (voltijds of deeltijds), werkloze, student (inclusief in opleiding of stagiair), gepensioneerd (inclusief brugpensioen), permanent arbeidsongeschikt en huisvrouw/-man. In de analyse wordt ook het gewest van woonplaats opgenomen om eventuele regionale verschillen op het vlak van het welzijn in België op te sporen.

Net zoals in de bovenvermelde studies (zie 3.1 en 4.1) wordt in de analyse van de determinanten een variabele opgenomen die het inkomen op individueel niveau meet. In de enquêtegegevens bestaat er geen exacte meting van het inkomen op individueel niveau, maar alleen metingen bij benadering. Hier worden twee soorten inkomens gebruikt: het netto beschikbaar inkomen en het equivalent netto-inkomen, die allebei op individueel niveau worden gemeten.

¹³ Alleenstaand, twee volwassenen zonder kinderen (beide < 65 jaar), twee volwassenen zonder kinderen (met minstens een > 65 jaar), drie of meer volwassenen zonder kinderen, een volwassene met kind(eren), twee volwassenen met een kind, twee volwassenen met twee kinderen, twee volwassenen met drie of meer kinderen, drie of meer volwassenen met kinderen en onbepaalde samenstelling van het huishouden.

Het netto beschikbaar inkomen meet het netto-inkomen op individueel niveau en omvat de netto-inkomens uit hoofd- en bijberoep (zowel voor loontrekkenden als zelfstandigen), andere beroepsvoordelen (maaltijdcheques, tegemoetkomingen in bepaalde kosten, commissies, fooien, enz.) of verschillende uitkeringen (werkloosheid, pensioen, ziekte of ongeval, enz.)¹⁴. Het equivalent netto-inkomen stemt daarentegen overeen met het beschikbaar inkomen van het huishouden dat wordt verdeeld over alle personen die daarvan deel uitmaken op een door de OESO gedefinieerde schaal (zie voetnoot 12). Naast de inkomens van de personen die deel uitmaken van het huishouden, omvatten de inkomens van het huishouden ook de huurinkomens, de kinderbijslag of de steun bij een hypothecair krediet door een verzekering tegen inkomstenderving¹⁵.

Het netto beschikbaar inkomen onderschat de inkomens die bepaalde personen – zoals huisvrouwen/-mannen of studenten – in werkelijkheid ontvangen. Omgekeerd overschat het equivalent inkomen de inkomens van die personen doordat de inkomsten van het huishouden worden verdeeld over alle individuen die daarvan deel uitmaken. In het vervolg van de analyse wordt het netto beschikbaar inkomen ‘beschikbaar inkomen’ genoemd, terwijl het equivalent netto beschikbaar inkomen ‘equivalent inkomen’ wordt genoemd. Rekening houdend met de (niet-lineaire) vorm van de relatie tussen het welzijn en het inkomen en net zoals in de bovenvermelde studies (zie 3.1 en 4.1), werd de inkomenslogaritme gebruikt¹⁶.

Wat het inkomen betreft en de moeilijkheid om dat te meten, tonen de resultaten op internationaal niveau (zie 3.2.3) onder meer dat – meer dan het inkomen zelf – vooral wat met dat inkomen kan worden gedaan (kopen of consumeren) van belang is voor het individuele welzijn. Om dat te meten, werden drie andere variabelen opgenomen in de analyse. Twee van die variabelen geven indicaties over wat het inkomen mogelijk maakt te doen: de eerste variabele geeft informatie over de toestand van materiële ontbering (ernstig of niet¹⁷), terwijl de tweede aangeeft of iemand huurder of eigenaar is van de woning. De derde variabele legt een inkomensniveau vast dat overeenstemt met de armoededrempel (bepaald als 60 % van het mediaan equivalent inkomen van de EU-SILC-enquête¹⁸) en raamt de impact op het welzijn als een persoon zich boven of onder dat niveau bevindt. Met die laatste variabele kunnen bovendien de resultaten van bepaalde studies worden gecontroleerd die aangeven dat – wanneer een bepaalde inkomensdrempel wordt overschreden – het inkomen een relatief kleinere impact heeft op het welzijn (zie 3.2.3).

¹⁴ Het inkomen bevat hier de beschikbare informatie in de bestaande individuele bestanden van de EU-SILC-enquête van 2013. Voor meer informatie: http://statbel.fgov.be/fr/binaries/BE_QualityReport_SILC2013_tcm326-261626.pdf (laatst geraadpleegd op 8/05/2017).

¹⁵ Voor meer informatie, zie: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/methodology/list-variables> (laatst geraadpleegd op 8/05/2017).

¹⁶ Het gebruik van het inkomenslogaritme leidt ertoe dat de berspreking over de impact van het inkomen op het welzijn in procent wordt weergegeven.

¹⁷ In Working Paper 12-16 van het Federaal Planbureau worden meer details gegeven over materiële ontbering en de definitie ervan: http://www.plan.be/admin/uploaded/201611280930070.WP_1612_11326_N.pdf (laatst geraadpleegd op 8/05/2017).

¹⁸ Of 60 % van ongeveer 23 000 euro in 2013.

4.4. Voorstelling van de verschillende gebruikte modellen

4.4.1. Twee referentiemodellen

Om de determinanten van het welzijn van de Belgen (op individueel niveau) in detail te analyseren, werden twee referentiemodellen (hieronder modellen 1 en 2 genoemd) geanalyseerd (zie tabel 2).

Het eerste model (model 1 genoemd) bevat twaalf variabelen waarmee de volgende vier thema's worden gemeten: demografische kenmerken (zes variabelen), levensstandaard en armoede (vier variabelen bovenop het inkomen), werk en vrije tijd (een variabele), en opleiding en vorming (een variabele). Al die variabelen zijn afkomstig van de EU-SILC-enquête en niet van de ad-hocmodule over het welzijn die in 2013 in de enquête is opgenomen. De variabelen die afkomstig zijn van die module worden alleen in het tweede model (model 2 genoemd) opgenomen. Die laatste module vormt een aanvulling op model 1 door zes variabelen toe te voegen, namelijk: een variabele die betrekking heeft op het thema gezondheid en vijf variabelen die betrekking hebben op het thema samenleving (zie tabel 2).

Tabel 2 Referentiemodellen en de variabelen ervan

Thema's	Subthema's	Variabelen	Model	
			1	2
Demografische kenmerken		Leeftijd	X	X
		Leeftijd ²	X	X
		Geslacht	X	X
		Officiële burgerlijke staat	X	X
		Samenstelling van het huishouden	X	X
		Gewest van woonplaats	X	X
Levensstandaard en armoede		Equivalent inkomen (ln)	X	X
		In ernstige materiële ontbering leven	X	X
		Zich onder de armoededrempel bevinden	X	X
		Eigenaar zijn van een woning	X	X
Werk en vrije tijd		Socio-economisch statuut	X	X
Opleiding en vorming		Opleidingsniveau	X	X
Gezondheid		Gezondheidstoestand		X
Samenleving	Persoonlijke en sociale relaties	Iemand hebben om in vertrouwen te nemen		X
		Iemand hebben om hulp aan te vragen		X
		Vertrouwen in anderen		X
	Leefkader	Onveiligheidsgevoelens		X
	Maatschappelijke organisatie	Vertrouwen in instellingen		X

Bron: Federaal Planbureau

Door van model 1 naar model 2 over te gaan, kan worden nagegaan op welke manier er een beter inzicht mogelijk wordt in de determinanten van het welzijn in België (gemeten aan de hand van de aangepaste determinatiecoëfficiënten) door variabelen toe te voegen die de thema's gezondheid en samenleving meten. Door die overgang is het ook mogelijk na te gaan of de invoering van nieuwe variabelen een impact heeft op de in model 1 vermelde determinanten en de respectievelijke impact ervan op het welzijn van de Belgen.

Met uitzondering van de continue variabelen (leeftijd en inkomen) en de variabelen die op een schaal worden gemeten (vertrouwen in anderen, onveiligheidsgevoelens en vertrouwen in de instellingen)

wordt de impact van een variabele op het welzijn gemeten ten opzichte van een referentiecategorie; de referentiecategorieën die het meest voorkomen in de enquête worden hier gebruikt (zie tabel 5 in de bijlage). Voor de variabele 'officiële burgerlijke staat' bijvoorbeeld is de referentiecategorie 'gehuwd', terwijl 'voltijdse loontrekkende' de referentie is voor de variabele 'socio-economisch statuut'.

Om op nauwkeurige wijze de resultaten van die modellen te vergelijken, werd voor beide modellen eenzelfde steekproef gebruikt. Aangezien het inkomen in alle modellen als variabele voorkomt, heeft de keuze van de manier waarop het inkomen wordt gemeten (hier het beschikbaar of het equivalent inkomen) een grote invloed op de omvang van de steekproef. Wanneer de inkomenslogaritme wordt toegepast, worden de inkomens kleiner dan of gelijk aan 0 immers weggelaten uit de analyse. Door het beschikbaar inkomen te gebruiken in plaats van het equivalent inkomen, wordt de omvang van de steekproef beperkt: 8 115 tegenover 9 270. Dat verschil wordt verklaard doordat een reeks inactieve personen (d.w.z. die een ander socio-economisch statuut dan loontrekkende, zelfstandige of werkloze hebben) niet over een eigen inkomen beschikken en dus niet in de analyse worden opgenomen. In het vervolg van de analyse wordt het equivalent inkomen gebruikt om het inkomen te meten¹⁹, waardoor er met een grotere steekproef kan worden gewerkt en waardoor alle socio-economische categorieën van de EU-SILC-enquête van 2013 kunnen worden behandeld.

4.4.2. Een aanvullend model

Naast de twee referentiemodellen die hierboven werden voorgesteld, werd een derde model opgesteld aan de hand van zes andere variabelen die afkomstig zijn van de module over het welzijn van de EU-SILC-enquête van 2013. Die variabelen hebben als bijzondere eigenschap dat ze de tevredenheid met bepaalde aspecten van het leven meten op een schaal van 0 (helemaal niet tevreden) tot 10 (helemaal tevreden). Die schaal is dus identiek aan de schaal die wordt gebruikt om de algemene tevredenheid met het leven te meten. Het betreft de tevredenheid met de financiële situatie van het huishouden (financiële tevredenheid genoemd), de huisvesting, de vrije tijd, de persoonlijke relaties, de recreatiegebieden en groene ruimte en het leefkader.

Om interferentie met de variabelen van de twee referentiemodellen te vermijden, werd ervoor gekozen die zes variabelen in een apart model (aanvullend model genoemd) op te nemen. Door in eenzelfde model een variabele over de financiële tevredenheid en vier variabelen die de levensstandaard en armoede van model 2 meten (zie tabel 2) op te nemen, wordt de impact van die laatste vier variabelen op het welzijn volledig opgevangen door de variabele die de financiële tevredenheid meet. Daarom worden in het aanvullende model enkel die zes variabelen als onafhankelijke variabelen²⁰ opgenomen, terwijl de tevredenheid met het leven nog steeds wordt gebruikt als afhankelijke variabele.

Hoewel de resultaten van het aanvullende model niet rechtstreeks kunnen worden vergeleken met de resultaten van de referentiemodellen, kunnen daarmee wel de conclusies over de determinanten van het welzijn in België worden bevestigd. De resultaten van de twee referentiemodellen tonen bijvoorbeeld dat het inkomen een impact heeft op het welzijn. Daarom kan logischerwijze worden

¹⁹ In het deel over de levensstandaard en armoede (zie de thema's in tabel 1) wordt het netto beschikbaar inkomen ook geanalyseerd en wordt de impact ervan op het welzijn vergeleken met die van het equivalent inkomen.

²⁰ Dezelfde keuze wordt ook gemaakt in een recente studie van Eurostat die de gegevens van EU-SILC van 2013 gebruikt (Eurostat, 2016a).

verwacht dat de variabele die de financiële tevredenheid meet, ook een positieve impact heeft op het welzijn.

De gemiddelde tevredenheid met de zes variabelen die in het aanvullende model worden gebruikt, werd berekend (zie tabel 6 in de bijlage). Daaruit blijkt dat (op een schaal van 0 tot 10) de tevredenheid van de Belgen met bepaalde aspecten van het leven ongeveer 7,4 bedraagt. De laagste scores worden opgetekend voor de financiële tevredenheid (7,0) en de vrije tijd (7,1). Omgekeerd krijgen de tevredenheid met de huisvesting (7,8) en de persoonlijke relaties (7,7) de hoogste gemiddelde scores.

4.5. Resultaten van de analyse van de referentiemodellen

4.5.1. Inleiding

De resultaten van de lineaire regressies worden gedetailleerd voorgesteld in de bijlage (zie tabel 7 in de bijlage) en uitgebreid geanalyseerd in de volgende paragrafen. Die resultaten worden telkens vergeleken met de resultaten op internationaal (zie 3.2) en op Belgisch niveau (zie 4.1). Net zoals in de analyse op internationaal niveau (zie 3.2.1), wordt eerst de kwaliteit van de resultaten besproken (zie 4.5.2) en worden vervolgens de resultaten voor zeven specifieke thema's van het welzijn geëvalueerd (zie 4.5.3 tot 4.5.8). Die thema's zijn dezelfde als die in het hoofdstuk over de analyse van de resultaten over de determinanten van het welzijn op internationaal niveau (zie 3.1) en vloeien voort uit het rapport over de aanvullende indicatoren naast het bbp dat in februari 2017 door het FPB werd gepubliceerd (FPB, 2017). Ter herinnering gezien het gebrek aan beschikbare gegevens in de EU-SILC-enquête, worden de thema's milieu, klimaat en energie uit het FPB-rapport (FPB, 2017) niet rechtstreeks geanalyseerd in dit document.

De resultaten van de lineaire regressies maken het mogelijk de determinanten van het welzijn voor een gemiddelde Belg te bepalen, aangezien ze alle beschikbare gegevens voor België omvatten. Om die resultaten aan te vullen, werden een aantal specifieke subgroepen geanalyseerd. Het gaat om drie verschillende categorieën van socio-economische statuten (de actieven die bestaan uit de werklozen en de werkenden²¹, en de inactieven), mannen en vrouwen, vier leeftijdscategorieën (16-24 jaar, 25-49 jaar, 50-64 jaar en 65 jaar en ouder) en vijf inkomenscategorieën die overeenstemmen met de kwintielen van het equivalent inkomen²². Voor elk van de subgroepen werd alleen het meest complete referentiemodel gebruikt (model 2). De resultaten voor elk van die subgroepen worden voorgesteld in de bijlage (zie tabellen 9 tot 12 in de bijlage). Enkel de resultaten van de subgroepen die afwijken van de gemiddelde resultaten worden besproken in de volgende paragrafen.

4.5.2. Kwaliteit van de resultaten van de modellen

De kwaliteit van de resultaten werd vanuit drie invalshoeken geanalyseerd. Een eerste invalshoek analyseert de waarden van de aangepaste determinatiecoëfficiënten uit de lineaire regressies ('methode van de gewone kleinste kwadraten (GKK)') en maakt het mogelijk te bepalen of de modellen de

²¹ Met name de loontrekkenden (voltijds en deeltijds) en de zelfstandigen (ook voltijds en deeltijds).

²² Vijf inkomensgroepen, kwintielen genaamd, worden gedefinieerd, gerangschikt van de laagste inkomens naar de hoogste inkomens. Het eerste kwintiel bevat de 20 % met de laagste inkomens uit de steekproef die gebruikt werd voor de analyse.

verschillen in het welzijn voldoende verklaren²³. Een tweede invalshoek vergelijkt de resultaten uit de lineaire regressies met die van de PROBIT-modellen (zie 2.4.3), die a priori meer aangepast zijn voor de analyse van de determinanten van het welzijn. Ten slotte valideert een laatste invalshoek bepaalde onderliggende hypothesen van de lineaire regressies op basis van een reeks specifieke statistische testen. De resultaten m.b.t. die verschillende punten worden hieronder voorgesteld.

Wat de aangepaste determinatiecoëfficiënten betreft, geven de resultaten aan dat ze respectievelijk 0,2 en 0,3 bedragen voor de modellen 1 en 2 (referentiemodellen). Door van model 1 naar model 2 over te gaan, en dus door de variabelen over de thema's gezondheid en samenleving toe te voegen, kan een aanzienlijk groter aandeel van de verschillen in het welzijn in België worden verklaard. Als de enige gebruikte onafhankelijke variabele in een regressie het inkomen is, bedraagt die coëfficiënt ongeveer 0,02. Het inkomensniveau alleen kan de verschillen in het welzijn dus niet voldoende verklaren. De waarde van de coëfficiënten is relatief vergelijkbaar met die op internationaal niveau (zie 3.2.1), maar groter dan wat tot op heden werd geobserveerd in België. Bijvoorbeeld, twee studies die gebruikmaakten van modellen die dicht aanleunen bij het hier gebruikte model 2 tonen coëfficiënten in de buurt van 0,2 (Fleche *et al.*, 2011; Hooghe *et al.*, 2011). De resultaten van de analyse voor België stroken met het feit dat met de beschikbare enquêtegegevens vandaag enkel een deel van de determinanten van het welzijn kan worden gemeten; een ander deel wordt verklaard door genetica en persoonlijkheidskenmerken (zie 3.2.1).

Wanneer er wordt gekeken naar de aangepaste determinatiecoëfficiënten uit de lineaire regressies voor de verschillende hierboven beschreven subgroepen (zie 4.5.1), blijkt dat ze algemeen dicht aanleunen bij de coëfficiënt voor de gemiddelde Belg: ongeveer 0,3. De aangepaste determinatiecoëfficiënten zijn echter relatief kleiner voor de ouderen (ongeveer 0,2 voor de categorie > 65 jaar) en de laatste drie kwintielen van het equivalent inkomen (eveneens ongeveer 0,2), wat aangeeft dat model 2 de geobserveerde verschillen in het welzijn in die subgroepen relatief minder goed verklaart dan in de andere geanalyseerde subgroepen.

Naast de determinatiecoëfficiënten, wordt de validiteit van de resultaten van de lineaire regressies versterkt als er gelijkaardige resultaten worden geobserveerd via de PROBIT-modellen. Er werden twee geordende PROBIT-modellen (*Ordered PROBIT Model*) gebruikt in aanvulling op de lineaire regressies. Die modellen bevatten dezelfde variabelen als in de twee referentiemodellen (model 1 en 2) en bestrijken de volledige steekproef. Uit de vergelijking van de resultaten (zie tabel 7 in de bijlage) blijkt dat de significante variabelen van de lineaire regressies ook significant zijn in de PROBIT-modellen. Bovendien zijn de tekens van de coëfficiënten gelijk en is de waarde van de coëfficiënten zeer vergelijkbaar. Die resultaten bevestigen dat de lineaire regressies kunnen worden gebruikt om de determinanten van het welzijn in België te analyseren op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête (zie 2.4.3).

Zoals hiervoor aangegeven (zie 2.4.3) is het belangrijk erop te wijzen dat, hoewel lineaire regressies de algemeen gehanteerde methode zijn om de determinanten van het welzijn te analyseren, die methode

²³ Ter herinnering, de aangepaste determinatiecoëfficiënten (genoteerd als aangepaste R^2) van de lineaire regressies geven de graad aan waarmee de onafhankelijke variabelen de geobserveerde verschillen in het welzijn in België verklaren. Hoe dichter de waarde van de coëfficiënt bij 1 ligt, hoe beter het model de geobserveerde verschillen in het welzijn verklaart (zie 2.4.3).

niet perfect is. Alle onderliggende hypothesen van de lineaire regressies worden immers niet altijd strikt nageleefd, wat de resultaten van de analyse kan vertekenen. Om de validiteit van die hypothesen te verifiëren, werden verschillende statistische tests uitgevoerd. Een belangrijke hypothese van de lineaire regressies is dat de variantie van de regressieresiduen homoscedastisch moet zijn (hier getest via de Breusch-Pagan/Cook-Weisbergtest) of dat de fouttermen normaal gespreid moeten zijn. Een andere sleutelhypothese is dat de onafhankelijke variabelen voldoende onderling onafhankelijk moeten zijn (de hier gebruikte test is de *Variance Inflation Factor*). Naast die hypothesen en in het kader van onze analyse, is het ook belangrijk te verifiëren of er geen onafhankelijke variabelen in de modellen zijn weggelaten, of dus te verifiëren of de foutterm en de onafhankelijke variabelen van de regressies niet gecorreleerd zijn (hier getest via de Ramsey RESET-test). De resultaten van die verschillende testen valideren het gebruik van lineaire regressies om de determinanten van het welzijn in België te analyseren.

4.5.3. Demografische kenmerken

De demografische kenmerken worden gemeten aan de hand vijf variabelen, namelijk: de officiële burgerlijke staat, de samenstelling van het huishouden, de leeftijd, het gewest van woonplaats en het geslacht. De resultaten van de regressies (zie tabel 7 in de bijlage) worden een voor een geanalyseerd en besproken in de volgende punten.

Officiële burgerlijke staat

De resultaten tonen dat alleen wonen, gescheiden of weduw(e)(naar) zijn (in vergelijking met gehuwd zijn) een beduidend negatieve impact heeft op het welzijn; de grootste impact wordt opgetekend voor het laatste statuut. De geobserveerde regressiecoëfficiënten in de twee referentiemodellen zijn grotendeels vergelijkbaar, wat betekent dat, zelfs als rekening wordt gehouden met de variabelen met betrekking tot de thema's gezondheid en samenleving, de impact van het officieel statuut op het welzijn blijft bestaan. Zo heeft weduw(e)(naar) zijn in model 2 een impact op het welzijn van -0,3 punt (het welzijn wordt gemeten op een schaal van 0 tot 10). Alleen wonen of gescheiden zijn, heeft daarentegen een geringe impact op het welzijn: minder dan 0,2 punt. Merk op dat de resultaten van de longitudinale gegevens die beschikbaar zijn in andere landen (met name in Duitsland) tonen dat het effect van gehuwd of gescheiden zijn op het welzijn slechts tijdelijk is in de tijd (zie 3.2.2). Dat effect van aanpassing in de tijd is echter niet verifieerbaar met de huidige beschikbare Belgische gegevens.

De resultaten van de analyse stroken globaal genomen met de resultaten die reeds op internationaal niveau werden opgetekend, met name de negatieve impact van scheiden op het welzijn. Niettemin reikt de analyse in deze WP verder omdat de impact van andere burgerlijke statuten op het welzijn van de Belgen wordt getoond.

Zoals reeds vermeld, zijn de bovenstaande resultaten gemiddelde resultaten omdat ze alle Belgische gegevens omvatten die beschikbaar zijn in de EU-SILC-enquête. Om de mogelijke verschillen binnen de Belgische bevolking te belichten, werden verschillende subgroepen afzonderlijk geanalyseerd (zie 4.5.1): drie socio-economische statuten (werklozen, werkenden en inactieven), mannen en vrouwen, vier leeftijdscategorieën en de kwintielen van het equivalent inkomen. De resultaten (zie tabellen 9 tot 12 in de bijlage) tonen dat buiten de eerste twee kwintielen van het equivalent inkomen, de burgerlijke staat

een determinant van het welzijn is voor de verschillende onderzochte subgroepen uit de Belgische steekproef. Bepaalde burgerlijke statuten hebben echter meer invloed op het welzijn van bepaalde subgroepen dan andere. Nooit gehuwd geweest zijn heeft aldus voornamelijk een impact op het welzijn van werklozen, jongeren en zij die over hoge inkomens beschikken. Omgekeerd wordt het welzijn van werkenden en vrouwen relatief meer beïnvloed door een scheiding of het weggaan van hun partner.

Samenstelling van het huishouden

Op het vlak van de samenstelling van het huishouden geven de gemiddelde resultaten voor België aan dat leven in een huishouden dat bestaat uit minstens twee volwassenen (in vergelijking met een huishouden dat bestaat uit een persoon) een positieve impact heeft op het welzijn: ongeveer 0,2 punt in het meest volledige model (model 2). Van alle beschikbare huishoudenssamenstellingen in de EU-SILC-enquête, heeft leven in een huishouden dat bestaat uit twee volwassenen en een kind de grootste impact op het welzijn: ongeveer + 0,3 punt. De geobserveerde coëfficiënten in de twee referentiemodellen zijn relatief vergelijkbaar. Dit betekent dat de variabelen die betrekking hebben op gezondheid en samenleving de impact van de huishoudenssamenstelling op het welzijn niet beïnvloeden. Bij meer dan twee kinderen, is het verschil van de impact op het welzijn tussen een huishouden bestaande uit twee volwassenen met of zonder kind(eren) vrijwel onbestaande.

Die resultaten stemmen globaal genomen overeen met die op internationaal niveau en bevestigen dat alleen wonen een negatieve impact heeft op het welzijn. De hier uitgevoerde analyse van de huishoudenssamenstelling maakt het mogelijk een stapje verder te gaan door de impact op het welzijn te tonen van huishoudens met of zonder kind(eren).

De analyse over de impact van de huishoudenssamenstelling op het welzijn werd ook uitgebreid naar de verschillende subgroepen die reeds zijn vermeld (zie 4.5.1). Uit de resultaten van de regressies blijkt dat wonen in een huishouden bestaande uit meerdere personen vooral een positieve impact heeft op het welzijn van werkenden, mannen en personen jonger dan 50 jaar (zie tabellen 9 tot 12 in de bijlage). Omgekeerd heeft de huishoudenssamenstelling geen significante impact op het welzijn van werklozen en 50- tot 64-jarigen.

Leeftijd

De resultaten van de lineaire regressies geven aan dat het welzijn van de Belgen daalt met de leeftijd. Die impact is groter in model 1 dan in model 2, wat aangeeft dat een deel van de impact van de leeftijd op het welzijn wordt verklaard door de variabelen van de thema's gezondheid en samenleving. Nadat het welzijn respectievelijk op 56 en 42 jaar in de modellen 1 en 2 een minimum heeft bereikt, stijgt het opnieuw. De minimumleeftijd daalt als van het ene naar het andere model wordt overgegaan, wat opnieuw wordt verklaard door het feit dat de variabelen gezondheid en samenleving een deel van het leeftijdseffect op het welzijn vatten.

Die resultaten bevestigen algemeen genomen de resultaten op internationaal niveau en met name de U-vorm van de relatie tussen leeftijd en welzijn. Ze ontcrachten echter de resultaten van bepaalde studies over België die aangeven dat de leeftijd geen determinant is van het welzijn (zie bijvoorbeeld Fleche *et al.*, 2011; Hooghe en Vanhoutte, 2011).

Zoals voordien werd de impact van de leeftijd op het welzijn ook geanalyseerd voor de verschillende subgroepen in deze WP. Uit de resultaten blijkt dat, in tegenstelling tot de andere subgroepen, de impact van de leeftijd op het welzijn niet significant is voor de werklozen en de laagste inkomenskwintielen.

Gewest van woonplaats

Om rekening te houden met de specifieke kenmerken van België, werd een variabele opgenomen die het gewest van woonplaats meet. Uit de resultaten blijkt dat, in vergelijking met wonen in Brussel, wonen in Vlaanderen of Wallonië doorgaans een positieve impact op het welzijn heeft. Dat verschil zou deels kunnen worden verklaard door het feit dat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het meest verstedelijkte gewest van het land is. In model 2 heeft wonen in Vlaanderen en Wallonië (ten opzichte van Brussel) een positieve impact op het welzijn van respectievelijk 0,2 punt en 0,1 punt.

De impact van het gewest van woonplaats op het welzijn van de Belgen werd nog niet gemeten in de bestaande Belgische studies (zie 4.1). Die resultaten stroken echter met de resultaten op internationaal niveau die aangeven dat leven in een stad een negatieve impact heeft op het welzijn (zie 3.2.2). Die negatieve impact kan deels worden verklaard door een minder goede luchtkwaliteit of door geluidsoverlast in de grote steden (zie 3.2.7).

Wanneer er wordt gekeken naar de resultaten van de verschillende subgroepen uit de Belgische steekproef blijkt dat, in tegenstelling tot de andere subgroepen, het gewest van woonplaats geen determinant van het welzijn is voor werklozen, jongeren en ouderen en voor personen met een inkomen in de eerste twee kwintielen.

Geslacht

Net zoals op internationaal niveau geven de resultaten van de analyse aan dat vrouw of man zijn, gemiddeld genomen, geen verklaring biedt voor de opgetekende verschillen in het welzijn in België (m.a.w. de variabele geslacht is niet significant). Dat wijst er dus op dat de geobserveerde verschillen in welzijnsniveau door andere variabelen dan het geslacht worden verklaard (ter herinnering, het welzijn bedraagt 7,6 voor mannen en 7,5 voor vrouwen).

4.5.4. Levensstandaard en armoede

Voor het thema levensstandaard en armoede werden vier variabelen geanalyseerd (zie 4.3). Het betreft het equivalent inkomen (netto en beschikbaar op individueel niveau) en drie andere variabelen. Twee variabelen geven indicaties over wat het inkomen mogelijk maakt te doen (ernstige materiële ontbering en eigenaar/huurder zijn van de woning), terwijl de derde variabele aangeeft of men zich boven of onder de armoededrempel bevindt; die drempel wordt hier gebruikt als drempel van het referentie-inkomen (zie 4.3). De resultaten voor die vier variabelen worden hieronder voorgesteld.

Inkomen

De resultaten geven aan dat het inkomen in België wel degelijk een determinant van het welzijn is. Als het inkomen de enige onafhankelijke variabele is in de regressie, is de impact ervan op het welzijn vrij groot: een verdubbeling van het inkomen doet het welzijn met 0,8 punt stijgen. Omgekeerd is de impact

ervan in de twee referentiemodellen duidelijk afgenomen: met ongeveer 0,3 punt in het meest complete model (model 2). Hoewel het inkomen wel degelijk een determinant is van het welzijn, zorgt het feit dat er rekening wordt gehouden met andere variabelen ervoor dat de impact van het inkomen op het welzijn aanzienlijk wordt verkleind.

In paragraaf 3.2.3 werd vermeld dat de manier waarop het inkomen wordt gemeten een impact heeft op de omvang van de impact van het inkomen op het welzijn. Er werd dan ook een alternatief inkomen berekend en geïntegreerd in de twee referentiemodellen. Het betreft een netto beschikbaar inkomen op individueel niveau dat wordt berekend op basis van de verschillende beschikbare inkomens op individueel niveau, zoals de netto-inkomens uit hoofd- en bijberoep (voor loontrekkenden en zelfstandigen), andere beroepsvoordelen (maaltijdcheques, tegemoetkomingen in bepaalde kosten, commissies, fooien, enz.), verschillende uitkeringen (werkloosheid, pensioen, ziekte of ongeval, enz.), enz. De resultaten van de impact van de twee metingsniveaus van het inkomen op het welzijn worden voorgesteld in tabel 3. Net als het equivalent inkomen, werd de (natuurlijke) logaritme van het netto beschikbaar inkomen gebruikt in de analyse.

Tabel 3 Impact van het beschikbaar inkomen en van het equivalent inkomen op het welzijn van de Belgen

Variabelen	Model	
	1	2
Netto beschikbaar inkomen (ln)	0,0866** (-0,0289)	0,0764** (-0,0283)
Aangepaste R ²	0,184	0,291
Equivalent inkomen (ln)	0,351*** (-0,0426)	0,282*** (-0,0396)
Aangepaste R ²	0,189	0,298

Bron: berekeningen Federaal Planbureau op basis van de EU-SILC-enquête van 2013

Noot: Standaardfouten tussen haakjes * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001

De resultaten tonen dat de aangepaste determinatiecoëfficiënten van de regressies vrijwel identiek zijn. Dit betekent dat het gebruik van de ene of de andere manier om het inkomen te meten geen invloed heeft op het verklarend vermogen van de modellen. In beide modellen hebben het netto beschikbaar inkomen en het equivalent inkomen een significante impact op het welzijn. Nochtans verschilt de grootte van de impact van de twee manieren om het inkomen te meten op het welzijn aanzienlijk. De impact van het equivalent inkomen op het welzijn is meer dan driemaal zo groot als die van het beschikbaar inkomen: ongeveer 0,3 tegenover 0,1 in model 2. Die resultaten bevestigen wat voordien reeds werd vermeld (zie 3.2.3 en 4.3.3), namelijk dat de manier waarop het inkomen wordt gemeten een invloed heeft op de grootte van de impact van het inkomen op het welzijn. Er kan dus rechtmatig worden aangevoerd dat de impact van het inkomen op het welzijn zich ergens tussen de twee coëfficiënten in tabel 3 situeert.

Deze resultaten stroken niet met een reeks andere resultaten die tot dusver voor België werden opgetekend en waaruit blijkt dat het inkomen geen determinant is van het welzijn (zie bijvoorbeeld Fleche *et al.*, 2011; Hooghe en Vanhoutte, 2011). Dat het inkomen een geringere impact heeft dan verwacht, stemt evenwel overeen met de resultaten op internationaal niveau (zie 3.2.2). Een van de aangehaalde redenen om dat resultaat te verklaren is dat boven een bepaalde inkomensdrempel het inkomen minder belangrijk wordt voor het welzijn. Een andere reden is dat, meer dan het inkomen zelf,

wat het mogelijk maakt te doen, primeert. Die verschillende elementen worden in de drie volgende punten geanalyseerd aan de hand van andere variabelen, namelijk de armoededrempel, huisvesting en ernstige materiële ontbering.

Naast die gemiddelde resultaten werd ook een analyse per subgroep uitgevoerd. Daaruit blijkt dat het inkomen een determinant van het welzijn is voor alle onderzochte subgroepen, behalve voor de min-25-jarigen, de 65-plussers en personen van wie het inkomen zich in de drie middelste kwintielen bevindt (namelijk kwintielen 2, 3 en 4). De omvang van de impact van het inkomen op het welzijn is dus vooral groot voor werklozen in vergelijking met de andere subgroepen.

Ernstige materiële ontbering

De variabele ernstige materiële ontbering geeft aan of een persoon al dan niet toegang heeft tot een reeks van consumptiegoederen en acties die de gangbare levensstandaard van onze samenleving symboliseren²⁴. Uit de resultaten blijkt dat in ernstige materiële ontbering leven een aanzienlijke impact heeft op het welzijn. Van de variabelen die het thema levensstandaard en armoede meten, heeft die variabele veruit de grootste impact op het welzijn: tussen -1,0 punt (model 1) en -0,7 punt (model 2) van het welzijn. Dat resultaat geeft duidelijk aan dat, meer dan het inkomen zelf, de toegang tot bepaalde goederen en diensten belangrijk is in België.

Weinig studies hebben ernstige materiële ontbering opgenomen als onafhankelijke variabele, maar de bestaande resultaten op Europees niveau (Eurostat, 2016a) staven de hier geobserveerde resultaten. Enkele internationale studies tonen ook dat de betaalbaarheid van voedsel (*Enough money for food*) ook een sleuteldeterminant van het welzijn is, wat aansluit bij de geobserveerde resultaten voor België (zie bijvoorbeeld Helliwell *et al.*, 2009). De gegevens van de EU-SILC-enquête tonen twee belangrijke deprivaties bij Belgen die ernstig materieel gedepriveerd zijn: zich niet kunnen veroorloven een keer per jaar een week met vakantie te gaan en zich niet kunnen veroorloven onverwachte uitgaven te doen.

De analyse van de verschillende subgroepen toont dat ernstig materieel gedepriveerd zijn een impact heeft op het welzijn van de actieven (hier werkenden en werklozen) en de inactieven, mannen en vrouwen, maar enkel personen van 25 tot 64 jaar.

Huisvesting

De toegang tot een eigen woning wordt deels bepaald door het feit over voldoende middelen te beschikken. De variabele eigenaar/huurder zijn van een woning is dus, net als ernstige materiële ontbering, een graadmeter van wat met het inkomen mogelijk is. Uit de resultaten blijkt dat huurder zijn van een woning een negatieve impact heeft op het welzijn. Die impact situeert zich tussen -0,2 (model 1) en -0,1 (model 2), een relatief laag niveau ten opzichte van de vorige resultaten.

²⁴ Personen bevinden zich in een situatie van ernstige materiële ontbering indien ze worden geconfronteerd met minstens vier van de volgende negen problemen: ze kunnen het zich niet veroorloven de huur of lopende rekeningen te betalen, hun woning voldoende te verwarmen, onverwachte uitgaven te doen, om de twee dagen vlees, vis of even proteïnerijk voedsel te eten, een keer per jaar een week met vakantie te gaan, of zich een auto, een wasmachine, een kleurentelevisie, een telefoon aan te schaffen.

Wanneer de resultaten per subgroep worden bekeken, stelt men vast dat huurder zijn van een woning een determinant van het welzijn is voor de inactieven, vrouwen, de leeftijdscategorieën van 25-49 jaar en ouder dan 65 jaar en de uiterste kwintielen van het equivalent inkomen. Omgekeerd wordt er geen significante impact vastgesteld voor de werkenden en werklozen, mannen en de andere leeftijdsgroepen en kwintielen dan hierboven vermeld.

Armoededrempel

De armoededrempel komt overeen met 60 % van het mediaan equivalent inkomen (of ongeveer 14 000 euro per jaar in de EU-SILC-enquête van 2013). De resultaten geven aan dat onder of boven de armoededrempel leven geen significante impact heeft op het welzijn (in beide referentiemodellen). Dat resultaat impliceert niet dat armoede en welzijn niet aan elkaar gekoppeld zijn, aangezien de beschrijvende statistieken tonen dat iemand die onder de armoededrempel leeft een lager welzijn heeft dan iemand die boven de armoededrempel leeft: 6,8 tegenover 7,7. Het geeft wel aan dat dit verschil in welzijn wordt verklaard door andere variabelen zoals ernstige materiële ontbering.

4.5.5. Werk en vrije tijd

Werk maakt integraal deel uit van ons bestaan. De tijd die aan werken wordt besteed, bepaalt bovendien de tijd die beschikbaar is voor vrije tijd en het sociale leven. Om de impact van werk op het welzijn te meten, werd een variabele geanalyseerd. Het betreft het socio-economische statuut (of professionele statuut) opgedeeld volgens de tien reeds beschreven categorieën (zie 4.3). De statistieken tonen (zie tabel 4 van de bijlage) dat personen die niet werken doorgaans een minder hoog welzijn hebben dan zij die werken. De vraag blijft echter of dat verschil in welzijn voortvloeit uit het socio-economische statuut en/of uit andere variabelen in de regressies.

Uit de resultaten blijkt dat permanent arbeidsongeschikt of werkloos zijn (ten opzichte van een voltijds werkende) een significant negatieve impact heeft op het welzijn. Bijgevolg is niet kunnen werken, omdat men geen werk heeft gevonden of omdat men arbeidsongeschikt is, een sleuteldeterminant voor het welzijn van de Belgen. In model 1 bedraagt de impact van werkloosheid ongeveer -0,3 punt tegenover -1,2 punten wanneer men permanent arbeidsongeschikt is. Wanneer men van model 1 naar model 2 overgaat, worden die coëfficiënten ongeveer gehalveerd; dit is het grootste verschil van de analyse. Dat verschil wordt verklaard door de toevoeging van de variabelen gezondheid en samenleving die een deel van het effect 'ongeschiktheid' en 'werkloosheid' op het welzijn vatten. Voor de overige categorieën van economische statuten, geven de resultaten van model 2 aan dat er geen significante resultaten zijn. Ten opzichte van een voltijds werkende, heeft deeltijds werken of zelfstandig zijn dus geen impact op het welzijn.

Zoals reeds vermeld (zie 3.2.4 en 4.1), bestaat er, zowel op internationaal als op Belgisch niveau, een bepaalde consensus over de impact van werkloosheid op het welzijn. De resultaten van de analyse zijn gelijkaardig, maar de impact van werkloosheid is er minder groot. Dat kan worden verklaard doordat bepaalde socio-economische statuten, die niet in de andere studies aan bod komen, wel in de analyse werden opgenomen, waardoor de respectieve impact ervan op het welzijn 'verzwakt' in vergelijking met meer geaggregeerde variabelen (zoals bijvoorbeeld een variabele die enkel het statuut van werkende en werkloze dekt). Dat resultaat kan ook worden verklaard door het feit dat in de

internationale studies, het effect 'ongeschiktheid' in werkelijkheid vevat is in het effect 'werkloosheid' omdat het statuut permanente arbeidsongeschiktheid niet als dusdanig bestaat in bepaalde landen.

De hierboven voorgestelde resultaten zijn gemiddelden voor België. Dankzij de analyse van de verschillende subgroepen kan nog een stap verder worden gegaan en worden nagegaan bij welke subgroepen het welzijn wordt aangetast door zich in een bepaald socio-economisch statuut te bevinden. Uit de resultaten blijkt (zie tabellen 9 tot 12 in de bijlage) dat werkloos zijn een negatieve impact heeft op het welzijn van mannen en niet op dat van vrouwen, terwijl permanente arbeidsongeschiktheid het welzijn van zowel mannen als vrouwen aantast. Voor de vier geanalyseerde leeftijdsgroepen, heeft werkloosheid een aanzienlijke impact op het welzijn van jongeren (minder dan 25 jaar), terwijl het welzijn van ouderen (25 jaar en ouder) niet wordt beïnvloed door dat socio-economische statuut. Met uitzondering van de ouderen (> 65 jaar), heeft permanente arbeidsongeschiktheid een impact op het welzijn van alle leeftijdsgroepen. Het zijn echter opnieuw de jongeren die de grootste impact ondervinden van dat laatste socio-economische statuut: -1,7 punten aan welzijn voor de min-25-jarigen die permanent arbeidsongeschikt zijn.

4.5.6. Gezondheid

Om de impact van gezondheid op het welzijn te evalueren, meet de variabele gezondheid, die beschikbaar is via de gegevens van de EU-SILC-enquête, de beoordeling van de gezondheidstoestand op een schaal van 1 (zeer goede gezondheidstoestand) tot 5 (zeer slechte gezondheidstoestand). Het gaat om een beoordeling van de mentale en de fysieke gezondheid, op individueel niveau. In de meeste studies die in deze WP worden voorgesteld, is de variabele gezondheid ook een subjectieve beoordeling van de gezondheid, waardoor de verschillende resultaten gemakkelijker kunnen worden vergeleken. Enkel model 2 omvat de variabele gezondheid.

Uit de resultaten blijkt dat in een relatief minder goede mentale en fysieke gezondheidstoestand verkeren, een negatieve impact heeft op het welzijn (ten opzichte van een goede gezondheidstoestand). Een middelmatige gezondheidstoestand heeft een impact van -0,4 punt op het welzijn. Die impact verdrievoudigt in het geval van een slechte gezondheidstoestand en verviervoudigt bijna in het geval van een zeer slechte gezondheidstoestand: verlies aan welzijn van ongeveer -1,2 en -1,5 punten. Dat zijn de hoogste geregistreerde waarden in de analyse van de determinanten van het welzijn in België.

Die resultaten stroken met de beschrijvende statistieken over het welzijn en de gezondheidstoestand. De bevraagden uit de enquête die hun gezondheidstoestand als zeer slecht beoordelen, hebben immers een gemiddeld welzijn van 5,4 tegenover 8,1 voor zij die hun gezondheidstoestand als zeer goed beoordelen, of een verschil van bijna 3 punten aan welzijn. Ze stemmen ook overeen met de resultaten op internationaal en op Belgisch niveau, ook al wordt in bepaalde studies gezondheid niet als de belangrijkste determinant van het welzijn beschouwd.

Wanneer de resultaten per subgroep worden bekeken, stelt men vast dat gezondheid wel degelijk de belangrijkste determinant van alle Belgen is, maar dat het belang van de impact van gezondheid op het welzijn verschilt van Belg tot Belg (zie tabellen 9 tot 12 in de bijlage). De negatieve impact van een zeer slechte gezondheidstoestand is groter voor de inactieven en de werklozen dan voor de werkenden (loontrekkenden en zelfstandigen). Voor een werkloze heeft een zeer slechte gezondheidstoestand een

negatieve impact van meer dan 2,7 punten op het welzijn; dit is de grootste impact uit de analyse. De impact van een zeer slechte gezondheidstoestand op het welzijn is groter voor vrouwen en jongeren (jonger dan 50 jaar) in vergelijking met mannen en 65-plussers. Er wordt ook opgemerkt dat de impact van een zeer slechte gezondheidstoestand op het welzijn geleidelijk toeneemt met het inkomen, en dat tot het vierde kwintiel.

4.5.7. Opleiding en vorming

Er wordt een variabele gebruikt om de impact van onderwijs en vorming te meten op het welzijn van de Belgen. Het gaat om het hoogst bereikte opleidingsniveau op het ogenblik van de enquête volgens zes categorieën. De beschrijvende statistieken hierboven (zie 4.3.2) tonen duidelijk dat hoe hoger het behaalde diploma is, hoe groter het welzijn is. De vraag die rijst is of dat kan worden verklaard door het opleidingsniveau of door andere variabelen die hier worden geanalyseerd.

Uit de resultaten blijkt dat geen diploma bezitten een negatieve impact op het welzijn heeft (ten opzichte van het bezit van een diploma hoger secundair onderwijs). Geen diploma hebben, vermindert dus het welzijn met ongeveer -0,5 punt in model 1 tegenover -0,3 punt in model 2. Dat wijst er dus op dat een deel van de impact van het diploma op het welzijn wordt verklaard door de in model 2 ingevoerde variabelen.

Die resultaten onderscheiden zich van de resultaten op internationaal niveau, waar het opleidingsniveau doorgaans geen significante determinant van het welzijn is. In België bestaat er tot op heden nog geen consensus over de impact van het onderwijs op het welzijn. De analyse maakt het dus mogelijk het verband tussen opleidingsniveau en welzijn te verduidelijken.

De resultaten voor de verschillende geanalyseerde subgroepen tonen dat de impact van het behaalde diploma op het welzijn van de Belgen verschilt (zie tabellen 9 tot 12 in de bijlage). Geen diploma bezitten heeft dus een negatieve impact op het welzijn van de vrouwen, terwijl die impact niet significant is voor de mannen. Op dezelfde manier wordt enkel het welzijn van de jongeren aangetast door het niet bezitten van een diploma: bijna -0,7 punt aan welzijn, of meer dan het dubbele van de impact voor een gemiddelde Belg.

4.5.8. Samenleving

Net zoals in de analyse op internationaal niveau werden verschillende aspecten van de samenleving geanalyseerd, namelijk de persoonlijke en sociale relaties, het leefkader en de maatschappelijke organisatie. De resultaten voor die drie subthema's worden hieronder voorgesteld.

Persoonlijke en sociale relaties

Er werden drie variabelen gebruikt om de persoonlijke en sociale relaties en hun impact op het welzijn te meten. In de eerste twee variabelen wordt de vraag gesteld of men iemand heeft om mee te praten (over persoonlijke zaken) en die kan helpen. De twee variabelen richten zich dus op persoonlijke relaties, terwijl de derde variabele betrekking heeft op sociale relaties en het vertrouwen in anderen

evalueert op een schaal van 0 (geen vertrouwen) tot 10 (de meeste mensen zijn te vertrouwen). Die variabelen zijn alleen in model 2 opgenomen.

Iemand hebben om mee te praten heeft een positieve impact op het welzijn van bijna 0,3 punt. De impact op het welzijn wanneer men aan iemand hulp kan vragen, is iets geringer. Omringd zijn door naasten heeft dus een belangrijke impact op het welzijn, wat aangeeft dat persoonlijke relaties een belangrijke rol spelen voor het gemiddelde welzijn van de Belgen. Het verhogen van dat vertrouwen in anderen met een punt op een schaal van 0 tot 10 doet het welzijn daarentegen met slechts ongeveer 0,1 punt toenemen. Uit de resultaten van de analyse blijkt dus dat persoonlijke relaties meer impact hebben op het welzijn van de Belgen dan sociale relaties.

Die resultaten stroken met die op internationaal niveau (zie 3.2.7), terwijl de enkele gegevens die tot nu toe in België bestaan nogal tegenstrijdig zijn. De analyse maakt het dus mogelijk het belang van persoonlijke relaties voor het gemiddelde welzijn van de Belgen te verduidelijken.

De analyse van de verschillende subgroepen van de Belgische steekproef maakt het ook mogelijk verder te kijken dan de gemiddelde Belg, voor wie persoonlijke en sociale relaties bijzonder belangrijk zijn (zie tabellen 9 tot 12 in de bijlage). De resultaten geven aan dat, met uitzondering van de werklozen, die relaties een impact hebben op het welzijn van alle geanalyseerde subgroepen. De resultaten tonen ook enkele verschillen op het niveau van persoonlijke relaties. Bijvoorbeeld iemand hebben om in vertrouwen te nemen, is bijzonder belangrijk voor het welzijn van vrouwen, terwijl dat niet het geval is voor mannen, voor wie het vooral telt te worden geholpen. Persoonlijke relaties zijn ook belangrijker voor het welzijn van de jongeren dan voor dat van de ouderen.

Leefkader

Een variabele meet het leefkader, namelijk een evaluatie van het onveiligheidsgevoel ('s nachts) in de buurt. Die variabele wordt gemeten op een schaal van 1 (zeer veilig) tot 4 (zeer onveilig). Uit de resultaten blijkt dat zich onveilig voelen (m.a.w. van een punt op de schaal gaan naar een onveilig gevoel) geen significante impact op het welzijn heeft. Het onveiligheidsgevoel is dus geen determinant van het welzijn in België. Gezien het gebrek aan variabelen om het leefkader in de EU-SILC-enquête te meten, is het evenwel moeilijk om over dit thema een conclusie te trekken. Bepaalde studies hebben bijvoorbeeld getoond dat de luchtkwaliteit of de geluidsoverlast, die een directe impact hebben op de levenskwaliteit, ook een impact hebben op het welzijn (zie 3.2.7). In de analyse werden die aspecten indirect gemeten via andere variabelen, zoals bijvoorbeeld de beoordeling van de gezondheidstoestand.

Maatschappelijke organisatie

De maatschappelijke organisatie wordt weergegeven via een enkele variabele die de mate van vertrouwen in de instellingen meet. Die maatstaf is het gemiddelde vertrouwen in het politieke en rechtssysteem en de politie; dat vertrouwen wordt gemeten op een schaal van 0 (geen vertrouwen) tot 10 (volledig vertrouwen). De resultaten geven aan dat een hoger vertrouwen in instellingen met een punt op de schaal een significant positieve impact op het welzijn heeft. Die impact is echter zeer klein in het licht van de reeds voorgestelde resultaten: + 0,05 punt aan welzijn.

Het belang van de maatschappelijke organisatie voor het welzijn is kleiner dan wat blijkt uit de internationale studies (zie 3.2.7). Die laatste wijzen er ook op dat andere variabelen m.b.t. de maatschappelijke organisatie, zoals het vrijheidsgevoel in de samenleving en de perceptie van corruptie in de samenleving, ook een impact op het welzijn hebben. Aangezien die variabelen niet voorkomen in de EU-SILC-enquête, kon de impact ervan niet worden gemeten in deze WP. De andere Belgische resultaten over dit onderwerp zijn zeer beperkt en er kan dus geen duidelijk verband worden vastgesteld tussen het welzijn en de maatschappelijke organisatie.

4.6. Resultaten van het aanvullende model

Parallel met de twee referentiemodellen (modellen 1 en 2 uit paragraaf 4.5) werd een aanvullend model onderzocht (zie 4.4.2). Het doel van dit model is bijkomende informatie te verstrekken ten opzichte van de resultaten van de referentiemodellen. Zo wordt het thema levensstandaard en armoede in de referentiemodellen gemeten aan de hand van vier variabelen (zie tabel 2), terwijl dat thema in het aanvullende model met een variabele wordt gemeten, namelijk de financiële tevredenheid (zie tabel 6). De zes variabelen in dit model omvatten alleen de thema's levensstandaard en armoede, werk en vrije tijd en samenleving. De thema's gezondheid of onderwijs en opleiding komen hier dus niet aan bod.

De resultaten worden voorgesteld in tabel 13 in de bijlage van de WP. Vijf van de zes gebruikte variabelen hebben een significante impact op het gemiddelde welzijn van de Belgen; enkel de variabele die de tevredenheid meet over recreatiegebieden en groene ruimte is niet significant. Van de vijf significante variabelen heeft de financiële tevredenheid de grootste impact op het welzijn van de Belgen: een stijging met een punt op de beoordelingsschaal van de financiële tevredenheid doet het welzijn met ongeveer 0,3 punt stijgen. Dat resultaat bevestigt dat de financiële aspecten van het leven een impact hebben op het welzijn van de Belgen. De impact op het welzijn lijkt hier evenwel groter dan met de referentiemodellen (zie 4.5.3). Een mogelijke verklaring daarvoor is dat de variabelen die werden gebruikt in de referentiemodellen het thema levensstandaard en armoede niet voldoende kunnen meten.

Na de financiële tevredenheid, heeft de tevredenheid over de persoonlijke relaties en de tevredenheid met het leefkader ook een impact op het welzijn. De respectievelijke impact is bijna twee keer kleiner dan die van de financiële tevredenheid. Dat het leefkader even belangrijk is als de persoonlijke relaties is een resultaat dat niet naar voren komt in model 2, wat deels wordt verklaard door het feit dat het leefkader slechts door een variabele wordt gemeten in model 2, namelijk het onveiligheidsgevoel (zie tabel 3).

De resultaten geven ook aan dat tevredenheid over de huisvesting een impact heeft op het welzijn: een stijging met een punt op de beoordelingsschaal van de tevredenheid over de huisvesting doet het welzijn met ongeveer 0,1 punt toenemen. Omgekeerd heeft de tevredenheid over vrije tijd de kleinste impact op het welzijn van de significante variabelen in dit aanvullende model.

Merk op dat het gaat om onvolledige resultaten door het ontbreken van bepaalde thema's zoals gezondheid. Niettemin kunnen de variabelen in het aanvullende model meer dan 40 % van de geobserveerde verschillen in het welzijn van de Belgen verklaren: of een aangepaste R^2 van ongeveer

0,4. Merk op dat een studie van Eurostat, op basis van dezelfde gegevens, gelijkaardige resultaten geeft voor de Europese Unie als geheel (Eurostat, 2016a).

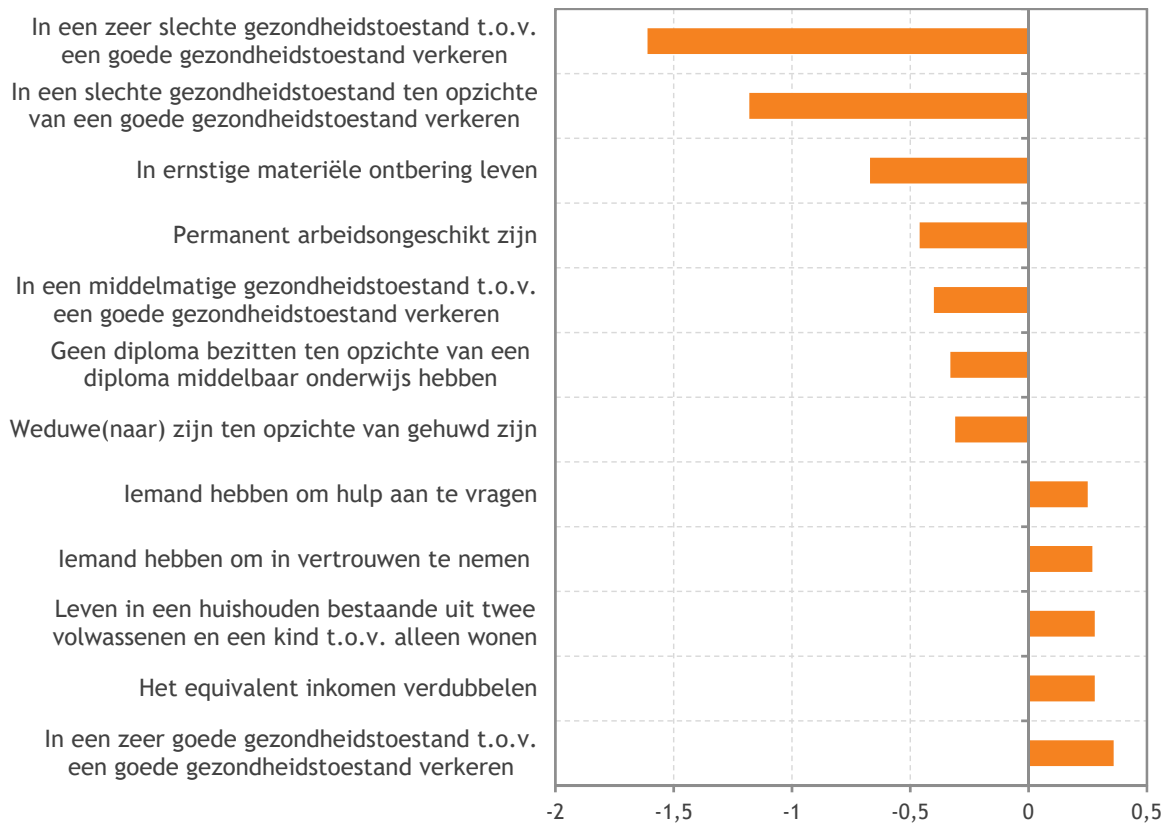
4.7. Conclusies

In 2013 bedraagt het gemiddelde welzijn van de Belgen, dat wordt gemeten aan de hand van de tevredenheid met het leven op een schaal van 0 tot 10, iets meer dan 7,5. De beoordeling van het welzijn verschilt echter onder de Belgen. Ten opzichte van het Belgische gemiddelde zijn de personen die permanent arbeidsongeschikt of werkloos zijn, die geen diploma bezitten, een laag inkomen hebben en die alleen wonen relatief genomen minder tevreden met hun leven.

De analyse van de gegevens van de EU-SILC-enquête maakt het mogelijk een beter inzicht te krijgen in wat de geobserveerde verschillen in het individuele welzijn in België verklaart. Uit de analyse van de resultaten van de twee referentiemodellen blijkt dat er meerdere determinanten van het welzijn van de Belgen zijn en dat ze, in verschillende mate, betrekking hebben op alle geanalyseerde thema's in deze WP.

De resultaten tonen dat gezondheid, zowel mentaal als fysiek, veruit de belangrijkste determinant van het welzijn is (zie figuur 3). Wie in een zeer slechte gezondheidstoestand verkeert, verliest in België gemiddeld meer dan 1,6 punten aan welzijn.

Figuur 3 Impact van de belangrijkste determinanten op het welzijn in België

Bron: berekeningen FPB op basis van de EU-SILC-enquête van 2013

Opmerking: niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressie (GKK) die model 2 analyseert.

Na gezondheid, hebben verschillende variabelen die de levensstandaard en armoede meten een grote impact op het welzijn. Een verdubbeling van het inkomen doet het welzijn gemiddeld met 0,3 punt toenemen. Wie geen voldoende hoog inkomen heeft om toegang te krijgen tot de gangbare levensstijl

in België, verliest bijna 0,7 punt aan welzijn. De resultaten tonen ook dat werk hebben belangrijk is voor het welzijn van de Belgen. Ten opzichte van een voltijds werkende, doen permanent arbeidsongeschikt zijn of werkloos zijn, het welzijn afnemen met respectievelijk ongeveer 0,5 punt en 0,2 punt. Geen diploma hebben doet het gemiddelde welzijn van de Belgen ook dalen met 0,3 punt.

Naast inkomen en werk tonen de resultaten ook het belang van persoonlijke relaties via een reeks variabelen die de relaties met naasten meten. Iemand hebben om in vertrouwen te nemen of hulp aan te vragen, en niet alleen wonen hebben een positieve impact op het welzijn: tussen 0,2 punt en 0,3 punt aan welzijn.

Naast de hierboven vermelde belangrijkste determinanten van het welzijn, hebben andere variabelen in mindere mate een impact op het welzijn van de Belgen. Zo daalt het welzijn met de leeftijd tot een minimum (rond 45 jaar) en stijgt het nadien opnieuw. Huurder zijn van een woning heeft een negatieve impact op het gemiddelde welzijn van de Belgen, terwijl buiten Brussel wonen een positieve impact heeft. Het vertrouwen in anderen en in de instellingen (het politieke en rechtssysteem en de politie) heeft een geringe positieve impact op het welzijn. Omgekeerd hebben het onveiligheidsgevoel en het geslacht geen invloed op het gemiddelde welzijn van de Belgen. De relatief kleine impact van de subthema's leefkader en maatschappelijke organisatie wordt deels verklaard door een gebrek aan variabelen om ze te meten in de EU-SILC-enquête.

Om die resultaten te vervolledigen, werd een aanvullend model opgesteld op basis van zes variabelen die de tevredenheid meten voor verschillende aspecten van het leven, zoals bijvoorbeeld de financiële tevredenheid. Die verschillende aspecten worden gemeten op een schaal van 0 tot 10. De geobserveerde resultaten stroken met die uit de analyse van de twee referentiemodellen. De financiële tevredenheid is het belangrijkste voor het welzijn van de Belgen, voor de tevredenheid over persoonlijke relaties en de tevredenheid met het leefkader. Gezondheid wordt niet gemeten in dat aanvullende model.

Alle hierboven voorgestelde resultaten analyseren de determinanten van het welzijn voor een gemiddelde Belg. Om die te vervolledigen, werden de determinanten voor verschillende subgroepen specifiek geanalyseerd: vrouwen en mannen, drie socio-economische statuten (werklozen, werkenden en inactieven), vier leeftijdscategorieën en vijf inkomenscategorieën (kwintielen). Hoewel gezondheid algemeen genomen de belangrijkste determinant van het welzijn voor die verschillende subgroepen blijft, blijkt uit de analyse dat de determinanten van het welzijn niet even belangrijk zijn voor alle Belgen en dat er belangrijke verschillen bestaan tussen bepaalde subgroepen. Een zeer slechte gezondheidstoestand hebben, niet gehuwd zijn of een toename van het inkomen hebben bijvoorbeeld een relatief grotere impact op het welzijn van de werklozen dan op dat van de gemiddelde Belg en de werkenden. Zo hebben ook permanent arbeidsongeschikt zijn, geen diploma bezitten of geen hulp kunnen vragen aan iemand relatief meer invloed op het welzijn van de min-25-jarigen dan op dat van de gemiddelde Belg en de ouderen.

Met de analyses op basis van de EU-SILC-enquêtes kunnen de belangrijkste determinanten van het individuele welzijn in België worden bepaald, zowel voor de gemiddelde Belg als voor verschillende subgroepen. Die resultaten stuiten echter op enkele beperkingen. Ten eerste blijkt uit de analyse van de beschikbare longitudinale gegevens in bepaalde landen (bijvoorbeeld Duitsland, Verenigd Koninkrijk enz.) dat er een fenomeen van aanpassing in de tijd bestaat ten opzichte van bepaalde

levensgebeurtenissen. Zo zou huwen of scheiden een tijdelijke impact hebben op het welzijn met een volledige aanpassing na enkele jaren. Bepaalde studies wijzen ook op een fenomeen van gedeeltelijke aanpassing ten opzichte van een toename van het inkomen, werkloos zijn of voor bepaalde fysieke gezondheidsproblemen. Ten tweede hangen de resultaten af van de beschikbare gegevens in de EU-SILC-enquête. Zoals bepaalde resultaten aangeven, lijken de in de enquête verzamelde gegevens niet te volstaan om bepaalde thema's van het welzijn, zoals milieu en leefkader, te meten. Ten derde wordt slechts een derde van de verschillen in het welzijn verklaard door de resultaten van de analyse. Die beperking is vooral het gevolg van het feit dat tussen 20 % en 50 % van de verschillen worden verklaard door individuele kenmerken die gelinkt zijn aan de genen of persoonlijkheidskenmerken. Ten vierde zijn de resultaten van de analyse gebaseerd op de beschikbare enquêtegegevens voor een jaar, namelijk 2013. De op internationaal niveau geobserveerde resultaten tonen echter dat de determinanten van het welzijn stabiel blijven in de tijd, wat de conclusies van de analyse versterkt (zie bijvoorbeeld Godefroy en Lollivier, 2014). Tot slot kan de richting van het oorzakelijkheidsverband tussen het welzijn en de verschillende gebruikte variabelen in de analyse ook niet worden geverifieerd zonder longitudinale gegevens op Belgisch niveau.

5. Conclusies

De Belg is gemiddeld genomen tevreden met zijn leven. Op een schaal van 0 tot 10 beoordeelt de Belg zijn welzijn met iets meer dan 7,5 punten. De beoordeling van het welzijn verschilt echter onder de Belgen. In vergelijking met het gemiddelde zijn de personen die permanent arbeidsongeschikt of werkloos zijn, die geen diploma bezitten, een laag inkomen hebben of die alleen wonen minder tevreden met hun leven.

Deze *Working Paper* (WP) verklaart die verschillen en toont wat telt voor het welzijn van de Belgen. Hij analyseert in detail de determinanten van het individuele welzijn in België aan de hand van de gegevens van de EU-SILC-enquête en volgens een op internationaal niveau beproefde methodologie. Hij vergelijkt ook de determinanten van het welzijn van de Belgen met die op internationaal niveau.

Uit de analyse van de gegevens blijkt dat gezondheid, zowel mentaal als fysiek, de belangrijkste determinant van het welzijn in België is. Ten opzichte van een Belg in goede gezondheid leidt een zeer slechte gezondheidstoestand tot een verlies van gemiddeld meer dan 1,6 punten aan welzijn. Na gezondheid hebben de volgende determinanten de grootste impact op het gemiddelde welzijn in België: een voldoende hoog inkomen hebben om toegang te krijgen tot de gangbare levensstijl, werk hebben en omringd zijn door naasten.

Het inkomen is een determinant van het welzijn, maar de impact ervan is vrij beperkt. Een verdubbeling van het inkomen doet het welzijn gemiddeld met 0,3 punt toenemen. Wie geen voldoende hoog inkomen heeft om toegang te krijgen tot de gangbare levensstijl in België, verliest bijna 0,7 punt aan welzijn. Ten opzichte van een voltijds werkende, doen permanent arbeidsongeschikt zijn of werkloos zijn, het welzijn afnemen met respectievelijk ongeveer 0,5 punt en 0,2 punt. Geen diploma hebben doet het gemiddelde welzijn van de Belgen ook dalen met 0,3 punt. Wat de naasten betreft, doen niet alleen wonen, iemand hebben om in vertrouwen te nemen en iemand hebben om hulp aan te vragen het welzijn elk tussen 0,2 en 0,3 punt stijgen.

Die resultaten gelden voor een gemiddelde Belg. Om die resultaten te vervolledigen, werden ook verschillende subgroepen van de Belgische bevolking geanalyseerd: vrouwen en mannen, drie socio-economische statuten (werklozen, werkenden en inactieven), vier leeftijdscategorieën en vijf inkomenscategorieën (kwintielen). Uit de analyse blijkt dat de determinanten van het welzijn niet voor alle Belgen een even belangrijke rol spelen en dat er grote verschillen bestaan tussen bepaalde subgroepen. Zo een zeer slechte gezondheidstoestand hebben, niet gehuwd zijn en een toename van het inkomen een grotere impact voor de werklozen dan voor de gemiddelde Belg en de werkenden. Permanent arbeidsongeschikt zijn, geen diploma hebben en geen hulp kunnen vragen aan iemand hebben een grotere impact voor de min-25-jarigen dan voor de gemiddelde Belg en de ouderen.

Uit de analyse in deze WP blijkt dat de determinanten van het welzijn in België en op internationaal niveau grotendeels vergelijkbaar zijn. De omvang van de impact van die determinanten op het welzijn verschilt evenwel.

De WP maakt het mogelijk de impact van een reeks variabelen op het welzijn concreet te meten en zo beter te begrijpen hoe bepaalde levensgebeurtenissen het welzijn van de Belgen beïnvloeden. De analyse stuit evenwel op enkele beperkingen, grotendeels te wijten aan het gebrek aan gegevens.

De hier voorgestelde resultaten dragen bij tot de toekomstige werkzaamheden van het Federaal Planbureau (FPB) rond het onderzoek naar aanvullende indicatoren naast het bbp om het welzijn van de huidige generaties te meten. De resultaten van die werkzaamheden zullen worden gepubliceerd in een volgende WP. Naast het welzijn van de huidige generaties zal het FPB in zijn toekomstige werkzaamheden ook het welzijn van de toekomstige generaties en dat van personen in andere landen onderzoeken.

6. Bibliografie

- ADALLAH, S., STOLL, L. en EIFFE, F. (2013), *Monitoring Quality of Life in Europe: Subjective Well-being*. EQLS Analytical Reports. Dublin: Eurofound.
- ALGAN, Y et al. (2016), *Big Data Measures of Well-Being: Evidence From a Google Well-Being Index in the United States*. OECD Statistics Working Papers, 2016/03, OECD Publishing, Parijs.
- ALESINA, A., DI TELLA, R. en MACCULLOCH, R. (2004), *Inequality and Happiness: Are Europeans and Americans Different?* Journal of Public Economics, 88, 2009-2042.
- BARTELS, M. (2015), *Genetics of Wellbeing and Its Components Satisfaction with Life, Happiness, and Quality of Life: A Review and Meta-analysis of Heritability Studies*. Behavior Genetics. 45(2), 137-156.
- BERTRAND, G., HEYLEN, F., ZUINEN, N., REGINSTER, I. en RUYTERS, Ch. (2015), *Articulations des approches wallonnes en matière d'indicateurs de progrès sociétal : indicateurs complémentaires au PIB et indicateurs de développement durable*. Service Public de Wallonie et IWEPS, Working paper 19.
- FPB (2016), *Rapport over de aanvullende indicatoren naast het bbp*, www.plan.be.
- FPB (2017), *Rapport over de aanvullende indicatoren naast het bbp*, www.plan.be.
- BIANCHFLOWER, D. G. (2009), *International evidence on well-being*. In A. B. Krueger (Ed.), *Measuring the Subjective Well-Being of Nations: National Accounts of Time Use and Well-Being* (p.155-226). Chicago: University of Chicago Press.
- BOARINI, R., COMOLA, M., SMITH, C., MANCHIN, R. en DE KEUENAER, F. (2012), *What Makes for a Better Life? The Determinants of Subjective Well-Being in OECD Countries – Evidence from the Gallup World Poll*. OECD Statistics Working Papers, 2012/03. OECD Publishing: Parijs.
- BOARINI, R., CORDOBA, J., MURTIN, F. en RIPOLL, M. (2015), *Beyond GDP – Is There A Law of One Shadow Price?* OECD Statistics Working Papers, 2015/05. OECD Publishing: Parijs.
- BOARINI, R., MURTIN, F. en SCHREYER, P. (2015), *Inclusive Growth: The OECD Measurement Framework*. OECD Statistics Working Papers, 2015/06. OECD Publishing: Parijs.
- BOULANGER, P.-M., BAULER, T., VAN OOTEGEM, L., LEFIN, A.-L., RUWET, C., GERARD, A., SPILLEMAEKERS, S. (2011), *Towards theoretically sound and democratically legitimate indicators of wellbeing for Belgium. Final Report*. Brussel: Belgian Science Policy 2011. (Research Programme Science for a Sustainable Development).
- CASSIERS, I. en DELAIN, C. (2006), *La croissance ne fait pas le Bonheur : les économistes le savent-ils ? Regards Economiques*, N° 38.
- BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS (2016), *Aanvullende indicatoren naast het bbp*, DOC 54 1695/001, www.dekamer.be (laatst geraadpleegd op 07/04/2017).
- CHAPPLE, S. (2010), *Subjective well-being and social policy*. European Commission Working Paper, published in the Social Europe series, under the Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion. <http://www.eurohex.eu> (laatst geraadpleegd op 3/05/2017).

- CHARLIER, J., REGINSTER, I., RUYTERS, C. en VANDEN DOOREN, L (2014), *Indicateurs complémentaires au PIB : l'indice des conditions de bien-être (ICBE)*. Rapport IWEPS.
- CLARK, A. E., FRIJTERS, P. en SHIELDS, M. A. (2008), *Relative Income, Happiness, and Utility: An Explanation for the Easterlin Paradox and Other Puzzles*. *Journal of Economic Literature*, 46, 1, 95-144.
- DEATON, A. (2008), *Income, Health and Well-Being around the World: Evidence from the Gallup World Poll*. *Journal of Economic Perspectives*, 22 (2), 53-72.
- DECANCQ, K., VAN OOTEGEM, L. en VERHOFSTADT, E. (2013), *What if we voted on the weights of a multidimensional well-being index? An Illustration with Flemish Data*. *Fiscal Studies*, 34(3), 315-332.
- DECANCQ, K., FLEURBAEY, M. en SCHOKKAERT, E. (2015), *Inequality, income, and well-being*. In A. B. Atkinson & F. Bourguignon (red.), *Handbook on income distribution* (Vol. 2, pp. 67-140). Amsterdam: Elsevier.
- DECANCQ, K. en SCHOKKAERT, E. (2016), *Beyond GDP: Using equivalent incomes to measure well-being in Europe*. *Social Indicators Research*, 126(1), 21-55.
- DIENER, E., KAHNEMAN, D. en HELLIWELL, J. (2010), *International differences in well-being*. Oxford: Oxford University Press.
- DIENER, E. (2006), *Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being*. *Applied research in quality of life*, No.1, p151-157.
- DOLAN, P., PEASGOOD, T. en WHITE, M.P. (2006), *Review of research on the influences on personal wellbeing and application to policy*. Londen: Defra. DOLAN, P.
- DOLAN, P., PEASGOOD, T. en WHITE, M.P. (2008), *Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being*. *Journal of Economic Psychology*, 29, 94-122.
- DOLAN, P., LAYARD, R. en METCALFE, R. (2011), *Measuring subjective well-being for public policy*. Office for National Statistics, Londen.
- EASTERLIN, R.A. (1974), *Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence*. In *Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honor of Moses Abramovitz*, P.A. David, and M.W. Reder, red.
- EASTERLIN, R.A. (2001), *Income and Happiness: Towards a Unified Theory*. *Economic Journal*, vol. 111, 473, 465-484.
- EUROBAROMETER en EUROPESE COMMISSIE (2011), *Eurobarometer qualitative studies: Well-being aggregate report*. TNS Qual+. http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/wellbeing_final_en.pdf (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- EUROFOUND (2010), *Second European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: Subjective well-being*. Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg.
- EUROFOUND (2013), *Third European Quality of Life Survey – Quality of life in Europe: Subjective well-being*. Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg.

- EUROFOUND (2015), *Enquête européenne sur la qualité de vie 2012*. www.eurofound.europa.eu. (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- EUROPEAN SOCIAL SURVEY (2015), *Measuring and Reporting on Europeans' Wellbeing: Findings from the European Social Survey*. Londen: ESS ERIC.
- EUROSTAT (2015), *Quality of life, Facts and views*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, <http://ec.europa.eu/eurostat> (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- EUROSTAT (2016a), *Analytical report on subjective well-being (2016 edition)*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, <http://ec.europa.eu/eurostat> (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- EUROSTAT (2016b), *Quality of life in Europe - facts and views - overall life satisfaction*. Statistics Explained. <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained> (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- FERRER-i-CARBONELL, A. en FRIJTERS, P. (2004), *How important is methodology for the estimates of the determinants of happiness?* *The Economic Journal*, 114, 641-659.
- FERRER-i-CARBONELL, A. (2005), *Income and well-being: an empirical analysis of the comparison income effect*. *Journal of Public Economics* 89, 997-1019.
- FLECHE, S., SMITH, C. en SORSA, P. (2011), *Exploring Determinants of Subjective Wellbeing in OECD Countries – Evidence from the World Value Survey*. Working Paper, 921, OECD. Economics Department, Parijs.
- FLEURBAEY, M. (2009), *Beyond GDP: The Quest for a Measure of Social Welfare*. *Journal of Economic Literature*, vol. 47, 4, 1029-1075.
- FLEURBAEY, M. en GAULIER, G. (2009), *International Comparisons of Living Standards by Equivalent Incomes*. *Scandinavian Journal of Economics*, 111(3), 597-624.
- GODEFROY, P. en LOLLIVIER, S. (2014), *Satisfaction and quality of life*. INSEE Économie et statistiques, 469-470.
- HELLIWELL, J. F., BARRINGTON-LEIGH, C. P., HARRIS, A. en HUANG, H. (2009a), *International Evidence on the Social Context of Well-Being*. NBER Working Paper 14720.
- HELLIWELL, J. F., HUANG, H. en HARRIS, A. (2009b), *International Differences in the Determinants of Life Satisfaction*. In Tridip Ray, E. Somanathan, and Bhaskar Dutta, eds. *New and Enduring Themes in Development Economics*, World Scientific.
- HELLIWELL, J. F. en BARRINGTON-LEIGH, C. P. (2010), *Viewpoint: Measuring and understanding subjective well-being*. *Canadian Journal of Economics*, 43(3), 729-753.
- HELLIWELL, J. F., LAYARD, R. en SACHS, J. (2012), *World Happiness Report 2012*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
- HELLIWELL, J. F., LAYARD, R. en SACHS, J. (2015), *World Happiness Report 2015*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
- HOOGHE, M. en VANHOUTTE, B. (2009), *Subjective Well-Being and Social Capital in Belgian Communities. Subjective and Objective Well-Being Indicators in Flanders (Belgium)*. Conference "From GDP to well-being", Ancona, 3-5 December 2009.

- HOOGHE, M. en VANHOUTTE, B. (2011), *Subjective Well-Being and Social Capital in Belgian Communities. The Impact of Community Characteristics on Subjective Well-Being Indicators in Belgium*. Social Indicators Research, 100(1), 17-36.
- KAHNEMAN, D., KRUEGER, A. B., SCHKADE, D., SCHWARZ N. en STONE, A. (2004), *Toward National Well-Being Accounts*. American Economic Review, Papers and Proceedings, 94 (2), 429-434.
- KAHNEMAN, D. en KRUEGER, A.B. (2006), *Developments in the Measurement of Subjective Well-Being*. Journal of Economic Perspectives, 20 (1), 3-24.
- KAHNEMAN, D. (2011), *Thinking, Fast and Slow*. Toronto: Doubleday.
- LAYARD, R., MAYRAZ, G. en NICKELL, S. (2009), *Does relative income matter? Are the critics right?* CEP Discussion Paper, No. 918. Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science, Londen.
- LAYARD, R. (2011), *Happiness: Lessons from a New Science* (second edition). Londen: Penguin Books.
- LAYARD, R., CLARK, A. E., CORNAGLIA, F., POWDTHAVEE, N. en VERNIT, J. (2014), *What predicts a successful life? A life-course model of well-being*. The Economic Journal, 124 (580).
- MURTIN, F., BOARINI, R., CORDOBA, J. en RIPOLL, M. (2015), *Beyond GDP: Is there a law of one shadow price?* OECD Statistics Working Papers, 2015/05, OECD Publishing, Parijs.
- OESO (2015), *Comment va la vie ? 2015 Mesurer le bien-être*. OECD Publishing, www.oecd.org (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- OESO (2016), *How's life in Belgium?*. OECD Publishing, www.oecd.org (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- O'DONNELL, G., DEATON, A., DURAND, M., HALPERN, D. en LAYARD, R. (2014), *Wellbeing and policy*. Legatum Institute, Londen.
- OESO (2013). *OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264191655-en> (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- ONS (2011), *Income, Expenditure and Personal Well-being*. Office for national Statistics – VK. <http://www.ons.gov.uk> (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- ONS (2013), *Measuring National Well-being - What matters most to Personal Well-being*. Office for national Statistics – VK. <http://www.ons.gov.uk> (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- PEICHL, A. en PESTEL, N. (2013), *Multidimensional Well-Being at the Top: Evidence for Germany*. Fiscal Studies, 34 (3), 355-371.
- PRESCOTT-ALLEN, R. (2001), *The Wellbeing of Nations : A Country-by-Country Index of Quality of Life and the Environment*. Washington DC: Island Press.
- RUYTERS, C., REGINSTER, I., VANDEN DOOREN, L. en CHARLIER, J. (2014), *Indicateurs complémentaires au PIB : l'indice des conditions de bien-être en Wallonie (1er exercice)*. Rapport de recherche, IWEPS.

- RUYTERS, C., REGINSTER, I., VANDEN DOOREN, L. en CHARLIER, J. (2015), *Indicateurs complémentaires au PIB : l'indice des conditions de bien-être en Wallonie (2eme exercice)*. Rapport de recherche, IWEPS.
- STIGLITZ, J.E., SEN, A. en FITOUSSI, J.-P. (2009), *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*. <http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr> (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- STRACCA, L. (2013), *Financial Imbalances and Household Welfare: Empirical Evidence from the EU*. ECB Working Paper Series, N° 1543.
- UNECE (2014), *Conference of European Statisticians Recommendations on Measuring Sustainable Development*. http://www.unece.org/publications/ces_sust_development.html (laatst geraadpleegd op 03/05/2017).
- VEENHOVEN, R. (2010a), *How universal is Happiness?* Chapter 11 in Ed Diener, John F. Helliwell & Daniel Kahneman (Eds.) *International Differences in Well-Being*, 2010, Oxford University Press, New York.
- VEENHOVEN, R. (2010b), *Capability and happiness: Conceptual difference and reality links*. *The Journal of Socio-Economics*, 39 (3), 344-350.
- VENERI, P. en MURTIN, F. (2016), *Where is inclusive growth happening? Mapping multi-dimensional living standards in OECD regions*. OECD Statistics Working Papers, 2016/01, OECD Publishing, Parijs.

7. Bijlagen

Tabel 4 Gemiddelde welzijn voor verschillende subgroepen (schaal van 0 tot 10)

Variabelen	Categorieën	Gemiddelde tevredenheid
Geslacht	Man	7,61
	Vrouw	7,49
Officiële burgerlijke staat	Nooit gehuwd	7,54
	Gehuwd	7,71
	Uit elkaar	7,23
	Weduw(e)(naar)	7,13
	Gescheiden	7,07
	Samenstelling van het huishouden	Alleenstaand
	Twee volwassenen (< 65 jaar)	7,67
	Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	7,67
	Drie of meer volwassenen	7,70
	Alleen met kind(eren)	7,00
	Twee volwassenen met 1 kind	7,80
	Twee volwassenen met 2 kinderen	7,86
	Twee volwassenen met 3 of meer kinderen	7,60
	Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	7,63
	Onbepaald	7,00
Gewest van woonplaats	Brussel-Hoofdstad	7,16
	Vlaanderen	7,75
	Wallonië	7,37
Socio-economisch statuut	Voltijds loontrekkende	7,82
	Deeltijds loontrekkende	7,70
	Voltijds zelfstandige	7,70
	Deeltijds zelfstandige	7,84
	Werkloos	6,91
	Leerling, student of niet-vergoede beroepsopleiding	7,86
	Gepensioneerd, inclusief bruggepensioneerd	7,52
	Permanente arbeidsongeschiktheid	5,99
	Huisvrouw/-man	7,44
	Andere inactieven	5,75
	Opleidingsniveau	Zonder diploma
Diploma lager onderwijs		7,22
Diploma lager secundair onderwijs		7,39
Diploma hoger secundair onderwijs		7,54
Diploma niet-universitair hoger onderwijs		7,75
Diploma universitair hoger onderwijs		7,81

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 5 Beschrijvende statistieken met betrekking tot de variabelen van de referentiemodellen

Thema's	Variabelen	Gemiddelde Percentages		Waarnemingen
Demografische kenmerken				
	Leeftijd (16-plussers)	47,6 jaar	-	11711
	Geslacht			11711
	Man	-	48,5	-
	Vrouw	-	51,5	-
	Officiële burgerlijke staat			11695
	Nooit gehuwd	-	31,55	-
	Gehuwd	-	51,5	-
	Uit elkaar	-	0,57	-
	Weduw(e)(naar)	-	6,32	-
	Gescheiden	-	10,06	-
	Samenstelling van het huishouden			11711
	Alleenstaande	-	16,02	-
	Twee volwassenen (< 65 jaar)	-	16,36	-
	Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	-	14,76	-
	Drie of meer volwassenen	-	8,74	-
	Alleen met kind(eren)	-	5,45	-
	Twee volwassenen met 1 kind	-	10,64	-
	Twee volwassenen met 2 kinderen	-	13,24	-
	Twee volwassenen met 3 kinderen	-	7,33	-
	Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	-	6,73	-
	Onbepaald	-	0,73	-
	Gewest van woonplaats			11711
	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	-	14,76	-
	Vlaanderen	-	53,54	-
	Wallonië	-	31,71	-
Levensstandaard en armoede				
	Netto beschikbaar jaarlijks inkomen	€ 17768,20	-	11711
	In ernstige materiële ontbering leven Ja/nee	-	4,94/95,06	11711
	Zich onder de armoederempel bevinden Ja/nee	-	14,70/85,30	11711
	Eigenaar zijn van een woning Ja/nee	-	75,45/24,55	11704
Werk en vrije tijd				
	Socio-economisch statuut			11587
	Voltijdse loontrekkende	-	30,81	-
	Deeltijdse loontrekkende	-	12,19	-
	Voltijdse zelfstandige	-	4,66	-
	Deeltijdse zelfstandige	-	0,58	-
	Werkloze	-	5,47	-
	Leerling, student of niet-vergoede beroepsopleiding	-	9	-
	Gepensioneerd, inclusief bruggepensioneerd	-	25,75	-
	Permanente arbeidsongeschiktheid	-	3,84	-
	Huisvrouw/-man	-	5,94	-
	Andere inactieven	-	1,76	-
Opleiding en vorming				
	Opleidingsniveau			11534
	Zonder diploma	-	2,01	-
	Diploma basisonderwijs	-	11,6	-
	Diploma lager secundair onderwijs	-	18,01	-
	Diploma hoger secundair onderwijs	-	31,83	-
	Diploma niet-universitair hoger onderwijs	-	2,82	-
	Diploma universitair hoger onderwijs	-	33,74	-

Thema's	Variabelen	Gemiddelde Percentages		Waarnemingen	
Gezondheid					
	Beoordeling van de gezondheidstoestand			11592	
	Zeer goed	-	29,01	-	
	Goed	-	46,05	-	
	Middelmatig	-	16,6	-	
	Slecht	-	6,88	-	
	Zeer slecht	-	1,47	-	
Samenleving					
	Iemand hebben om in vertrouwen te nemen	Ja/nee	-	91,96/8,04	9902
	Iemand hebben om hulp aan te vragen	Ja/nee	-	91,50/8,50	9854
	Vertrouwen in anderen	Schaal van 0 tot 10	5,77	-	9871
	Onveiligheidsgevoelens				9853
	Zeer veilig	-	29,93		
	Relatief veilig	-	48,56		
	Licht onveilig	-	14,98		
	Zeer onveilig	-	6,53		
	Vertrouwen in instellingen	Schaal van 0 tot 10	5,20	-	9481

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 6 Beschrijvende statistieken met betrekking tot de variabelen van het aanvullende model

Variabele	Gemiddelde tevredenheid	Std. afwijking	Min.	Max.
Financiële tevredenheid	7,00	1,83	0	10
Tevredenheid over de huisvesting	7,83	1,46	0	10
Tevredenheid over de vrije tijd	7,09	1,94	0	10
Tevredenheid over de persoonlijke relaties	7,70	1,59	0	10
Tevredenheid over de recreatiegebieden en groene ruimtes	7,34	1,82	0	10
Tevredenheid met het leefkader	7,65	1,36	0	10

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 7 Resultaten van de referentiemodellen - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten)
*Standaardfouten tussen haakjes * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$*

Thema's	Variabelen	Model 1	Model 2
Demografische kenmerken			
	Leeftijd	-0,0307*** (-0,00623)	-0,0217*** (-0,0058)
	Leeftijd ²	0,000275*** (-0,0000642)	0,000257*** (-0,0000598)
	Geslacht	-0,0544 (-0,029)	-0,0281 (-0,0282)
	Officiële burgerlijke staat (ref. Gehuwd)		
	Nooit gehuwd	-0,183*** (-0,0444)	-0,158*** (-0,0409)
	Uit elkaar	0,12 (-0,19)	0,139 (-0,185)
	Weduw(e)(naar)	-0,343*** (-0,0793)	-0,315*** (-0,0733)
	Gescheiden	-0,226*** (-0,0547)	-0,163** (-0,0513)
	Samenstelling van het huishouden (ref. Alleenstaande)		
	Twee volwassenen (< 65 jaar)	0,197*** (-0,0564)	0,198*** (-0,0521)
	Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	0,171* (-0,0667)	0,175** (-0,0613)
	Drie of meer volwassenen	0,138* (-0,0674)	0,179** (-0,0629)
	Alleen met kind(eren)	0,00988 (-0,0799)	0,0437 (-0,0737)
	Twee volwassenen met 1 kind	0,223*** (-0,0622)	0,278*** (-0,0579)
	Twee volwassenen met 2 kinderen	0,213*** (-0,0625)	0,218*** (-0,0577)
	Twee volwassenen met 3 kinderen	0,194** (-0,0742)	0,179* (-0,0701)
	Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	0,166* (-0,0738)	0,156* (-0,0686)
	Onbepaald	-0,558*** (-0,159)	-0,565*** (-0,146)
	Gewest van woonplaats (ref. Brussels Hoofdstedelijk Gewest)		
	Vlaanderen	0,292*** (-0,0473)	0,203*** (-0,0457)
	Wallonië	0,046 (-0,05)	0,120* (-0,0479)
Levensstandaard en armoede			
	Netto beschikbaar inkomen (ln)	0,351*** (-0,0426)	0,282*** (-0,0396)
	In ernstige materiële ontbering leven	-0,951*** (-0,102)	-0,672*** (-0,0933)
	Zich onder de armoededrempel bevinden	-0,0666 (-0,0604)	0,00281 (-0,056)
	Huurder zijn van een woning	-0,217*** (-0,0398)	-0,117** (-0,0371)
Werk en vrije tijd			
	Socio-economisch statuut (ref. Voltijds loontrekkende)		
	Deeltijds loontrekkende	-0,00968 (-0,0413)	-0,00168 (-0,0385)

Thema's	Variabelen	Model 1	Model 2
	Voltijds zelfstandige	-0,0694 (-0,06)	-0,108 (-0,0566)
	Deeltijds zelfstandige	0,0445 (-0,173)	-0,0114 (-0,159)
	Werkloos	-0,258*** (-0,0705)	-0,150* (-0,0664)
	Leerling, student of niet-vergoede beroepsopleiding	0,164* (-0,077)	0,0734 (-0,0718)
	Gepensioneerd	-0,0469 (-0,0563)	-0,00065 (-0,0516)
	Permanente arbeidsongeschiktheid	-1,235*** (-0,1)	-0,462*** (-0,097)
	Huisvrouw/-man	0,0143 (-0,0759)	0,0546 (-0,0709)
	Andere inactieven	-0,374* (-0,147)	-0,197 (-0,132)
Opleiding en vorming			
	Opleidingsniveau (ref. Diploma hoger secundair onderwijs)		
	Zonder diploma	-0,495*** (-0,138)	-0,332* (-0,13)
	Diploma lager onderwijs	-0,0668 (-0,0557)	0,0302 (-0,0527)
	Diploma lager secundair onderwijs	-0,00455 (-0,0432)	0,0428 (-0,0397)
	Diploma niet-universitair hoger onderwijs	0,0688 (-0,0658)	0,108 (-0,0616)
	Diploma universitair hoger onderwijs	0,113*** (-0,0327)	0,0276 (-0,0307)
Gezondheid			
	Beoordeling van de gezondheidstoestand (ref. Goede gezondheidstoestand)		
	Zeer goede gezondheidstoestand		0,358*** (-0,0286)
	Middelmatige gezondheidstoestand		-0,396*** (-0,0377)
	Slechte gezondheidstoestand		-1,180*** (-0,0739)
	Zeer slechte gezondheidstoestand		-1,611*** (-0,216)
Samenleving			
	Niemand hebben om in vertrouwen te nemen		-0,268*** (-0,0646)
	Niemand hebben om hulp aan te vragen		-0,246*** (-0,0604)
	Vertrouwen in anderen		0,0718*** (-0,00832)
	Onveiligheidsgevoelens		-0,0259 (-0,0188)
	Vertrouwen in instellingen		0,0479*** (-0,00906)
	Constante	5,081*** (-0,469)	5,153*** (-0,446)
	N	9270	9270
	R ²	0,192	0,301
	Aangepaste R ²	0,189	0,298

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 8 Resultaten van de referentiemodellen - Niet-gestandaardiseerde coëfficiënten uit de geordende PROBIT-modellen (Ordered PROBIT Model)
*Standaardfouten tussen haakjes * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$*

Thema's	Variabelen	Model 1	Model 2
Demografische kenmerken			
	Leeftijd	-0,0255*** (-5,07)	-0,0179*** (-3,53)
	Leeftijd ²	0,000223*** (-4,35)	0,000213*** (-4,12)
	Geslacht	-0,0351 (-1,47)	-0,0115 (-0,46)
	Officiële burgerlijke staat (ref. Gehuwd)		
	Nooit gehuwd	-0,166*** (-4,64)	-0,158*** (-4,44)
	Uit elkaar	0,0231 (-0,15)	0,0202 (-0,12)
	Weduw(e)(naar)	-0,292*** (-4,82)	-0,294*** (-4,85)
	Gescheiden	-0,208*** (-4,97)	-0,175*** (-4,12)
	Samenstelling van het huishouden (ref. Alleenstaande)		
	Twee volwassenen (< 65 jaar)	0,148*** (-3,43)	0,165*** (-3,81)
	Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	0,139** (-2,65)	0,152** (-2,92)
	Drie of meer volwassenen	0,0853 (-1,55)	0,129* (-2,32)
	Alleen met kind(eren)	-0,0285 (-0,49)	0,00607 (-0,1)
	Twee volwassenen met 1 kind	0,158** (-3,17)	0,220*** (-4,38)
	Twee volwassenen met 2 kinderen	0,165*** (-3,31)	0,179*** (-3,59)
	Twee volwassenen met 3 kinderen	0,141* (-2,38)	0,134* (-2,21)
	Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	0,108 (-1,8)	0,104 (-1,73)
	Onbepaald	-0,562*** (-4,52)	-0,596*** (-4,80)
	Gewest van woonplaats (ref. Brussels Hoofdstedelijk Gewest)		
	Vlaanderen	0,258*** (-7,01)	0,195*** (-5,09)
	Wallonië	0,0311 (-0,81)	0,0877* (-2,2)
Levensstandaard en armoede			
	Netto beschikbaar inkomen (ln)	0,297*** (-8,89)	0,257*** (-7,72)
	In ernstige materiële ontbering leven	-0,590*** (-8,99)	-0,418*** (-6,33)
	Zich onder de armoededrempel bevinden	-0,0392 (-0,85)	0,00636 (-0,14)
	Huurder zijn van een woning	-0,173*** (-5,59)	-0,102** (-3,26)

Thema's	Variabelen	Model 1	Model 2
Werk en vrije tijd			
	Socio-economisch statuut (ref. Voltijds loontrekkende)		
	Deeltijds loontrekkende	-0,0102 (-0,29)	0,000692 (-0,02)
	Voltijds zelfstandige	-0,0546 (-1,05)	-0,0956 (-1,85)
	Deeltijds zelfstandige	0,0585 (-0,4)	0,0133 (-0,09)
	Werkloos	-0,212*** (-3,97)	-0,133* (-2,41)
	Leerling, student of niet-vergoede beroepsopleiding	0,158* (-2,44)	0,0974 (-1,49)
	Gepensioneerd	-0,0277 (-0,60)	0,0127 (-0,28)
	Permanente arbeidsongeschiktheid	-0,845*** (-13,21)	-0,309*** (-4,48)
	Huisvrouw/-man	0,0235 (-0,37)	0,0565 (-0,89)
	Andere inactieven	-0,213* (-2,02)	-0,0931 (-0,90)
Opleiding en vorming			
	Opleidingsniveau (ref. Diploma hoger secundair onderwijs)		
	Zonder diploma	-0,331*** (-3,53)	-0,233* (-2,43)
	Diploma lager onderwijs	-0,0476 (-1,09)	0,031 (-0,69)
	Diploma lager secundair onderwijs	-0,00044 (-0,01)	0,0396 (-1,15)
	Diploma niet-universitair hoger onderwijs	0,0431 (-0,76)	0,0797 (-1,37)
	Diploma universitair hoger onderwijs	0,105*** (-3,84)	0,0373 (-1,35)
Gezondheid			
	Beoordeling van de gezondheidstoestand (ref. Goede gezondheidstoestand)		
	Zeer goede gezondheidstoestand		0,403*** (-14,57)
	Middelmatige gezondheidstoestand		-0,366*** (-10,94)
	Slechte gezondheidstoestand		-0,897*** (-16,84)
	Zeer slechte gezondheidstoestand		-1,010*** (-7,17)
Samenleving			
	Niemand hebben om in vertrouwen te nemen		-0,208*** (-4,15)
	Niemand hebben om hulp aan te vragen		-0,190*** (-4,04)
	Vertrouwen in anderen		0,0615*** (-8,84)
	Onveiligheidsgevoelens		-0,0271 (-1,72)
	Vertrouwen in instellingen		0,0409*** (-5,33)

Thema's	Variabelen	Model 1	Model 2
Constante (cut 10)	cut1	-1,121** (-2,99)	-1,257** (-3,29)
	cut2	-0,825* (-2,24)	-0,929* (-2,48)
	cut3	-0,614 (-1,67)	-0,702 (-1,87)
	cut4	-0,308 (-0,84)	-0,368 (-0,98)
	cut5	-0,00037 (-0,00)	-0,0266 (-0,07)
	cut6	0,596 (-1,62)	0,638 (-1,71)
	cut7	1,012** (-2,75)	1,101** (-2,95)
	cut8	1,864*** (-5,07)	2,034*** (-5,44)
	cut9	3,069*** (-8,33)	3,318*** (-8,85)
	cut10	3,877*** (-10,48)	4,162*** (-11,06)
	N		9270

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 9 Resultaten voor de subgroepen werknemers, werklozen en inactieven (socio-economische statuten) - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2
*Standaardfouten tussen haakjes * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$*

Thema's	Variabelen	Subgroepen		
		Werkenden	Werklozen	Inactieven
Demografische kenmerken				
	Leeftijd	-0,0487*** (-0,0129)	0,00651 (-0,0389)	-0,0267** (-0,00887)
	Leeftijd ²	0,000575*** (-0,000152)	-1,5E-05 (-0,000452)	0,000312*** (-0,000079)
	Geslacht	0,000797 (-0,0328)	0,339* (-0,141)	-0,0755 (-0,0435)
	Officiële burgerlijke staat (ref. Gehuwd)			
	Nooit gehuwd	-0,123** (-0,0439)	-0,428* (-0,167)	-0,16 (-0,105)
	Uit elkaar	0,0558 (-0,197)	1,640* (-0,65)	-0,221 (-0,293)
	Weduw(e)(naar)	-0,335** (-0,125)	0,0296 (-0,232)	-0,286** (-0,0972)
	Gescheiden	-0,166** (-0,0611)	-0,083 (-0,201)	-0,185 (-0,0981)
	Samenstelling van het huishouden (ref. Alleenstaande)			
	Twee volwassenen (< 65 jaar)	0,199** (-0,0633)	-0,0438 (-0,19)	0,214* (-0,102)
	Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	0,305* (-0,148)	0,221 (-0,518)	0,177 (-0,0904)
	Drie of meer volwassenen	0,168* (-0,0801)	0,441 (-0,315)	0,204 (-0,109)
	Alleen met kind(eren)	-0,00538 (-0,0983)	-0,131 (-0,254)	0,148 (-0,142)
	Twee volwassenen met 1 kind	0,330*** (-0,0652)	0,355 (-0,233)	0,122 (-0,137)
	Twee volwassenen met 2 kinderen	0,273*** (-0,0671)	-0,0368 (-0,3)	0,249 (-0,136)
	Twee volwassenen met 3 kinderen	0,262** (-0,0831)	0,0484 (-0,285)	0,18 (-0,149)
	Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	0,205* (-0,0802)	0,168 (-0,273)	0,154 (-0,14)
	Onbepaald	-0,459* (-0,186)	-0,672* (-0,317)	-0,637* (-0,269)
	Gewest van woonplaats (ref. Brussels Hoofdstedelijk Gewest)			
	Vlaanderen	0,219*** (-0,0568)	0,15 (-0,195)	0,182* (-0,0769)
	Wallonië	0,148* (-0,0598)	0,012 (-0,189)	0,109 (-0,0786)
Levensstandaard en armoede				
	Equivalent inkomen (ln)	0,354*** (-0,0607)	0,506*** (-0,111)	0,170** (-0,055)
	In ernstige materiële ontbering leven	-0,613*** (-0,172)	-0,456* (-0,22)	-0,773*** (-0,131)
	Zich onder de armoededrempel bevinden	-0,102 (-0,116)	-0,185 (-0,177)	0,0251 (-0,0719)
	Huurder zijn van een woning	-0,0518 (-0,0478)	0,199 (-0,15)	-0,225*** (-0,0611)

Thema's	Variabelen	Subgroepen		
		Werkenden	Werklozen	Inactieven
Opleiding en vorming				
	Opleidingsniveau (ref. Diploma hoger secundair onderwijs)			
	Zonder diploma	-0,00609 (-0,116)	-0,138 (-0,247)	0,00611 (-0,0644)
	Diploma lager onderwijs	0,114 -0,062	0,323* -0,161	-0,0438 -0,0547
	Diploma lager secundair onderwijs	0,114 (-0,062)	0,323* (-0,161)	-0,0438 (-0,0547)
	Diploma niet-universitair hoger onderwijs	0,157* (-0,0667)	0,307 (-0,405)	-0,0175 (-0,139)
	Diploma universitair hoger onderwijs	0,0746* (-0,0369)	-0,0305 (-0,153)	-0,0409 (-0,0583)
Gezondheid				
	Beoordeling van de gezondheidstoestand (ref. Goede gezondheidstoestand)			
	Zeer goede gezondheidstoestand	0,355***	0,382* (-0,165)	0,397*** (-0,0542)
	Middelmatige gezondheidstoestand	-0,433***	-0,282 (-0,165)	-0,452*** (-0,05)
	Slechte gezondheidstoestand	-1,098***	-1,11 (-0,253)	-1,334*** (-0,0845)
	Zeer slechte gezondheidstoestand	-0,159 (-0,382)	-2,669** (-0,88)	-1,840*** (-0,229)
Samenleving				
	Niemand hebben om in vertrouwen te nemen	-0,240*	-0,305 (-0,214)	-0,274** (-0,0896)
	Niemand hebben om hulp aan te vragen	-0,360***	-0,166 (-0,223)	-0,189* (-0,0856)
	Vertrouwen in anderen	0,0635***	0,0621 (-0,0387)	0,0827*** (-0,0134)
	Onveiligheidsgevoelens	-0,0446	0,0294 -0,0785	-0,00894 -0,0294
	Vertrouwen in instellingen	0,0381** (-0,0117)	0,0539 (-0,0361)	0,0548*** (-0,0144)
	Constante	4,973*** (-0,697)	1,208 (-1,321)	6,405*** (-0,638)
	N	4584	517	4169
	R ²	0,242	0,312	0,312
	Aangepaste R ²	0,236	0,261	0,306

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 10 Resultaten voor de subgroepen mannen en vrouwen (geslacht) - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2
*Standaardfouten tussen haakjes * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$*

Thema's	Variabelen	Subgroepen	
		Mannen	Vrouwen
Demografische kenmerken			
	Leeftijd	-0,0180*	-0,0245**
		(-0,00866)	(-0,00801)
	Leeftijd ²	0,000207*	0,000289***
		(-0,000091)	(-0,0000814)
	Officiële burgerlijke staat (ref. Gehuwd)		
	Nooit gehuwd	-0,154**	-0,159**
		(-0,0577)	(-0,0585)
	Uit elkaar	0,176	0,119
		(-0,313)	(-0,195)
	Weduw(e)(naar)	-0,168	-0,350***
		(-0,127)	(-0,0904)
	Gescheiden	-0,123	-0,201**
		(-0,0766)	(-0,0698)
	Samenstelling van het huishouden (ref. Alleenstaande)		
	Twee volwassenen (< 65 jaar)	0,200**	0,185*
		(-0,0716)	(-0,0768)
	Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	0,183*	0,159
		(-0,0899)	(-0,0845)
	Drie of meer volwassenen	0,228**	0,117
		(-0,0876)	(-0,091)
	Alleen met kind(eren)	0,126	-0,0159
		(-0,137)	(-0,0926)
	Twee volwassenen met 1 kind	0,321***	0,222**
		(-0,081)	(-0,0846)
	Twee volwassenen met 2 kinderen	0,304***	0,13
		(-0,0814)	(-0,084)
	Twee volwassenen met 3 kinderen	0,197*	0,156
		(-0,0964)	(-0,104)
	Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	0,178	0,138
		(-0,0959)	(-0,099)
	Onbepaald	-0,496*	-0,644***
		(-0,221)	(-0,193)
	Gewest van woonplaats (ref. Brussels Hoofdstedelijk Gewest)		
	Vlaanderen	0,184**	0,210**
		(-0,0602)	(-0,0684)
	Wallonië	0,0886	0,144*
		(-0,0636)	(-0,0713)
Levensstandaard en armoede			
	Equivalent inkomen (ln)	0,277***	0,288***
		(-0,061)	(-0,0528)
	In ernstige materiële ontbering leven	-0,681***	-0,661***
		(-0,132)	(-0,131)
	Zich onder de armoededrempel bevinden	-0,0738	0,081
		(-0,0793)	(-0,0794)
	Huurder zijn van een woning	-0,0819	-0,132*
		(-0,0526)	(-0,0523)
Werk en vrije tijd			
	Socio-economisch statuut (ref. Voltijds loontrekkende)		
	Deeltijds loontrekkende	0,142	-0,0431
		(-0,0768)	(-0,0481)

Thema's	Variabelen	Subgroepen	
		Mannen	Vrouwen
	Voltijds zelfstandige	-0,139* (-0,0708)	-0,0283 (-0,0921)
	Deeltijds zelfstandige	0,258 (-0,214)	-0,114 (-0,199)
	Werkloos	-0,302** (-0,0971)	-0,00429 (-0,092)
	Leerling, student of niet-vergoede beroepsopleiding	0,0817 (-0,104)	0,0343 (-0,101)
	Gepensioneerd	0,0983 (-0,0755)	-0,0787 (-0,0737)
	Permanente arbeidsongeschiktheid	-0,346** (-0,132)	-0,541*** (-0,142)
	Huisvrouw/-man	-0,446 (-0,284)	0,0433 (-0,0814)
	Andere inactieven	-0,175 (-0,22)	-0,229 (-0,16)
Opleiding en vorming	Opleidingsniveau (ref. Diploma hoger secundair onderwijs)		
	Zonder diploma	-0,232 (-0,19)	-0,417* (-0,176)
	Diploma lager onderwijs	0,0898 (-0,0739)	-0,0248 (-0,0759)
	Diploma lager secundair onderwijs	0,0809 (-0,0547)	0,0062 (-0,0577)
	Diploma niet-universitair hoger onderwijs	0,105 (-0,0849)	0,104 (-0,0906)
	Diploma universitair hoger onderwijs	0,0451 (-0,0427)	0,0115 (-0,045)
Gezondheid	Beoordeling van de gezondheidstoestand (ref. Goede gezondheidstoestand)		
	Zeer goede gezondheidstoestand	0,359*** (-0,0394)	0,359*** (-0,0414)
	Middelmatige gezondheidstoestand	-0,344*** (-0,0536)	-0,451*** (-0,0531)
	Slechte gezondheidstoestand	-1,125*** (-0,108)	-1,237*** (-0,101)
	Zeer slechte gezondheidstoestand	-1,351*** (-0,299)	-1,862*** (-0,304)
Samenleving	Niemand hebben om in vertrouwen te nemen	-0,210** (-0,0815)	-0,336** (-0,103)
	Niemand hebben om hulp aan te vragen	-0,332*** (-0,0832)	-0,15 (-0,0868)
	Vertrouwen in anderen	0,0687*** (-0,0117)	0,0757*** (-0,0119)
	Onveiligheidsgevoelens	-0,0534 (-0,0287)	-0,00154 (-0,0248)
	Vertrouwen in instellingen	0,0491*** (-0,0125)	0,0468*** (-0,0132)
	Constante	5,111*** (-0,678)	5,088*** (-0,6)
N		4469	4801
R ²		0,294	0,312
Aangepaste R ²		0,287	0,306

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 11 Resultaten voor de 4 subgroepen naar leeftijd - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2
*Standaardfouten tussen haakjes * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$*

Thema's Variabelen	Subgroepen			
	16-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar	> 65 jaar
Demografische kenmerken				
Geslacht	0,0359 (-0,0869)	0,0124 (-0,0439)	-0,0569 (-0,0551)	-0,116 (-0,0633)
Officiële burgerlijke staat (ref. Gehuwd)				
Nooit gehuwd	-0,605*** (-0,182)	-0,113* (-0,044)	-0,201 (-0,114)	0,0408 (-0,156)
Uit elkaar	-1,662*** (-0,395)	0,423 (-0,217)	-0,55 (-0,338)	0,616 (-0,432)
Weduw(e)(naar)	- -	-0,587* (-0,256)	-0,497*** (-0,12)	-0,0812 (-0,121)
Gescheiden	-0,113 (-0,464)	-0,182* (-0,0798)	-0,195* (-0,0876)	-0,0565 (-0,137)
Samenstelling van het huishouden (ref. Alleenstaande)				
Twee volwassenen (< 65 jaar)	-0,0737 (-0,206)	0,295*** (-0,0791)	0,131 (-0,0928)	- -
Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	-0,0714 (-0,525)	0,369 (-0,307)	0,0105 (-0,134)	0,277* (-0,116)
Drie of meer volwassenen	-0,0627 (-0,216)	0,458*** (-0,124)	0,0956 (-0,111)	0,105 (-0,154)
Alleen met kind(eren)	-0,464* (-0,209)	0,156 (-0,106)	0,0402 (-0,174)	-1,055 (-0,831)
Twee volwassenen met 1 kind	-0,329 (-0,225)	0,448*** (-0,0755)	0,123 (-0,12)	-0,499 (-0,275)
Twee volwassenen met 2 kinderen	-0,487* (-0,217)	0,367*** (-0,076)	0,218 (-0,141)	0,816* (-0,321)
Twee volwassenen met 3 kinderen	-0,491* (-0,225)	0,379*** (-0,092)	-0,0511 (-0,157)	-0,439 (-0,43)
Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	-0,436* (-0,21)	0,304** (-0,107)	0,169 (-0,126)	0,379 (-0,236)
Onbepaald	-0,965** (-0,313)	-0,636** (-0,233)	-0,639** (-0,224)	0,324 (-0,723)
Gewest van woonplaats (ref. Brussels Hoofdstedelijk Gewest)				
Vlaanderen	-0,0667 (-0,132)	0,173* (-0,0675)	0,396*** (-0,0942)	0,137 (-0,114)
Wallonië	0,0246 (-0,127)	0,105 (-0,0717)	0,314** (-0,0967)	-0,0207 (-0,117)
Levensstandaard en armoede				
Equivalent inkomen (ln)	0,244 (-0,145)	0,400*** (-0,0612)	0,258*** (-0,074)	0,132 (-0,0799)
In ernstige materiële ontbering leven	-0,453 (-0,223)	-0,703*** (-0,133)	-0,728*** (-0,191)	-0,506 (-0,346)
Zich onder de armoededrempel bevinden	0,400*** (-0,172)	0,0433 (-0,107)	-0,00325 (-0,108)	-0,0886 (-0,098)
Huurder zijn van een woning	-0,137 (-0,124)	-0,117* (-0,0522)	-0,0109 (-0,0755)	-0,184* (-0,089)
Werk en vrije tijd				
Socio-economisch statuut (ref. Voltijds loontrekkende)				
Deeltijds loontrekkende	-0,133 (-0,161)	-0,0325 (-0,0511)	0,0783 (-0,0679)	0,0187 (-0,723)
Voltijds zelfstandige	-0,724 (-0,506)	-0,0972 (-0,0703)	-0,0906 (-0,0985)	0,909 (-0,688)

Thema's Variabelen	Subgroepen			
	16-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar	> 65 jaar
Deeltijds zelfstandige	0,131 (-0,259)	-0,055 (-0,181)	0,00242 (-0,323)	0,105 (-0,713)
Werkloos	-0,469* (-0,203)	-0,0664 (-0,0928)	-0,072 (-0,111)	0,586 (-0,799)
Leerling, student of niet-vergoede beroepsopleiding	0,206 (-0,143)	0,423 (-0,223)	- -	-2,191*** (-0,62)
Gepensioneerd	-0,415 (-0,502)	-0,0714 (-0,221)	0,082 (-0,0654)	0,0148 (-0,584)
Permanente arbeidsongeschiktheid	-1,701*** (-0,35)	-0,430** (-0,15)	-0,377** (-0,138)	-0,495 (-0,971)
Huisvrouw/-man	-0,323 (-0,323)	0,0255 (-0,128)	0,224* (-0,102)	0,0927 (-0,601)
Andere inactieven	0,312 (-0,299)	-0,289 (-0,187)	-0,221 (-0,296)	0,162 (-0,672)
Opleiding en vorming				
Opleidingsniveau (ref. Diploma hoger secundair onderwijs)				
Zonder diploma	-0,655* (-0,327)	-0,471 (-0,251)	-0,36 (-0,246)	-0,0991 (-0,217)
Diploma lager onderwijs	-0,106 (-0,214)	-0,173 (-0,143)	0,0336 (-0,0929)	0,0838 (-0,0846)
Diploma lager secundair onderwijs	0,0625 (-0,106)	0,176* (-0,079)	0,0433 (-0,0684)	-0,0828 (-0,0808)
Diploma niet-universitair hoger onderwijs	0,317 (-0,238)	0,127 (-0,0779)	-0,00203 (-0,134)	0,0433 (-0,18)
Diploma universitair hoger onderwijs	-0,0724 (-0,101)	0,0227 (-0,0443)	0,0414 (-0,0586)	0,0121 (-0,0836)
Gezondheid				
Beoordeling van de gezondheidstoestand (ref. Goede gezondheidstoestand)				
Zeer goede gezondheidstoestand	0,293*** (-0,0876)	0,363*** (-0,0385)	0,355*** (-0,0604)	0,438*** (-0,0786)
Middelmatige gezondheidstoestand	-0,450* (-0,207)	-0,393*** (-0,071)	-0,369*** (-0,0633)	-0,385*** (-0,0664)
Slechte gezondheidstoestand	-1,492** (-0,561)	-1,146*** (-0,146)	-1,192*** (-0,129)	-1,166*** (-0,118)
Zeer slechte gezondheidstoestand	- -	-1,831*** (-0,419)	-1,764*** (-0,325)	-1,173** (-0,378)
Samenleving				
Niemand hebben om in vertrouwen te nemen	-0,894 (-0,478)	-0,403*** (-0,121)	-0,105 (-0,0998)	-0,166 (-0,112)
Niemand hebben om hulp aan te vragen	-0,623* (-0,298)	-0,14 (-0,108)	-0,306** (-0,104)	-0,251* (-0,112)
Vertrouwen in anderen	0,0736** (-0,0276)	0,0683*** (-0,012)	0,0763*** (-0,0171)	0,0761*** (-0,0183)
Onveiligheidsgevoelens	-0,0271 (-0,0559)	-0,0379 (-0,0299)	-0,00809 (-0,0352)	-0,0171 (-0,0399)
Vertrouwen in instellingen	0,104** (-0,0334)	0,0297* (-0,0133)	0,0715*** (-0,0178)	0,0416* (-0,0202)
Constante	6,966*** (-1,553)	3,503*** (-0,672)	4,461*** (-0,808)	6,475*** (-1,042)
N	779	3810	2602	2079
R ²	0,313	0,347	0,338	0,223
Aangepaste R ²	0,275	0,339	0,327	0,207

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 12 Resultaten voor de kwintielen van het equivalent inkomen - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten) van model 2
*Standaardfouten tussen haakjes * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001*

Thema's Variabelen	Subgroepen				
	1ste kwintiel	2de	3de	4de	5de
Demografische kenmerken					
Leeftijd	-0,0172 (-0,0145)	-0,0183 (-0,0128)	-0,00793 (-0,0122)	-0,0235 (-0,0145)	-0,0371** (-0,0137)
Leeftijd ²	0,000246 (-0,000138)	0,00022 (-0,000122)	0,000144 (-0,000125)	0,000208 (-0,000162)	0,000422** (-0,000154)
Geslacht	0,0826 (-0,0859)	-0,135* (-0,0668)	-0,0305 (-0,06)	-0,0873 (-0,0572)	0,0265 (-0,0494)
Officiële burgerlijke staat (ref. Gehuwd)					
Nooit gehuwd	-0,166 (-0,138)	-0,17 (-0,11)	-0,145 (-0,0889)	-0,205* (-0,0817)	-0,117* (-0,0594)
Uit elkaar	0,64 (-0,338)	0,308 (-0,299)	-0,913** (-0,35)	-1,476 (-0,766)	0,659* (-0,315)
Weduw(e)(naar)	-0,36 (-0,186)	-0,241 (-0,152)	-0,376** (-0,141)	-0,256 (-0,177)	-0,478* (-0,222)
Gescheiden	-0,12 (-0,186)	-0,0476 (-0,152)	-0,371** (-0,141)	-0,264* (-0,177)	-0,0826 (-0,222)
Samenstelling van het huishouden (ref. Alleenstaande)					
Twee volwassenen (< 65 jaar)	0,25 (-0,148)	0,105 (-0,127)	0,481*** (-0,111)	-0,0587 (-0,112)	0,245* (-0,0971)
Twee volwassenen (met minstens een > 65 jaar)	0,0798 (-0,151)	0,263* (-0,129)	0,243 (-0,143)	0,0418 (-0,145)	0,178 (-0,134)
Drie of meer volwassenen	0,414 (-0,216)	0,266 (-0,152)	0,271 (-0,149)	0,0523 (-0,122)	0,0804 (-0,119)
Alleen met kind(eren)	0,182 (-0,159)	0,0667 (-0,135)	0,106 (-0,15)	-0,113 (-0,188)	-0,423 (-0,279)
Twee volwassenen met 1 kind	0,352 (-0,194)	0,293* (-0,138)	0,178 (-0,126)	0,086 (-0,114)	0,417*** (-0,105)
Twee volwassenen met 2 kinderen	0,353* (-0,178)	0,155 (-0,146)	0,344** (-0,123)	-0,114 (-0,114)	0,369*** (-0,107)
Twee volwassenen met 3 kinderen	0,143 (-0,184)	0,178 (-0,15)	0,398** (-0,147)	0,0078 (-0,128)	0,223 (-0,144)
Drie of meer volwassenen, met kind(eren)	0,101 (-0,222)	0,393** (-0,15)	0,168 (-0,128)	0,114 (-0,133)	0,113 (-0,141)
Onbepaald	-0,492 (-0,403)	-0,922* (-0,457)	-0,248 (-0,26)	-0,974*** (-0,166)	0,356 (-0,403)
Gewest van woonplaats (ref. Brussels Hoofdstedelijk Gewest)					
Vlaanderen	0,257* (-0,116)	0,257* (-0,114)	0,063 (-0,096)	0,187 (-0,1)	0,15 (-0,0805)
Wallonië	0,156 (-0,108)	0,155 (-0,118)	-0,0761 (-0,1)	0,101 (-0,108)	0,124 (-0,0878)
Levensstandaard en armoede					
Equivalent inkomen (ln)	0,315*** (-0,091)	0,0498 (-0,354)	0,0508 (-0,396)	0,239 (-0,355)	0,302** (-0,104)
In ernstige materiële ontbering leven	-0,679*** (-0,123)	-0,527** (-0,186)	-0,668* (-0,314)	-0,5 (-0,49)	- -
Zich onder de armoededrempel bevinden	0,197* (-0,0885)	- -	- -	- -	- -
Huurder zijn van een woning	-0,175* (-0,0856)	-0,053 (-0,0711)	0,00611 (-0,0792)	-0,173* (-0,087)	-0,293** (-0,1)

Thema's Variabelen	Subgroepen				
	1ste kwintiel	2de	3de	4de	5de
Werk en vrije tijd					
Socio-economisch statuut (ref. Voltijds loontrekkende)					
Deeltijds loontrekkende	-0,327 (-0,194)	0,0563 (-0,108)	0,0171 (-0,0784)	0,149* (-0,0679)	-0,0433 (-0,0688)
Voltijds zelfstandige	-0,411 (-0,244)	-0,0187 (-0,133)	-0,221 (-0,121)	-0,0605 (-0,108)	0,0709 (-0,0874)
Deeltijds zelfstandige	0,404 (-0,217)	-0,107 (-0,503)	0,022 (-0,333)	-6,8E-05 (-0,245)	-0,0452 (-0,153)
Werkloos	-0,193 (-0,159)	-0,0396 (-0,13)	-0,118 (-0,157)	-0,11 (-0,172)	-0,151 (-0,165)
Leerling, student of niet-vergoede beroepsopleiding	0,386 (-0,2)	0,227 (-0,182)	-0,0106 (-0,153)	-0,158 (-0,138)	-0,077 (-0,154)
Gepensioneerd	-1,4E-05 (-0,162)	0,119 (-0,12)	-0,142 (-0,109)	0,0583 (-0,121)	-0,0134 (-0,112)
Permanente arbeidsongeschiktheid	-0,36 (-0,201)	-0,317 (-0,179)	-0,647** (-0,235)	-1,023*** (-0,275)	-0,37 (-0,323)
Huisvrouw/-man	-1,2E-05 (-0,167)	0,348* (-0,143)	-0,00893 (-0,158)	-0,201 (-0,227)	-0,0166 (-0,243)
Andere inactieven	-0,264 (-0,23)	-0,192 (-0,305)	-0,0698 (-0,308)	0,104 (-0,36)	0,234 (-0,324)
Opleiding en vorming					
Opleidingsniveau (ref. Diploma hoger secundair onderwijs)					
Zonder diploma	-0,286 (-0,171)	-0,799** (-0,288)	0,314 (-0,316)	-0,427 (-0,631)	- -
Diploma lager onderwijs	-0,0978 (-0,109)	0,0715 (-0,0892)	-0,04 (-0,119)	0,412** (-0,152)	-0,382 (-0,26)
Diploma lager secundair onderwijs	0,153 (-0,0985)	-0,0529 (-0,0766)	-0,0118 (-0,0772)	0,0449 (-0,0909)	0,0128 (-0,103)
Diploma niet-universitair hoger onderwijs	0,419 (-0,273)	0,0177 (-0,155)	0,191 (-0,121)	0,146 (-0,105)	-0,109 (-0,111)
Diploma universitair hoger onderwijs	-0,104 (-0,113)	-0,0126 (-0,0845)	0,0535 (-0,0634)	0,0903 (-0,0585)	0,0259 (-0,0597)
Gezondheid					
Beoordeling van de gezondheidstoestand (ref. Goede gezondheidstoestand)					
Zeer goede gezondheidstoestand	0,310** (-0,106)	0,438*** (-0,0726)	0,284*** (-0,0582)	0,380*** (-0,0583)	0,346*** (-0,0513)
Middelmatige gezondheidstoestand	-0,388*** (-0,0891)	-0,402*** (-0,0792)	-0,431*** (-0,0832)	-0,327*** (-0,0887)	-0,396*** (-0,0766)
Slechte gezondheidstoestand	-1,174*** (-0,124)	-1,252*** (-0,128)	-0,837*** (-0,202)	-1,338*** (-0,216)	-1,270*** (-0,286)
Zeer slechte gezondheidstoestand	-1,403*** (-0,327)	-1,803*** (-0,39)	-1,934*** (-0,531)	-2,110* (-0,948)	-1,615 (-1,04)
Samenleving					
Niemand hebben om in vertrouwen te nemen	-0,343* (-0,136)	-0,265* (-0,134)	-0,114 (-0,155)	-0,349** (-0,128)	-0,236 (-0,147)
Niemand hebben om hulp aan te vragen	-0,288* (-0,123)	-0,201 (-0,128)	-0,289* (-0,143)	-0,248* (-0,12)	-0,11 (-0,138)
Vertrouwen in anderen	0,0978*** (-0,0223)	0,0792*** (-0,0178)	0,0744*** (-0,0175)	0,0544** (-0,017)	0,0485** (-0,0182)
Onveiligheidsgevoelens	-0,0676 (-0,0481)	-0,0163 (-0,0392)	0,0343 (-0,0368)	-0,0953* (-0,0447)	-0,0294 (-0,0381)
Vertrouwen in instellingen	0,0640** (-0,0221)	0,0502** (-0,0182)	0,0417* (-0,0208)	0,0453* (-0,0187)	0,0236 (-0,0195)

Thema's Variabelen	Subgroepen				
	1ste kwintiel	2de	3de	4de	5de
Constante	4,353*** (-1,025)	7,184* (-3,492)	6,89 (-3,933)	6,418 (-3,701)	5,466*** (-1,144)
N	1684	1917	1860	1881	1928
R ²	0,317	0,29	0,205	0,244	0,199
Aangepaste R ²	0,298	0,273	0,186	0,226	0,181

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013

Tabel 13 Resultaten van het aanvullende model - niet-gestandaardiseerde coëfficiënten van de lineaire regressies (methode van de gewone kleinste kwadraten)

*Standaardfouten tussen haakjes * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$*

Variabelen	Coëfficiënten
Financiële tevredenheid	0,274*** (-0,0111)
Tevredenheid over de huisvesting	0,121*** (-0,0137)
Tevredenheid over de vrije tijd	0,0626*** (-0,00856)
Tevredenheid over de persoonlijke relaties	0,157*** (-0,0125)
Tevredenheid over de recreatiegebieden en groene ruimtes	-0,0155 (-0,0103)
Tevredenheid met het leefkader	0,161*** (-0,0172)
Constante	1,927*** (-0,105)
N	9712
R ²	0,424
Aangepaste R ²	0,424

Bron: berekeningen FPB op basis van de gegevens van de EU-SILC-enquête van 2013